

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI**

2023-2028

**TÜRKİYE ÇOCUK HAKLARI
STRATEJİ BELGESİ VE EYLEM PLANI**

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI

2023-2028
TÜRKİYE ÇOCUK HAKLARI
STRATEJİ BELGESİ VE EYLEM PLANI

2023-2028 TÜRKİYE ÇOCUK HAKLARI STRATEJİ BELGESİ VE EYLEM PLANI SUNUŞ

Türkiye Cumhuriyeti, tarih boyunca çocuklara yönelik hassas bir politika izlemiştir. Bu politikalar doğrultusunda ilerlerken, her kademedede çocuk haklarını geliştirerek, toplumda bilinirliğini sağlama noktasında kararlılık göstermiştir.

Bu doğrultuda, çocukla ilgili yürütülen çalışmalarda, ilgili tüm sektörlerin ve sivil toplum kuruluşlarının görüşlerinin alınmasına ve verilen hizmetlere katkı sağlamalarına önem verilmektedir. Sorunların saptanması ve çözüm önerilerinin geliştirilmesinde, toplumun tüm kesimlerinin ve çocukların kararlara katılımlarının sağlanması bir gerekliliktir.

Çocukların, kendilerine özgü gelişimsel özellikleri ve korunma gereksinimleri göz önünde bulundurulduğunda; yaşam, gelişim, eğitim ve katılım haklarını tam olarak kullanmaları ile ilgili konuların yetişkinlerce gözetilmesi zorunludur ve konu ciddi politik kararlılık gerektirir. Çocuklara ilişkin konular ertelenemez, geciktirilemez, görmezden gelinemez.

Çocuklarımıza mutlu ve huzurla yaşayacakları bir ortam sağlamak bizim için her şeyin üzerindedir. Çocuklarımızı geleceğe hazırlamak, sağlıklı bir birey olarak yetişmelerine yardımcı olmak en temel görev ve sorumluluğumuzdur. Ayrım gözetmeksizin her çocuk eşit haklara sahiptir ve bütün çocuklar özeldir.

Bakanlığımız koordinesinde ve ilgili tüm sektörlerin işbirliğinde hazırlanan bu belge ile çocukların hayat standartlarını geliştirmek ve sağlıklı büyüyecekleri, iyi eğitim alacakları, güç koşullarda kalmaları durumunda korunacakları, kaliteli hizmetlere erişebilecekleri ülke ölçekli bütünsel bir çocuk refahı sisteminin hayata geçirilmesi hedeflenmiştir.

Bu bağlamda, toplumda çocuk hakları kültürünün oluşturulması, çocuğun sosyal ve fiziksel çevresinin, çocuk adalet sisteminin, çocuk koruma sisteminin ve eğitim sisteminin iyileştirilmesi, çocuğa yönelik özel koruma hizmetlerinin geliştirilmesi ve verilen hizmetlerin uygulamasının izlenmesi için etkin bir izleme sisteminin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Bu çerçevede, 2023-2028 yıllarını kapsayacak Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı'nı kamu kurum ve kuruluşlarının, sivil toplum kuruluşlarının, akademisyenlerin, uluslararası kuruluşların ve çocukların katkı ve katılımlarını alarak hazırladık.

Önümüzdeki beş yıl boyunca, çocuk haklarını ve çocuk katılımını önceleyen, koruyucu ve önleyici hizmet mekanizmalarını güçlendiren stratejiler belirledik.

Tüm tarafların katkılarıyla belirlediğimiz yol haritamız, gelecek nesillerin sağlıklı gelişim göstermelerinde ve güçlü bir toplumun inşasında bizlere güç katacaktır.

Derya YANIK
Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı

KISALTMALAR	7
TANIMLAR	9
1. GENEL HUSUSLAR	13
1.1. TEMEL DEĞERLER VE YAKLAŞIM	15
1.2. YASAL DAYANAKLAR VE SAİR ULUSAL/ULUSLARARASI BELGELER	17
1.2.1. ULUSLARARASI MEVZUATTA ÇOCUK	18
1.2.2. ULUSAL MEVZUATTA ÇOCUK	20
1.2.3. ULUSAL VE ULUSLARARASI STRATEJİ VE POLİTİKA BELGELERİNDE ÇOCUK	22
1.3. GİRİŞ: ÇOCUK ODAKLI YAKLAŞIM	23
1.4. İSTATİSTİKLERLE ÇOCUK	31
1.5. 2023-2028 TÜRKİYE ÇOCUK HAKLARI STRATEJİ BELGESİ VE EYLEM PLANI HAZIRLIK SÜRECİ	57
2. TEMEL ÖNCELİK ALANLARI ve 2023-2028 TÜRKİYE ÇOCUK HAKLARI STRATEJİ BELGESİ VE EYLEM PLANI	61
2.1. Çocuk Hakları ve Çocuk Katılımı	63
Stratejik Hedef 2.1.1. Çocuk hakları kültürünün her ortamda geliştirilmesi	68
Stratejik Hedef 2.1.2. Kurumlarda çocuklara yönelik karar alma mekanizmalarının oluşturulması	69
Stratejik Hedef 2.1.3. Çocuk hakları ve çocuk katılımının toplum tarafından bilinirliğine yönelik farkındalık çalışmalarının yapılması	72
2.2. Çocuk Dostu Adalet	75
Stratejik Hedef 2.2.1. Çocuk Koruma alanında mevzuatın gözden geçirilmesi ve güçlendirilmesi	81
Stratejik Hedef 2.2.2. Telafi edici ve onarıcı adalet sisteminin güçlendirilmesi	83
Stratejik Hedef 2.2.3. Çocukların adalet sistemiyle karşılaştıkları andan itibaren süreç içerisinde örselenmelerinin engellenmesi ve ihtiyaç duydukları psikososyal destek hizmetlerinden yararlandırılması	86
2.3. Aile ve Çocuğa Yönelik Koruma ve Destek Hizmetleri	89
Stratejik Hedef 2.3.1. Koruyucu ve önleyici hizmetlerin güçlendirilmesi	98
Stratejik Hedef 2.3.2. Çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimlerinin desteklenmesi	102
Stratejik Hedef 2.3.3. Ailenin güçlendirilmesi ve ebeveynlik becerilerinin desteklenmesi	108
Stratejik Hedef 2.3.4. Risk altında bulunan çocuklar için sunulan hizmetlerin güçlendirilmesi	110

İÇİNDEKİLER

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Stratejik Hedef 2.3.5. Çocukların bağımlılıktan korunmalarına yönelik tedbirler alınması	113
Stratejik Hedef 2.3.6. Sosyal hizmet işgücü alanının güçlendirilmesi	115
Stratejik Hedef 2.3.7. Çocuk Koruma alanında koordinasyonun güçlendirilmesi ve desteklenmesi	117
Stratejik Hedef 2.3.8. Çocuk Koruma alanında vaka yönetimi sisteminin güçlendirilmesi	118
2.4. Alternatif Bakım Hizmetleri.	119
Stratejik Hedef 2.4.1. Korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik aile odaklı hizmetlerin güçlendirilmesi ve yaygınlaştırılması	123
Stratejik Hedef 2.4.2. Koruma ve bakım altındaki çocukların psikososyal, akademik ve bireysel gelişimlerinin desteklenmesi	125
Stratejik Hedef 2.4.3. Kurumsal altyapı ve kapasitenin güçlendirilmesi	127
2.5. Afet, Kriz ve Acil Durumlardan Etkilenen Çocuklara Yönelik Hizmetler	129
Stratejik Hedef 2.5.1. Afet, kriz ve acil durumlardan etkilenen çocuklara yönelik sunulan hizmetlerin güçlendirilmesi	135
Stratejik Hedef 2.5.2. Refakatsiz yabancı çocukların sosyal uyum, psikososyal, akademik ve bireysel gelişimlerinin desteklenmesi	138
Stratejik Hedef 2.5.3. Refakatsiz yabancı çocuklara yönelik kurumlar arası koordinasyonun sağlanması ve hukuki alt yapının güçlendirilmesi	140
2.6. Bilgi Teknolojilerine Erişim ve Güvenli İnternet Kullanımı.	141
Stratejik Hedef 2.6.1. Çocukların dijital ortamların risklerinden korunması ve gelişimlerinin desteklenmesi	145
Stratejik Hedef 2.6.2. Çocukların, gelişimlerini olumsuz etkileyebilecek içeriklerden korunmasına yönelik tedbirlerin alınması.	147
3. İZLEME VE DEĞERLENDİRME	149
KAYNAKÇA	152

AB	Adalet Bakanlığı
AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AGO	Adli Görüşme Odası
ASHB	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
BİLSEM	Bilim ve Sanat Eğitim Merkezleri
BM	Birleşmiş Milletler
BMMYK	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
BTK	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
ÇAM	Çocuk Adalet Merkezi
ÇEMATEM	Çocuk Ergen Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezi
ÇİM	Çocuk İzlem Merkezi
ÇSGB	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
ÇŞİDB	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı
ÇÖZGEM	Çocuk ve Genç Ruh Sağlığı Merkezi
DDO	Dijital Dönüşüm Ofisi
DİB	Diyanet İşleri Başkanlığı
ETKB	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
GİB	Göç İdaresi Başkanlığı
GSB	Gençlik ve Spor Bakanlığı
HMB	Hazine ve Maliye Bakanlığı
İB	İçişleri Bakanlığı
KDK	Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsman)
KTB	Kültür ve Turizm Bakanlığı
KVKK	Kişisel Verileri Koruma Kurumu
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
PSD	Psikososyal Destek
RTÜK	Radyo ve Televizyon Üst Kurulu

KISALTMALAR

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI

SED	Sosyal ve Ekonomik Destek
SB	Sağlık Bakanlığı
SBB	Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı
STB	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
ŞNT	Şartlı Nakit Transferi
ŞEY	Şartlı Eğitim Yardımı
TB	Ticaret Bakanlığı
TBB	Türkiye Belediyeler Birliği
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
TOB	Tarım ve Orman Bakanlığı
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel Ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UAB	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı
YEDAM	Yeşilay Danışmanlık Merkezi
YŞEY	Yabancılara Yönelik Şartlı Eğitim Yardımı
YUKK	Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu
YÖK	Yüksek Öğretim Kurulu

Alternatif Bakım: Çeşitli nedenlerle ailesi yanında bakımı mümkün olmayıp koruma ve bakım altına alınan çocukların koruyucu aile, evlat edinme veya kuruluş bakımı hizmetlerinden faydalandırılmasını,

Anka Çocuk Destek Programı: İhtisas kuruluşlarında uygulanan psikososyal destek programını,

Belediye: Belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisini,

Çocuğun Yüksek Yararı: Çocuğun bedensel, zihinsel, ruhsal ve toplumsal gelişiminin sağlanmasında çocuğun iyi olma halinin öncelikli olarak gözetilmesini, çocukları ilgilendiren faaliyetlerde, çocuğun yararını her türlü yarardan daha önemli ve öncelikli görmeyi ve buna göre davranmayı,

Çocuk: Daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişiyi,

Çocuk Destek, Gelişim ve Eğitim Programı (ÇODEP): Korunma ve bakım altında bulunan çocukların temel gereksinimlerini karşılamak, güçlendirme yaklaşımı içerisinde yaşam becerilerini geliştirmek, psiko-sosyal, bilişsel ve duygusal yönden sağlıklı bir şekilde gelişmelerini sağlamak, hayata hazırlamak, topluma faydalı bireyler olarak yetişmelerine katkıda bulunmak ve ihtiyaçları doğrultusunda gerekli müdahaleleri gerçekleştirmek amacıyla hazırlanmış programı,

Çocuk Dostu Adalet: Çocuğun katılımı, yüksek yararı, haysiyeti, ayrımcılığa karşı korunması ve hukukun üstünlüğü ilkelerini göz önünde bulundurarak, çocuğun olgunluk ve anlayış düzeyine ve bu hakların en etkili şekilde uygulanmasını güvence altına alan sistemi,

Çocuk Evleri: Korunma ihtiyacı olan çocukların bakımlarının sağlandığı, mesken niteliğindeki yatılı ev tipi sosyal hizmet birimlerini,

Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi: Çocuk evlerinin illerde planlanmasını, açılış ve işleyişine ilişkin her türlü işlem ve harcamaların yapılmasını, takibini, denetlenmesini, çocuk evine kabulü yapılacak çocukların belirlenmesini, çocukların uyumuna yönelik çalışmaların yürütülmesi ile çocuk evleri arasındaki koordinasyonu sağlamak amacıyla oluşturulan merkezleri,

Çocuk Evleri Sitesi: Korunma ihtiyacı olan çocukların bakımlarının sağlandığı aynı yerleşkede bulunan birden fazla ev tipi sosyal hizmet biriminden oluşan kuruluşu,

TANIMLAR

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Çocuk Hakları İzleme ve Değerlendirme Kurulu: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı veya görevlendireceği yetkili başkanlığında; Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Yükseköğretim Kurulu, Türkiye Barolar Birliği ve Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun karar vermeye yetkili üst düzey temsilcileri ile Çocuk Hizmetleri Genel Müdürü, Çocuk Hakları Türkiye Çocuk Koordinatörleri ve çocuklarla ilgili faaliyet gösteren ulusal düzeyde en çok temsil gücüne haiz iki sivil toplum kuruluşunun üst düzey birer temsilcisinin katılımıyla teşekkül eden kurulu,

Çocuk Hakları Kültürü: Bütün çocukların hak sahibi bireyler olduğunu kabul ederek, çocuğun yaşama, gelişme, korunma, katılım ve ayrımcılığın önlenmesi haklarının hayatın bütün alanlarında benimsenmesi ve yaşanmasını,

Çocuk İşçiliği: Çocuklar için zihinsel, fiziksel, toplumsal ya da ahlaki açılardan tehlikeli ve zararlı olan; okula düzenli devam etmelerini engelleyerek eğitim hakkından mahrum kalmalarına, okullarından erken ayrılmalarına yol açan ve çocukların eğitimleriyle birlikte yürütmek zorunda kaldıkları ağır işlerde çalışmalarını,

Çocuk İzlem Merkezi: Çocuk İzlem Merkezleri (ÇİM) konulu 2012/20 sayılı Başbakanlık genelgesi doğrultusunda Sağlık Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyet gösteren; çocuktaki ikincil örselenmenin önüne geçildiği, korunma altına alınması gereken olgularda çocuğun kalabileceği uygun bir ortam sağlanıncaya kadar geçici bir süre barınma, beslenme, giyim, sağlık, güvenlik ve ailenin ilk danışmanlık gereksinimlerinin karşılandığı ve de aile ile çocuğa hukukî yardımın sağlandığı merkezlerini,

Çocuğa Yönelik Şiddet: Çocuğun sağlığı, yaşamı, gelişmesi veya onuru açısından fiili veya potansiyel zarar ile sonuçlanan her türlü ihmal, istismar, davranış ve sömürüyü,

Çocukla Kişisel İlişki Tesisi: Anne veya babanın, velayeti kendine bırakılmayan çocuk ile belirli zamanlarda ve belirli koşullarda yapacağı görüşmelerin düzenlenmesini,

Dezavantajlı Çocuk: Sosyal, kültürel, gelişimsel ve ekonomik boyutlarda bazı imkânlarla erişmekte güçlük yaşayan, bunun sonucunda fiziki veya duygusal/sosyal açıdan etkilenen çocukları,

Gençlik Merkezi: Gençlerin beden ve ruh sağlığını korumak, sosyokültürel gelişmelerini desteklemek, ilgili alanları doğrultusunda eğitimlerine katkı sağlamak ve beceri kazandırmak amacıyla açılan birimleri,

Koruyucu Aile Hizmeti: Korunmaya ihtiyacı olan çocukların korunmalarını gerektiren süre içerisinde devlet denetiminde, bir aile ortamında ebeveynin destek ve gözetiminde bakımlarının sağlanması, yetiştirilmesi ve hayata hazırlanmasına yönelik aile odaklı sosyal hizmet modelini,

Kurum/Kuruluş Bakımı: Ebeveyn bakımından yoksun ve korunma ihtiyacı olan çocuklara resmi ya da özel kurumlarca geçici ya da sürekli olarak sunulan bakım hizmetini,

Psikososyal Destek Programı: Çocukların bireysel farklılıkları ve ihtiyaçları dikkate alınarak, olumsuz yaşam deneyimlerinden kaynaklanan örselenme veya davranış bozukluklarının ortadan kaldırılmasına, aile ve sosyal çevre ile uyum sağlamasına ve çocuklarda olumlu tutum ve davranış değişikliği oluşturulmasına yönelik hazırlanan programı,

Refakatsiz Yabancı Çocuk: Sorumlu bir kişinin etkin bakımına alınmadığı sürece, kanunen ya da örf ve âdet gereği kendisinden sorumlu bir yetişkinin refakati bulunmaksızın Türkiye'ye gelen veya Türkiye'ye giriş yaptıktan sonra refakatsiz kalan yabancı çocuğu,

Sosyal Çalışma Görevlisi: Psikolojik danışmanlık ve rehberlik, psikoloji, sosyoloji, çocuk gelişimi, öğretmenlik, aile ve tüketici bilimleri ve sosyal hizmet alanlarında eğitim veren kurumlardan mezun meslek mensuplarını,

Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmeti: Temel ihtiyaçlarını karşılayamayan ve yaşamlarını sürdürmekte güçlük çeken ailelerin bütünlüğünü korumak ve çocukların ailelerinden uzaklaşmadan aile içerisinde bakılmalarının sağlanması amacıyla, ekonomik ve sosyokültürel açıdan desteklenmesini,

Sosyal Hizmetler: Kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünü,

Terapötik Bakım: Her çocuk özelinde oluşturulacak bir plan dahilinde, olumlu, güvenli, iyileştirici ilişkiler ve deneyimler yaratarak çocukların aile odaklı hizmetler başta olmak üzere diğer hizmet modellerine hazır hale getirilmesi,

Özel Gereksinim: Çocuğun toplumsal yaşama eşit katılabilmesi için diğer bireylerden farklı düzenlemeler ile bireysel, sosyal ve ekonomik haklara, fiziksel şartlara ve hizmetlere ihtiyacının olmasını,

Yabancı: Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan kişiyi, ifade eder.

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI**

GENEL HUSUSLAR

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI**

TEMEL DEĞERLER VE YAKLAŞIM

1.1. TEMEL DEĞERLER VE YAKLAŞIM

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Çocuk ve çocuk hakları kavramının medeniyetimizde özel bir yeri bulunmaktadır. Çocuğun haklarının ön planda tutulduğu ve çocuk yararının gözetildiği, evrensel hukuk ilkeleri, ulusal plan ve politikalar ile sosyal değişim çerçevesinde; çocukların yaşama, gelişme, korunma, katılım haklarını ve ayrımcılığın önlenmesini esas alan bir çocuk hakları kültürünün sağlanmasını temin etmek temel prensip olarak kabul edilmektedir.

Çocukların haklarını daha doğmadan teminat altına alan medeniyetimiz, en zor koşullarda dahi çocukların hukukuna riayet edilmesini şart koşmuştur. Doğan her çocuk, doğası gereği masumdur ve hak sahibidir. Anne ve babalar başta olmak üzere, çocuğun sorumluluğunu taşıyan kişilerin çocuğun üstün yararını gözeterek yerine getirmeleri gereken birçok görevleri bulunmaktadır. Çocuğa bir isim verilmesinden başlayarak, çocuğun sevgi ve kabul görme, eğitim, korunma, gelişim, katılım, ayrımcılığa uğramama ve adil muamele görme dâhil olmak üzere bütün haklarının eksiksiz bir şekilde uygulanması gerekmektedir. Çocuğun yaş ve gelişimine uygun şekilde bakımının ve gözetiminin sağlanması sürecinde, yol haritası olarak kabul edilmesi gereken bazı temel ilkeler bulunmaktadır. Bu temel ilkeler;

- * Çocuğun hak sahibi bir birey olarak kabul edilmesi,
- * Çocuğun yüksek yararının ve esenliğinin gözetilmesi,
- * Çocukların karar alma süreçlerine katılmalarının sağlanması,
- * Çocuğun psikolojik ve fiziksel bütünlüğünün korunması,
- * Çocuğun maddi ve manevi ihtiyaçlarının birlikte ele alınması,
- * Çocuğun öncelikle aile bütünlüğü içerisinde desteklenmesi,
- * Çocuklar ve aileleri için risk önleme amaçlı koruyucu ve önleyici yaklaşımın esas alınması,
- * Alternatif bakım hizmetlerinde kurum bakımının son seçenek olarak görülmesi,
- * Aile kurumuna ve ailenin çocuklarına bakım verme, çocuklarını gözetme yükümlülüğüne saygı gösterilmesi,
- * Çocuğun ve ailesinin herhangi bir nedenle ayrımcılığa tâbi tutulmaması,
- * Çocuğun ve ailesinin millî ve manevi değerlerinin gözetilmesi,
- * Çocuklara ve ailelere hizmet sunumunun insan haysiyetine yaraşır şekilde yerine getirilmesi,
- * Çocuk odaklı onarıcı adalet yaklaşımının önceliklendirilmesi,
- * Çocuklara ilişkin karar ve uygulamalarda toplumsal sorumluluğun paylaşılması
- * Özel gereksinimli çocukların gelişimsel özelliklerine ve kendi kimliklerini koruyabilme haklarına saygı duyulması,
- * Çocukların bilimsel, kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetlere katılmaları için uygun şart ve imkânların oluşturulması,
- * Bilimsel verilere dayalı, gelişim ve olumlu değişimi esas alan sürdürülebilir hizmet anlayışının geliştirilmesi olarak sıralanabilir.

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI**

**YASAL DAYANAKLAR VE
SAİR ULUSAL/ULUSLARARASI
BELGELER**

1.2. YASAL DAYANAKLAR VE SAİR ULUSAL/ULUSLARARASI BELGELER

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

1.2.1. ULUSLARARASI MEVZUATTA ÇOCUK

- BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme
- BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 13. Ek Protokolü
- Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürü ve Suistimalden Korunmasına Dair Sözleşme
- Avrupa Konseyi'nin İşkencenin ve Gayriinsanî ya da Küçültücü Ceza veya Muamelenin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi
- Avrupa Sosyal Şartı ve Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı
- Avrupa Temel Haklar Şartı
- BM Çocuk Ceza Adaleti Sisteminin Uygulanması Hakkında Asgari Standart Kurallar (Pekin Kuralları)
- BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi
- BM İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele ve Cezaya Karşı Sözleşme
- BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi
- BM Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Kurallar (Havana Kuralları)
- BM Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Sözleşmeye Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol
- BM Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Sözleşmeye Ek, Kara, Deniz, Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Dair Protokol
- BM Sınırışan Örgütlü Suçlarla Mücadele Uluslararası Sözleşmesi
- Cenevre Sözleşmesi ve I. ve II. Ek Protokolleri
- Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol
- Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye Ek Çocukların Silahlı Çatışmalara Dahil Olmaları Konusundaki İhtiyari Protokol

- Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi
- Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler Yönlendirici İlkeleri (Riyad İlkeleri)
- Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Sözleşme (Lahey Sözleşmesi)
- Çocukların Velayetine İlişkin Kararların Tanınması ve Tenfizi ile Çocukların Velayetinin Yeniden Tesisine İlişkin Avrupa Sözleşmesi
- En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Eylem Sözleşmesi (ILO 182 No'lu Sözleşme) ve 15, 58, 77, 115, 123, 127, 138, 457 No.lu Sözleşmeleri
- Göçmen İşçinin Hukuki Statüsü Hakkında Avrupa Sözleşmesi
- Göçmen Kaçakçılığına Dair Protokol
- İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi
- Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi
- Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme
- Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Veçhelerine Dair Lahey Sözleşmesi
- UNESCO Uluslararası Beden Eğitimi, Fiziksel Aktivite ve Spor Bildirgesi
- Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (1988 tarihli)
- Vatansız Kişilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme
- Vatansızlığın Azaltılmasına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi
- Diplomatik İlişkiler Hakkında Viyana Sözleşmesi

1.2. YASAL DAYANAKLAR VE SAİR ULUSAL/ULUSLARARASI BELGELER

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

1.2.2. ULUSAL MEVZUATTA ÇOCUK

- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
- 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu
- 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu
- 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi
- 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu
- 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu
- 5378 Sayılı Engelliler Hakkında Kanun
- 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun
- 5187 Sayılı Basın Kanunu
- 5393 Sayılı Belediye Kanunu
- 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu
- 2872 Sayılı Çevre Kanunu
- 4452 Sayılı Doğal Afetlere Karşı Alınacak Önlemler ve Doğal Afetler Nedeniyle Doğan Zararların Giderilmesi İçin Yapılacak Düzenlemeler Hakkında Yetki Kanunu
- 3289 Sayılı Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanunu
- 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu
- 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu,
- 5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun
- 4857 Sayılı İş Kanunu
- 1117 Sayılı Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu
- 2559 Sayılı Polis Vazife Salahiyet Kanunu
- 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun
- 3294 Sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu
- 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun

- 6701 Sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu
- 1593 Sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu
- 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu
- 573 Sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

1.2. YASAL DAYANAKLAR VE SAİR ULUSAL/ULUSLARARASI BELGELER

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

1.2.3. ULUSAL VE ULUSLARARASI STRATEJİ VE POLİTİKA BELGELERİNDE ÇOCUK

- Avrupa Konseyi Çocukların Şiddete Karşı Korunmasına İlişkin Bütüncül Ulusal Stratejilere Dair Politika Rehberi
- Suç Mağduru ve Tanığı Çocuklara İlişkin Konularda Adalet Hakkında BM Rehberi
- Cumhurbaşkanlığı On Birinci Kalkınma Planı
- Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programları
- Cumhurbaşkanlığı İnsan Hakları Eylem Planı
- 2022 - 2027 Avrupa Konseyi Çocuk Hakları Strateji Belgesi
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2022 - 2026 Stratejik Planı
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Sivil Toplum Vizyon Belgesi ve Eylem Planı (2022-2023)
- 2030 Engelsiz Vizyon Belgesi ve Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı (2023-2025)
- Adalet Bakanlığı Stratejik Planı (2019-2023)
- Adalet Bakanlığı Yargı Reformu Stratejisi (2019)
- Çocuk Koruma Hizmetlerinde Koordinasyon Strateji Belgesi (2014-2019)
- Çocuk İşçiliği ile Mücadele Ulusal Programı (2017-2023)
- Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 4. Ulusal Eylem Planı (2021-2025)
- Ulusal Siber Güvenlik Stratejisi ve Eylem Planı (2020-2023)
- Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı (2018-2023)

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI**

GİRİŞ: ÇOCUK ODAKLI YAKLAŞIM

1.3. GİRİŞ: ÇOCUK ODAKLI YAKLAŞIM

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Çocukluk dönemi, doğası gereği büyüme ve gelişmenin en hızlı, bilgi edinmenin en kapsamlı olduğu dönemdir. Çocuklar, çocukluk döneminde, kendi benliklerini inşa ederken çevrelerinden etkilenmekte ve gerek sosyal gerekse ekonomik hakları bakımından korunup kollanmaları gereken bir süreçten geçmektedirler.¹

Ülkemizde çocuklar her zaman geleceğin güvencesi olarak görülmüş ve onlara mutlu, güvenli ve müreffeh bir gelecek sunulmasına özel bir önem atfedilmiştir. Çocukların yetiştirilmesi, eğitimi, sağlığı, ailenin korunması gibi konular mevzuatımızda ve üst politika belgelerinde özellikle vurgulanmıştır.

Başta Türkiye Cumhuriyeti Anayasası olmak üzere ulusal ve uluslararası mevzuatta, çocuklara yönelik riskleri önceden tespit edebilecek ve gerekli müdahaleleri planlayarak gerçekleştirebilecek mekanizmaların kurulması ve çocukların gelişimlerinin desteklenmesine yönelik tedbirlerin geliştirilmesi sorumluluğu devlete verilmiştir. Çocukların sağlıklı gelişimlerinin sağlanması ve onlara zarar verebilecek tehlikeli durumlardan korunmaları görevi ancak devlet kurumları ile paydaşların iş birliği ve bu konunun toplum tarafından önemsenmesiyle yerine getirilebilmektedir.

Çocuk hakları, çocukların erişkinlerden farklı özellikleri olduğu bilinci ile onları reşit oluncaya kadar korumayı amaç edinir. Bu çerçevede çocukların sağlıklı gelişmeleri açısından çok önemli bir kavram olan çocuk hakları, çocuklara yönelik koruyucu ve önleyici mekanizmaları ve olası sorun alanlarına ilişkin çözüm önerilerini öngören haklar dizgesidir.² Aynı zamanda çocuğun fiziksel, bilişsel, duygusal, sosyal ve ahlaki açıdan sağlıklı gelişebilmesi için hukuk kuralları ile korunan yararlar olarak da tanımlanabilen çocuk hakları; 1989 yılında yayınlanan Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'de yaşama ve gelişme, eşitlik ve ayırım gözetmeme, çocuğun yüksek yararı ile çocuk katılımı olmak üzere dört temel ilke üzerine yapılandırılmıştır.³

Ülkemizde Çocuk Hakları kavramının BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ile kullanılmaya başlandığı düşünülse de çocuğa verilen öneme ve çocuk haklarının soy ağacına bakıldığında; bu ağacın dallarının Dede Korkut Hikâyelerinden göçebe Orta Asya kültürüne, Türk İslam Devletlerinden Tanzimat Dönemine kadar uzandığı görülebilmektedir. Ankara'da 1921 yılında kurulan Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti yani Çocuk Esirgeme Kurumu, yeni yapılanan Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal hizmet anlayışını ve çocuğa verdiği değeri göstermektedir. Ülkemiz,

¹ Zorlu, S. E. (2013). *Günümüz ve İslam Hukukunda Çocuk Hakları Karşılaştırmalı Bir İnceleme*. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 21 (2): 125- 161.

² Erbay, E. (2013). *Çocukların katılım hakkı üzerine bir Türkiye değerlendirmesi*. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, (2) 1: 38 - 52.

³ Akyüz, E. (2000). *Ulusal ve uluslararası hukukta çocuğun haklarının ve güvenliğinin korunması*. Ankara: Millî Eğitim Basımevi.

1929 yılında Mustafa Kemal Atatürk tarafından “23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı” adıyla çocuklara bayram hediye eden ve bu bayramı bütün dünya çocukları ile paylaşan tek ülke olma özelliği taşımaktadır.⁴

(Mülga) Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu’nun, 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) bünyesine alınması ve Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü uhdesinde Çocuk Hakları Daire Başkanlığının oluşturulması da ülkemizde çocuğa ve çocuk haklarına verilen önemi bir kez daha ortaya koymaktadır.

Türkiye’nin çocuk koruma alanında sahip olunan tarihsel ve kültürel bilgi birikimi ile deneyimleri çerçevesinde, günümüz toplumsal yaşamındaki gelişmeler dikkate alınarak çocuklara ilişkin politikalara ve uygulamalara yön verilmektedir. İhtiyaçların tespiti, müdahalelerin planlanması, uygulanması ve izlenmesi gibi aşamaların tamamında çok boyutlu yaklaşımın öğelerini içeren bütünleştirici çalışmalar, günümüz koşullarına uygun ve etkili hizmetlerin geliştirilmesinin zeminini oluşturmaktadır.

Sosyal hizmetlerin gelişime açık yapısı ile temel yaklaşım ilkeleri ve unsurları doğrultusunda, son dönemlerde çocuk koruma alanında tüm dünyada da benimsenen çocuk, aile, toplum iş birliği içerisinde koruyucu önleyici hizmetler, aile odaklı hizmetler ve son seçenek olarak kuruluş bakım hizmetleri alanlarında önemli politikalar ve uygulamalar hayata geçirilmiştir.

Ülkemizin çocuk koruma alanındaki temel politikası, çocukların güvenli ve gelişimlerini destekleyen bir aile ortamında büyümelerinin sağlanmasıdır. Bu kapsamda, çocukların kendi ailelerinin yanında yaşamlarını sürdürmelerini sağlamaya yönelik destekler ve hizmetler önceliklendirilmektedir.

Çeşitli nedenlerle ASHB hizmet birimlerine yönlendirilen çocuklar için ilk olarak ailesi veya akrabaları tarafından bakımlarının sağlanmasına yönelik olanaklar değerlendirilmektedir. Sunulan destekler ve yapılan mesleki çalışmalar sonrasında çocuğun yüksek yararı çerçevesinde uygun sosyal hizmet modellerinden yararlandırılmaktadır.

Bu sosyal hizmet modellerinden biri olan alternatif bakım hizmetleri; aile odaklı bakım hizmetleri ve kuruluş bakım hizmetleri olmak üzere iki temel bakım modelini içermektedir. Çocukların bir aile ortamında bakımını temel alan politikaların bir yansıması olarak, koruma altına alınan çocukların öncelikle koruyucu aile ve evlat edindirme hizmetlerinden faydalandırılması amaçlanmaktadır (*Bkz. İstatistiklerle çocuk bölümü*).

⁴ Lale Kurt, S. (2015). Çocuk haklarına ilişkin temel uluslararası belgeler ve Türkiye uygulaması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 16 (36): 99 – 127.

1.3. GİRİŞ: ÇOCUK ODAKLI YAKLAŞIM

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Aile odaklı bakım hizmetlerinden yararlandırılması mümkün olmayan çocuklar ise diğer bir alternatif bakım modeli olan kuruluş bakım hizmetlerinden yararlandırılmaktadır. ASHB tarafından yürütülen hizmet dönüşümü çalışmaları ile korunma ihtiyacı olan çocukların aile ortamına en yakın sistem içerisinde yetiştirilmesi, temel güven, aidiyet ve sorumluluk duygusu kazanması, birebir ve tutarlı bir bakım hizmeti almasının sağlanması amaçlanmış olup koruma ve bakım altında bulunan tüm çocukların büyük binalar ve koğuş tipi yapılar yerine ev tipi hizmet modelinde bakımının sürdürülmesi sağlanmıştır (*Bkz. İstatistiklerle çocuk bölümü*).

Çocuk bakım kuruluşlarının tamamında; Çocuk Haklarına Dair Sözleşmedeki taahhütlere uygun olarak çocukların kişisel bakımı, çocuklara yönelik sunulan mesleki uygulamalar, personel durumu, kaynak kullanımı ve yönetim yapısında uygulama birlikteliğinin sağlanması amacıyla asgari standartlar oluşturulmuştur. Bu standartlar çerçevesinde; gerekli izleme ve değerlendirme faaliyetleri yürütülmektedir.

Mevcut hizmetlerin, içinde bulunulan çağa uygun şekilde yapılandırılması ve yenilikçi yaklaşımların oluşturulması, çocukların tüm alanlardaki haklarının gözetilmesini ve savunulmasını kolaylaştırmaktadır. Bu kapsamda, çocuklar yalnızca kendilerine yönelik geliştirilen hizmetlerin bir yararlanıcısı olmanın ötesinde kendileri hakkında geliştirilen politikaların oluşturulması sürecinde de aktif rol almaktadır.

Türkiye, çocuk odaklı sosyal devlet anlayışı itibarıyla Birleşmiş Milletler Uluslararası İnsan Hakları Belgelerine en çok taraf olan ülkeler arasındadır. Türkiye, BM'nin yanı sıra çocuk hakları alanındaki Avrupa Konseyi ve Lahey Sözleşmelerine de taraftır. Türkiye'de çocuk haklarının izlenmesi ve koordinasyonundan sorumlu kurum Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı olup Bakanlık tarafından Türkiye'nin çocuk haklarına ilişkin gelişim raporları; ilgili kamu kurumları, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları ile birlikte hazırlanarak BM Çocuk Hakları Komitesine sunulmaktadır. Avrupa Konseyi Çocuk Hakları Strateji Belgesinin hazırlık süreçlerine katkı sağlayan ülkemiz, İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) Çocuk Hakları Sözleşmesinin hazırlanma sürecinde de aktif görev almaktadır.

Çocuklara yönelik politika oluşturma ve hizmet sunumu ülkemizde kurumlar arası iş birliği çalışmaları ile birlikte yerel yönetimlerin de katkı ve katılımlarıyla yürütülmektedir. Bu çerçevede 2000'li yıllar itibarıyla gözlenen önemli bir gelişme, çocuk haklarına yönelik merkezi ve yerel düzeydeki çalışmaların sürdürülmesi ve izlenmesi amacıyla hayata geçirilen ve yaygınlaştırılan çeşitli mekanizmaların oluşturulmasıdır.

Çocuk haklarına ilişkin idari ve yasal düzenlemelere yönelik önerilerde bulunmak, strateji belgesi ile eylem planlarının hazırlanmasını ve çocuk hakları konusunda kurumlar arası koordinasyonu sağlamak üzere 2012/9 Sayılı Başbakanlık Genelgesiyle Çocuk Hakları İzleme ve Değerlendirme Kurulu oluşturulmuştur. İş birliğine dayalı

olarak paydaş kurum ve kuruluş temsilcilerini bir araya getiren “Çocuk Hakları İzleme ve Değerlendirme Kurulu” ve çocukların doğrudan katılımlarıyla ülke genelinde oluşturulan “Çocuk Hakları İl Çocuk Komiteleri” işleyiş açısından çocukların katılım hakkını destekleyen iyi uygulama örnekleridir (Bkz. *İstatistiklerle çocuk bölümü*).

Çocuk Hakları İl Çocuk Komitelerinin yerel ve ulusal düzeyde yaptığı çalışmalar aile, toplum ve kamusal yaşama katılım açısından pek çok fırsat yaratmakta, çocuk haklarına ilişkin bilinç ve duyarlılığı geliştirmeye olanak sağlamaktadır. Örneğin yabancı çocukları da kapsayan çocuk hakları akran eğitimi programları, bir yandan çocukların haklarını öğrenmesine yardımcı olmakta, diğer taraftan çocukların gönüllülük temelinde çalışmalar yapmasını teşvik etmektedir. Komiteler çocukların yönetim ve karar alma süreçlerine dâhil olması ilkesini de pekiştirmektedir.

Tüm illerden bir erkek ve bir kız temsilcinin katılımı ile her yıl 20 Kasım Dünya Çocuk Hakları Gününde gerçekleştirilen Çocuk Forumları çocukların görüşlerini ifade etmeleri açısından büyük öneme sahip uygulamalardan biridir. İlki 2000 yılında düzenlenen ve 2022 yılına kadar ulusal düzeyde gerçekleştirilmiş olan Çocuk Forumunun 23’üncüsü, “İklim Değişikliği ve Çocuk Katılımı” teması ile 16 farklı ülkeden çocukların katılımı ile uluslararası düzeyde gerçekleştirilmiştir. Hazırlanan Strateji Belgesi ve Eylem Planında Uluslararası Çocuk Forumunun Sonuç Bildirgesinde öne çıkan maddelere de yer verilmiştir. Buna ek olarak 2023-2028 Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı taslağı çocukların görüşüne sunulmuş ve çocukların görüşleri de belgeye yansıtılmıştır.

Ülkemizde sosyal kalkınma anlayışıyla; sosyal hizmetler, sosyal yardımlar ve sosyal güvenlik bir arada değerlendirilmekte, bütüncül bir sosyal koruma sistemi benimsenmektedir. Sosyal kalkınmanın insan odaklı, herkesi kuşatacak ve her yere ulaşacak şekilde hayata geçirilmesine yönelik politikalar geliştirilmesi hedeflenmektedir. Bu doğrultuda, ülkemizde yaşayan tüm çocukların korunması, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınması önceliklendirilmektedir. Çocukların güçlü bireyler olarak yetişmelerini desteklemek, hayat standartlarını geliştirmek ve sağlıklı büyüyecekleri, nitelikli eğitim alacakları, güç koşullarda kalmaları durumunda korunacakları, kaliteli hizmetlere erişebilecekleri, ülke ölçekli bütünsel bir çocuk refahı sistemi için politikalar ve faaliyetler hayata geçirilmektedir.

Türkiye’de son yirmi yıllık sürede sosyal hizmet alanında önemli başarılar elde edilmiştir. Cumhurbaşkanlığı sisteminin getirdiği hızlı karar alma ve uygulama süreçlerinin varlığı, müdahale ve süreç yönetimi konusunda sahip olunan deneyim ile birlikte kurumlar arası koordinasyon ve işbirliği çalışmalarının aktif bir şekilde sürdürülmesine katkı sağlamaktadır. Çocukların korunması ve sağlıklı gelişiminin temin edilmesinde paydaş kurum ve kuruluşların

1.3. GİRİŞ: ÇOCUK ODAKLI YAKLAŞIM

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

eşgüdüm içerisinde hareket etmesi, sadece ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile ortak çalışmalar yürütülmesi ile sınırlı olmayıp sivil toplum kuruluşları ve akademi başta olmak üzere farklı alanlar arasında verimli etkileşimi de sağlamaktadır.

Bu çerçevede, Türkiye’de sosyal hizmet alanında yürütülen çalışmalarda yıllar içerisinde gelinen noktaya bakıldığında, 2023-2028 Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı’nda çocuk katılımının yanı sıra özellikle, Türkiye’deki eğitim, sağlık, adalet ve diğer alanlardaki gelişmelere yer verilmiştir.

Son yıllarda bilgi teknolojilerinin ilerlemesi ve internet kullanım alanlarının yaygınlaşması ile birlikte her konuda bilgiye erişim ve bilgi aktarımı hızlanmıştır. Çocuklar dijital medyayı, daha çok olumlu sosyal bağlantılar kurmak, nitelikli bilgiye erişmek, eğitimlerine katkı sağlamak, kendini ifade etme becerilerini geliştirmek, üretkenlik ve eğlenceli vakit geçirmek gibi ortak ve olumlu amaçlar için kullanmaktadır.⁵

Günümüzde bilgi teknolojilerine hızlı erişim imkânları, çocukların dijital teknoloji araçlarının ve internetin getirmiş olduğu fırsatlardan yararlanabilmelerinin yanı sıra çocukların dijital risklerden ve zararlı içeriklerden korunmalarını da önemli hale getirmektedir.

Bilindiği üzere, çocuğun en temel hakkı olan yaşam hakkının yanı sıra, bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal ve ahlaki gelişimi için en önemli haklarından biri de eğitimidir. Eğitim, insanın doğuştan getirdiği yetenekleri geliştiren en önemli araçtır. Günümüzde bilgi ve teknolojideki bahse konu gelişmeler ile birlikte toplumsal değişim ve gelişim süreçleri küresel düzeyde hızlanmıştır. Çağın gerektirdiği bilgi ve teknolojileri etkili bir şekilde üretebilmek ve kullanabilmek, ekonomik ve sosyal örgüsü sürekli olarak güncellenen ve yenilenen bir topluma uyum sağlayabilmek ve üyesi olunan topluma bir değer katabilmek amacıyla eğitimin hem süresi hem de niteliği konusunda içinde yaşanılan toplumun yapısıyla uyumlu çalışmalar yürütmek önem kazanmıştır.

Türkiye’de eğitim politikalarının içinde bulunulan zamana uygun şekilde geliştirilmesinin ve güncellenmesinin yanı sıra çocukların iyilik hali ve sağlıklı gelişimleri gözetilerek çocuk dostu mekânların tasarlanması, çocukların sağlık hizmetlerine erişimlerinin sağlanması, ailenin gelir düzeyinin ve refahının artırılması, çocuk işçiliği ile mücadele gibi pek çok alanda koruyucu ve destekleyici hizmetlere de yer verilmesi önem kazanmış ve tüm çalışmalar çocukların yüksek yararı gözetilerek yapılandırılmıştır.

Çocuğun yüksek yararının gözetilmesi, adalet sistemi içerisinde de önemli bir yere sahiptir. BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye göre çocuk adalet sisteminde çocuğun üstün yararı öncelikli olarak göz önünde tutulur ve taraf

⁵ Konuk, N. ve Güntaş, S. Sosyal medya kullanımı eğitimi ve bir eğitim aracı olarak sosyal medya kullanımı. *International Journal Entrepreneurship and Management Inquiries*, 3 (4): 1-25.

devletler ceza kanunlarını ihlal ettiği düşünülen çocuklara ilişkin yalnızca çocuklar özelinde uygulanabilir yasaların, usullerin ve çocuklarla ilgili makam ve kuruluşların oluşturulmasını teşvik eder.

Ülkemizde çocuk adalet sisteminin amacı, adalet sisteminin içerisine giren çocukların, çocuklara özgü yargılamaya tabi tutulması, üstün yararlarının gözetilmesi, korunması ve adalet mekanizmasının süreçlerinden en az zararla çıkmalarının sağlanması olarak gösterilebilir.⁶

Anayasamızın 10'uncu maddesinde çocuklara yönelik pozitif ayrımcılık yapılması; 41'inci maddesinde de çocukların her türlü istismara ve şiddete karşı korunmasına yönelik koruyucu tedbirlerin alınması hüküm altına alınmıştır. Bu doğrultuda çocuk adalet sistemine giren çocuklar için rehabilite edici ve onarıcı adalet sistemi ile ikincil örselenmelerin önüne geçilerek çocukların topluma kazandırılmaları sağlanmalıdır.

Sosyal ve ekonomik hayatta ortaya çıkan değişimler, insan kaynaklı ya da doğal afetler ile jeopolitik riskler (savaşlar, göç dalgası vb.) insan ve toplum hayatında önemli ve hızlı değişimlere vesile olmakta, değişim ve gelişim beraberinde çeşitli risklerle karşı karşıya kalınmasına neden olmaktadır. Bu durumdan da en fazla kırılgan gruplar etkilenmekte ve çocuklar da bu hassas/kırılgan grupların başında yer almaktadır. Bu bağlamda, iklim değişikliği dâhil tüm afet ve kriz durumlarında çocuklar özelinde, ayrıntılı, öncelikli değerlendirmelere ve hizmetlere ihtiyaç duyulmaktadır.

Öte yandan Türkiye, jeopolitik konumu bakımından, savaş ve güvenlik gibi çeşitli nedenlerle yerinden edilmiş kişiler, daha iyi fırsat arama beklentisiyle Türkiye'ye gelen veya Türkiye üzerinden hareket eden göçmenlerin günden güne artan yoğun hareketliliği ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum göç olgusundan etkilenen yabancı uyruklu çocuklara yönelik olarak ulusal ve uluslararası paydaş kurumlar arası bilgi paylaşımı, iş birliği içerisinde politikalar geliştirilmesi ihtiyacını zorunlu kılmaktadır.

Bu doğrultuda Türkiye yaklaşık iki milyon yabancı çocuğa ev sahipliği yapmaktadır (Bkz. *İstatistiklerle çocuk bölümü*). Çocuğun yüksek yararı doğrultusunda yabancı çocuklar da kendi ülke çocuklarımıza sunulan eğitim, sağlık, korunma gibi tüm haklardan ve ihtiyaçları halinde sosyal yardım vb. hizmetlerinden ayırım gözetmeksizin yararlandırılmaktadır.

Kadim medeniyet anlayışımız doğrultusunda her dönem diğer ülkelere rol model olabilecek uygulamaları yürürlüğe koyan ülkemizde; insanı yaşat ki devlet yaşasın ilkesi, çocuk ve genç nüfusun dinamik gücü, güçlü aile

⁶ Karataş Z. ve Mavili A., (2019). *Çocuk Adalet Sisteminde Suça Sürüklenen Çocuklara Yönelik Uygulamalarda Karşılaşılan Sorunlar*. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 19 (45): 1013-1043.

1.3. GİRİŞ: ÇOCUK ODAKLI YAKLAŞIM

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

yapısı, toplumun çocuklar konusundaki hassasiyeti, ekonomik kalkınmayı sosyal kalkınma olarak gören yaklaşım, koruyucu önleyici bakış açısı, sürekli gelişim ile ulusal ve uluslararası kuruluşlarla iş birliği ve koordinasyon anlayışı gibi birçok unsur bugünkü çocuk koruma sisteminin güçlü yanları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Elbette ki her çocuk için farklı ve kendine özgü gelişen korunma ihtiyacı durumu, ancak bu durumlara uygun olarak planlanabilecek, iş birliği halinde uygulanan tedbirlerle giderilebilmektedir. Çocuk koruma alanının çok sektörlü yapısı bu koordinasyonun sistematik hale getirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bununla birlikte çocuğa yönelik koruyucu önleyici yaklaşımın toplumun tüm unsurlarıyla benimsenmesi, bu yönde toplumsal bilinç düzeyinin artırılması ve karar alma süreçlerinde öncelikli olarak uygulama anlayışının egemen kılınması da geliştirilmesi gereken diğer etmenler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çocukların haklarının korunması ve güçlendirilmesiyle; çocuklar yalnızca kendilerine yönelik geliştirilen hizmetlerin bir yararlanıcısı olarak kalmayıp her geçen gün yeni politikaların oluşturulması sürecinin de aktif katılımcısı olmayı sürdürmektedir. Sahip olunan tarihsel ve kültürel arka plan, çocuklara yönelik hizmetlerin içinde bulunulan çağın gereklerine uygun ve etkili bir şekilde geliştirilmesinin temelini oluşturmaya esas teşkil etmektedir.

Çocuğu merkeze alan ve ailenin güçlendirilmesine odaklanan bakış açısıyla yürütülen hizmetlerin etkinliği yasal boyutların yanı sıra uygulamaya dönük, sonuç odaklı ilke ve standartlar ile artırılmaktadır. Hizmetlerin tasarlanması ve sunumu, teknoloji ve bilişim alanındaki dönüşümler ile eş zamanlı olarak biçimlenmektedir. Kurumlar arası iş birliğinin etkili bir şekilde sağlanmasıyla hizmetlere erişim olanakları da genişletilmektedir.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI

İSTATİSTİKLERLE ÇOCUK

1.4. İSTATİSTİKLERLE ÇOCUK

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

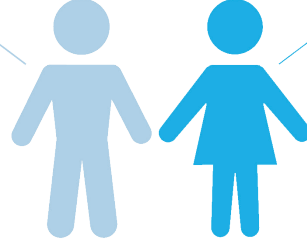
TÜRKİYE NÜFUSUNUN %26,5'İ ÇOCUK

85 milyon 279 bin 553 kişi olan Türkiye nüfusunun, 22 milyon 578 bin 378'ini (%26,5) çocuklar oluşturmaktadır. Çocuk nüfusunun %51,3'ünü (11 milyon 585 bin 839'unu) erkek çocuklar, %48,7'sini (10 milyon 992 bin 539'unu) ise kız çocuklar oluşturmaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu, 2023).

%51,3

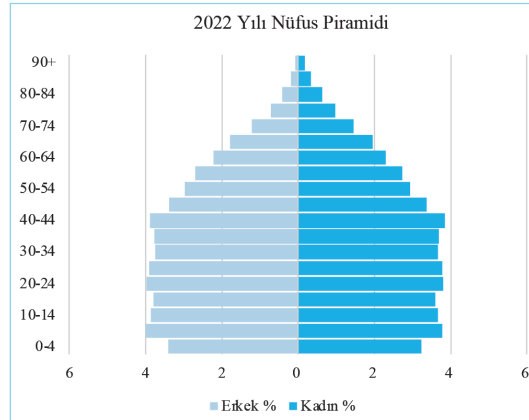
11.585.839

%48,7

10.992.539

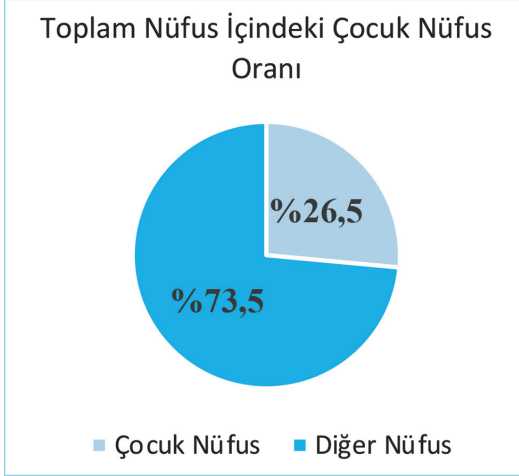
Nüfus Piramidi, 2022

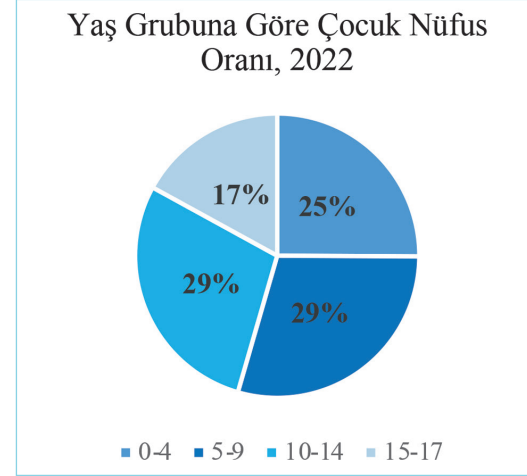
Kaynak: TÜİK, 2022 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
Sonuçları, (Şubat 2023)

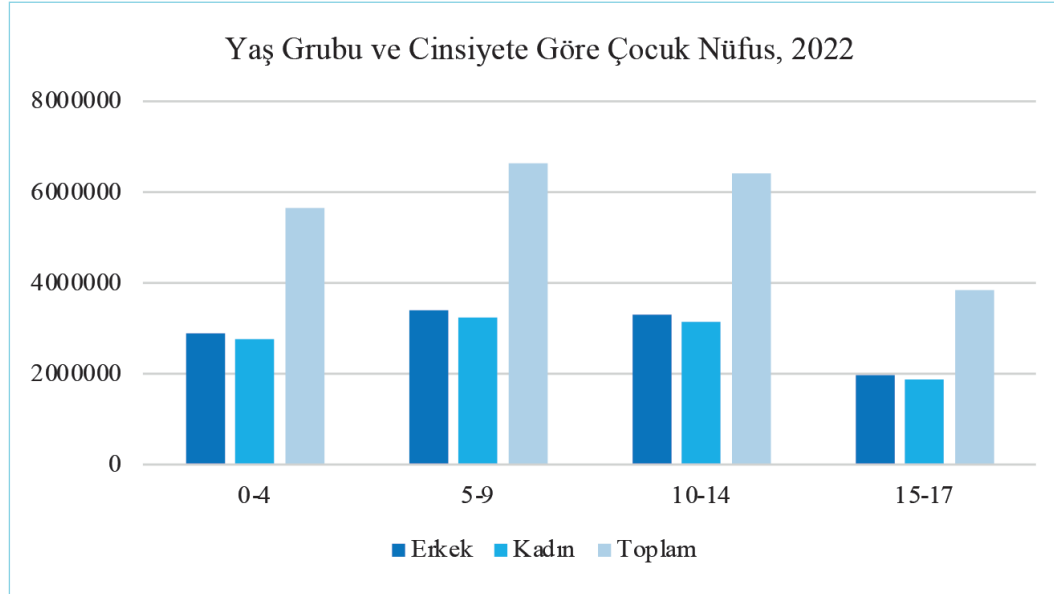
Yaş ve cinsiyete göre çocuk nüfusu, 2022

Kaynak: TÜİK, 2022 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, (Şubat 2023)

Kaynak: TÜİK, 2022 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, (Şubat 2023)

Kaynak: TÜİK, 2022 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, (Şubat 2023)

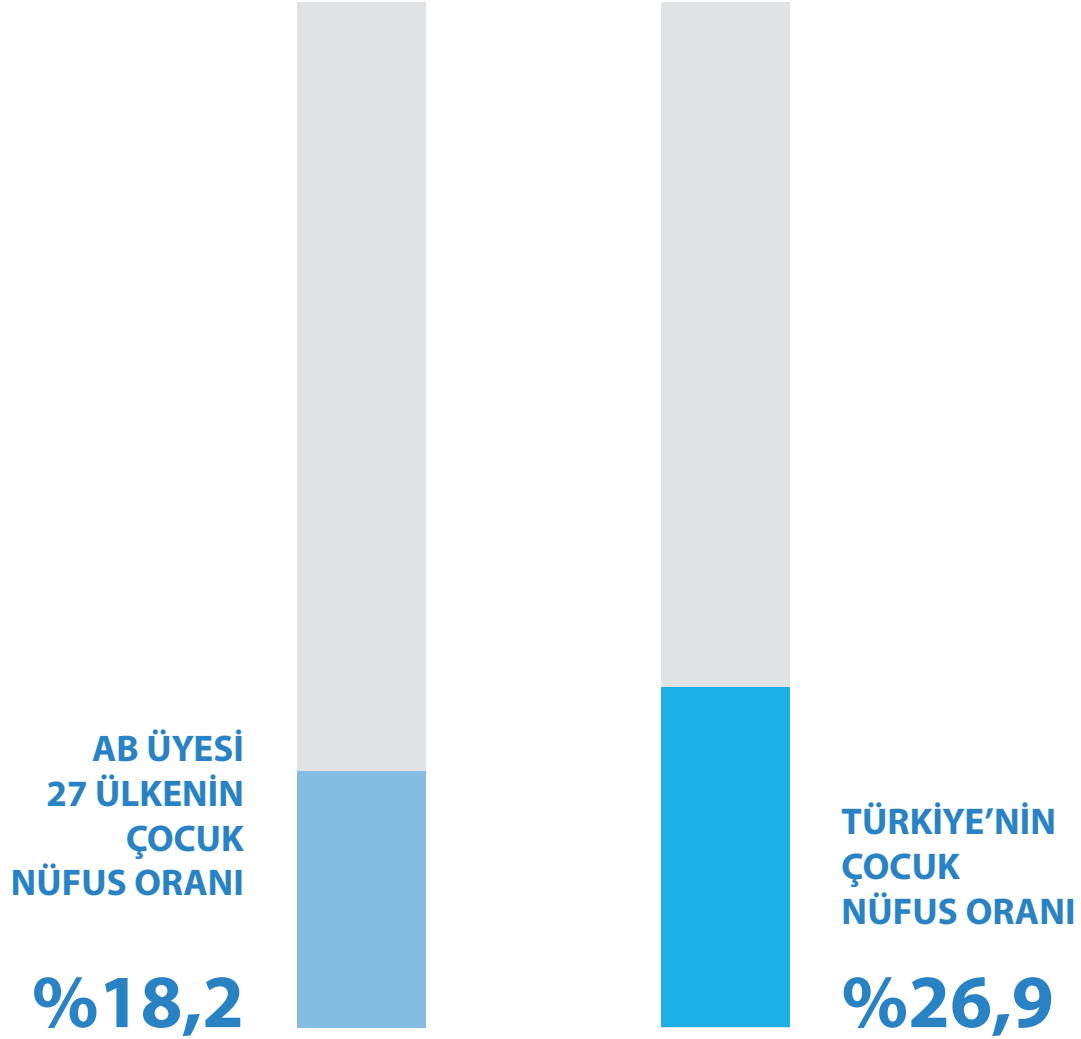

1.4. İSTATİSTİKLERLE ÇOCUK

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI

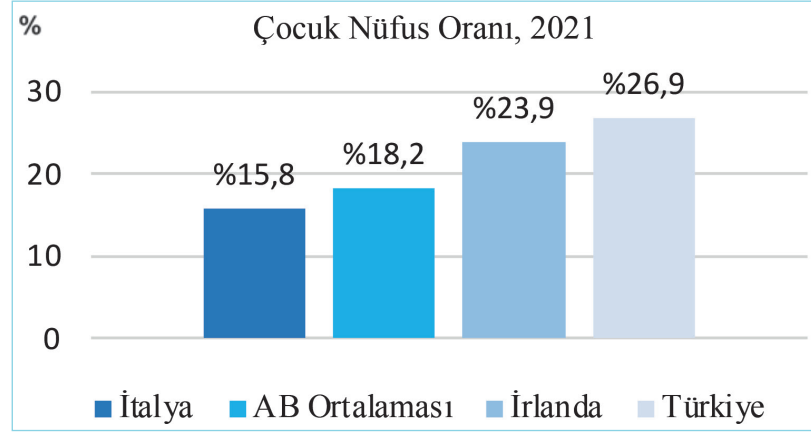
Avrupa Birliği üyesi 27 ülkenin çocuk nüfus oranı %18,2 olup Türkiye'nin çocuk nüfus oranı ise %26,9'dur (Türkiye İstatistik Kurumu İstatistiklerle Çocuk, 2022).

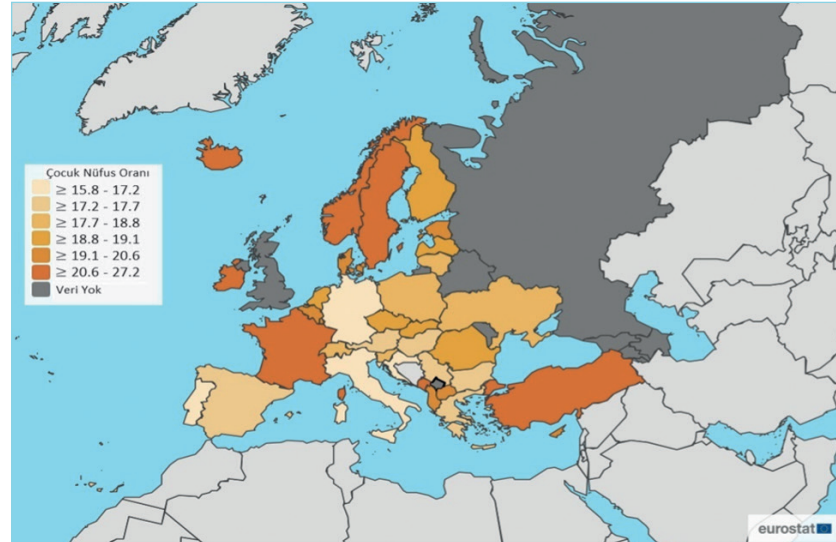
Kaynak: TÜİK, 2021 İstatistiklerle Çocuk, (Nisan 2022)

Çocuk Nüfus Oranının AB Üye Ülkeleri ile Karşılaştırılması, 2021

Kaynak: TÜİK, 2021 İstatistiklerle Çocuk, (Nisan 2022)

Kaynak: EUROSTAT, 2021

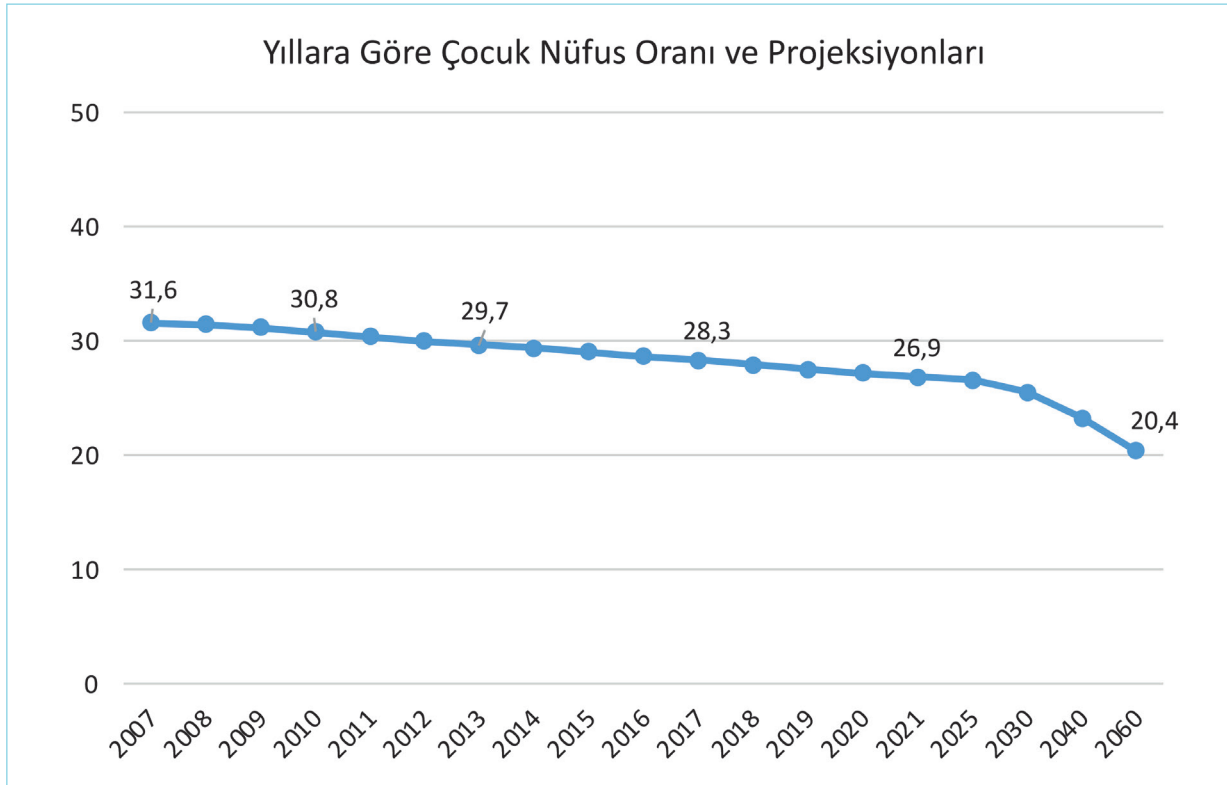

1.4. İSTATİSTİKLERLE ÇOCUK

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Çocuk nüfus projeksiyonlarına bakıldığında ülkemiz çocuk nüfus oranının; 2025 yılı için %26,6, 2030 yılında %25,6, 2040 yılında %23,3 ve 2060 yılında %20,4 olacağı öngörülmektedir (Türkiye İstatistik Kurumu İstatistiklerle Çocuk, 2022).

Kaynak: TÜİK, 2021 İstatistiklerle Çocuk, (Nisan 2022)

Çocukların karar mekanizmalarına dâhil olmasını sağlayan Çocuk Hakları İl Çocuk Komiteleri 81 ilde yer almaktadır. Çocuk Hakları Komitelerine üye olan çocuk sayısı 2022 Aralık ayı sonu itibarıyla 41.209'dur.

Çocuk Hakları Komitelerine
Üye Olan Çocuk Sayısı
2022 Aralık Ayı Sonu İtibarıyla

41.209

1.4. İSTATİSTİKLERLE ÇOCUK

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

2021 - 2022 ÖĞRETİM YILI 5 Yaş Grubunun Okul Öncesi Okullaşma Oranı

%92.17

Millî Eğitim Bakanlığı örgün eğitim istatistikleri incelendiğinde; beş yaş grubunun okul öncesi eğitim düzeyindeki brüt okullaşma oranının 2021/2022 eğitim öğretim yılında %92,17 olduğu görülmektedir. Beş yaşa ait okullaşma oranının cinsiyete göre dağılımına bakıldığında ise; okul öncesi eğitime; kız çocukları % 91,02, erkek çocukları % 93,27 oranında katılım göstermektedir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2022).

2022 Aralık ayı sonu itibarıyla Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı izni ile açılan 2.098 Kreş ve Gündüz Bakımevi, 214 çocuk kulübü bulunmaktadır. Kreş ve Gündüz Bakımevlerinin kapasitelerinin %3'ü ücretsiz bakım hizmetine ayrılmaktadır. 2022 Aralık ayı sonu itibarıyla ücretsiz bakım hizmetinden faydalanan çocuk sayısı 2.744'tür .

2022 Kasım ayı itibari ile
ücretsiz bakım hizmetinden
faydalanan çocuk sayısı

2.744

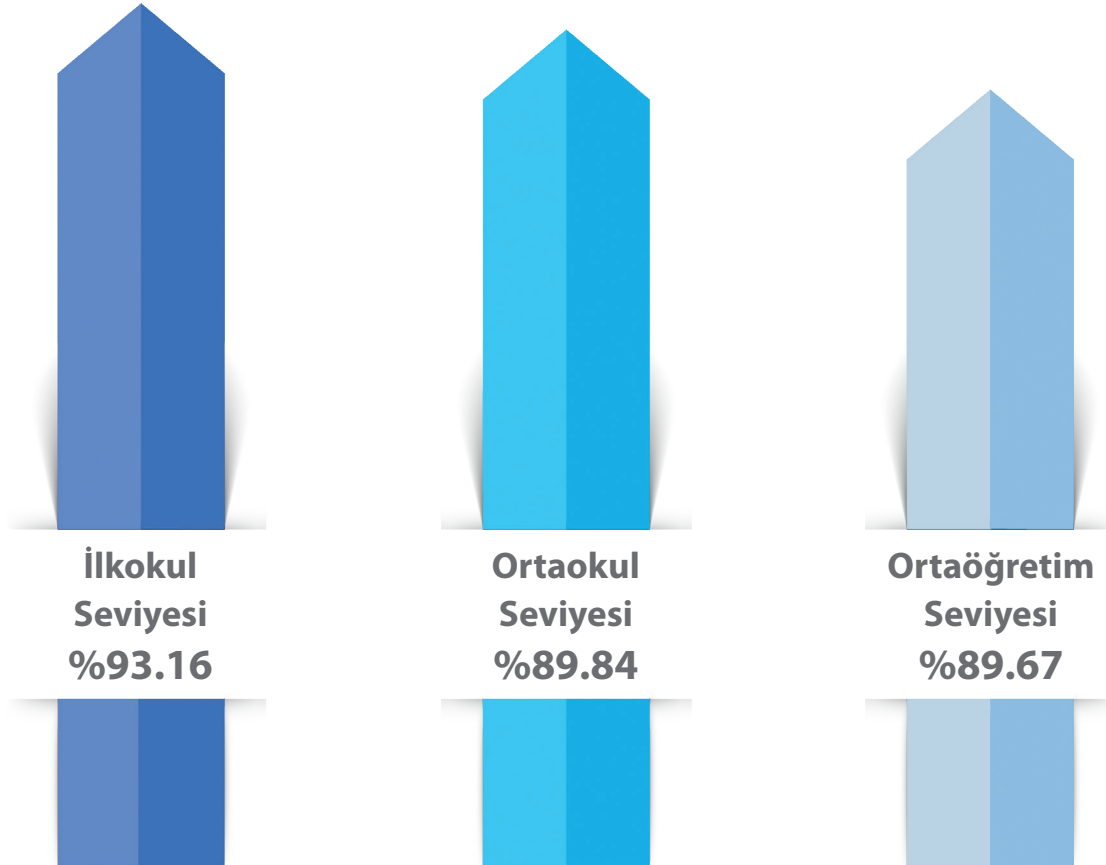
214
Çocuk Kulübü

İlkokul seviyesinde net okullaşma oranı 2021/2022 eğitim öğretim yılında %93,16 ortaokul seviyesinde net okullaşma oranı %89,84 ve ortaöğretim seviyesinde net okullaşma oranı %89,67 olarak bulunmuştur (MEB, 2022).

2021/2022 Öğretim Yılı Net Okullaşma Oranı

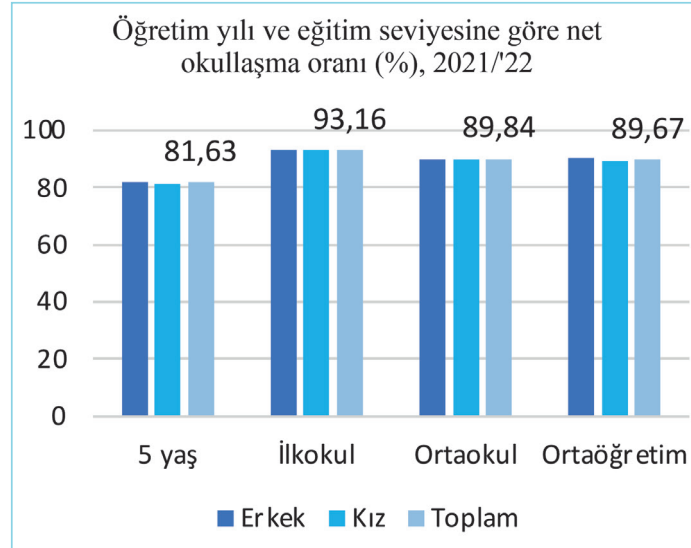
1.4. İSTATİSTİKLERLE ÇOCUK

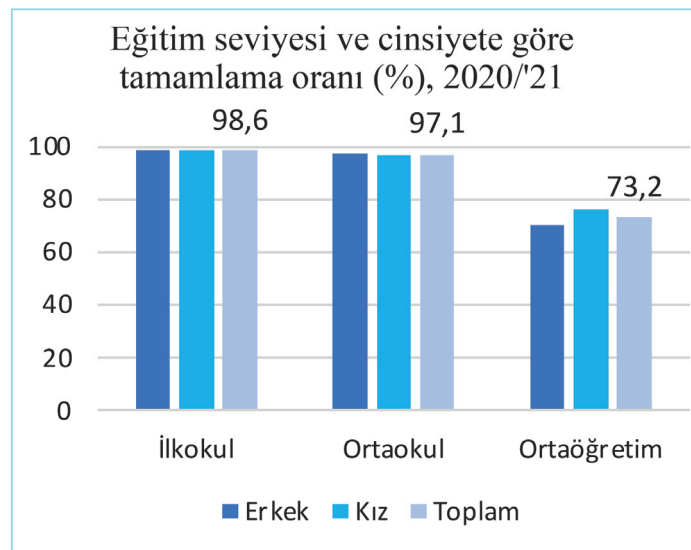
TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Ulusal Eğitim İstatistikleri Veri Tabanı sonuçlarına göre ilkokul, ortaokul ve ortaöğretim tamamlama oranları sırasıyla; %98,6, %97,1 ve %73,2'dir (TÜİK, 2021).

Eğitim seviyesi ve cinsiyete göre okullaşma ve okul tamamlama oranları

Kaynak: MEB Örgün Eğitim İstatistikleri, 2021/2022

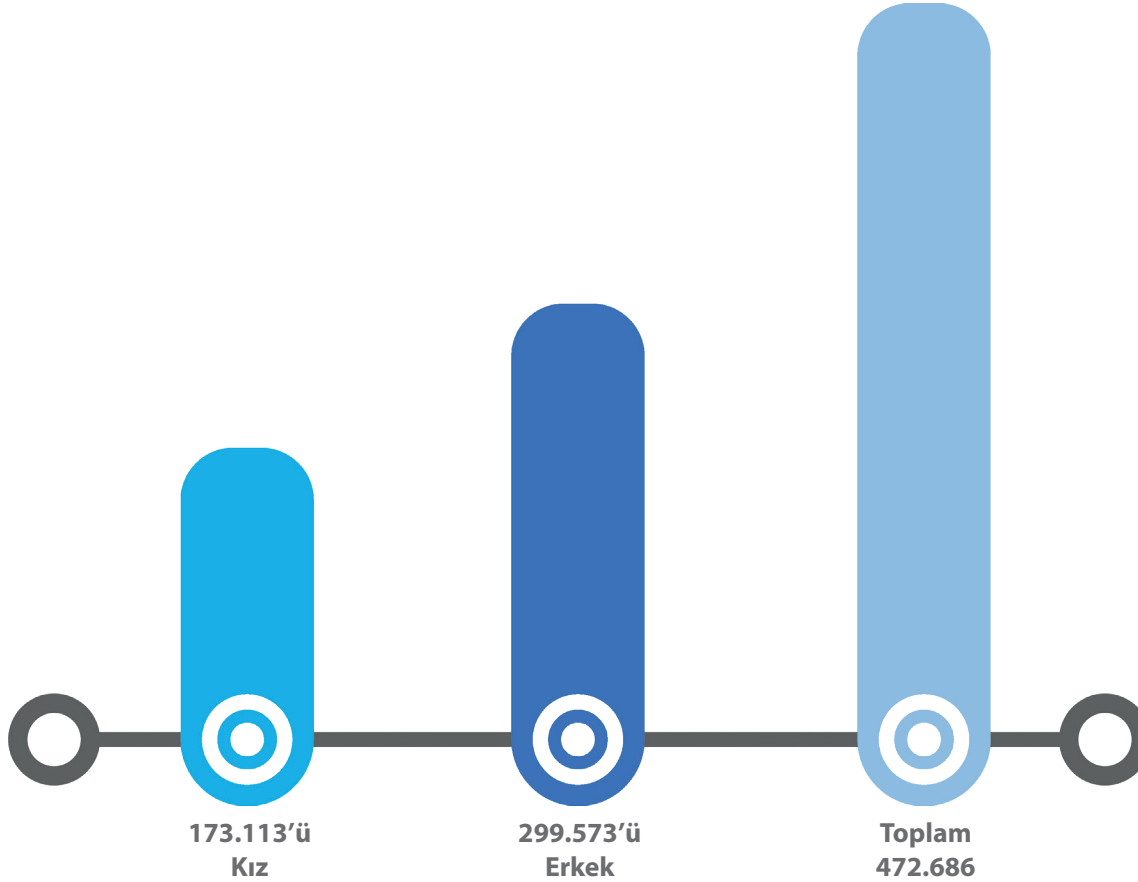

Kaynak: TÜİK, 2021 İstatistiklerle Çocuk, (Nisan 2022)

Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı özel eğitim kuruluşlarında 173 bin 113'ü kız, 299 bin 573'ü erkek olmak üzere toplam 472 bin 686 öğrenci bulunmaktadır. Özel öğretim kurumlarındaki öğrencilerin toplam örgün eğitim içindeki oranı % 9 olmuştur (MEB, 2022).

**Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri
Genel Müdürlüğü'ne Bağlı Özel Eğitim Kuruluşlarında**

**Özel Öğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin
Toplam Örgün Eğitim İçindeki Oranı %9**

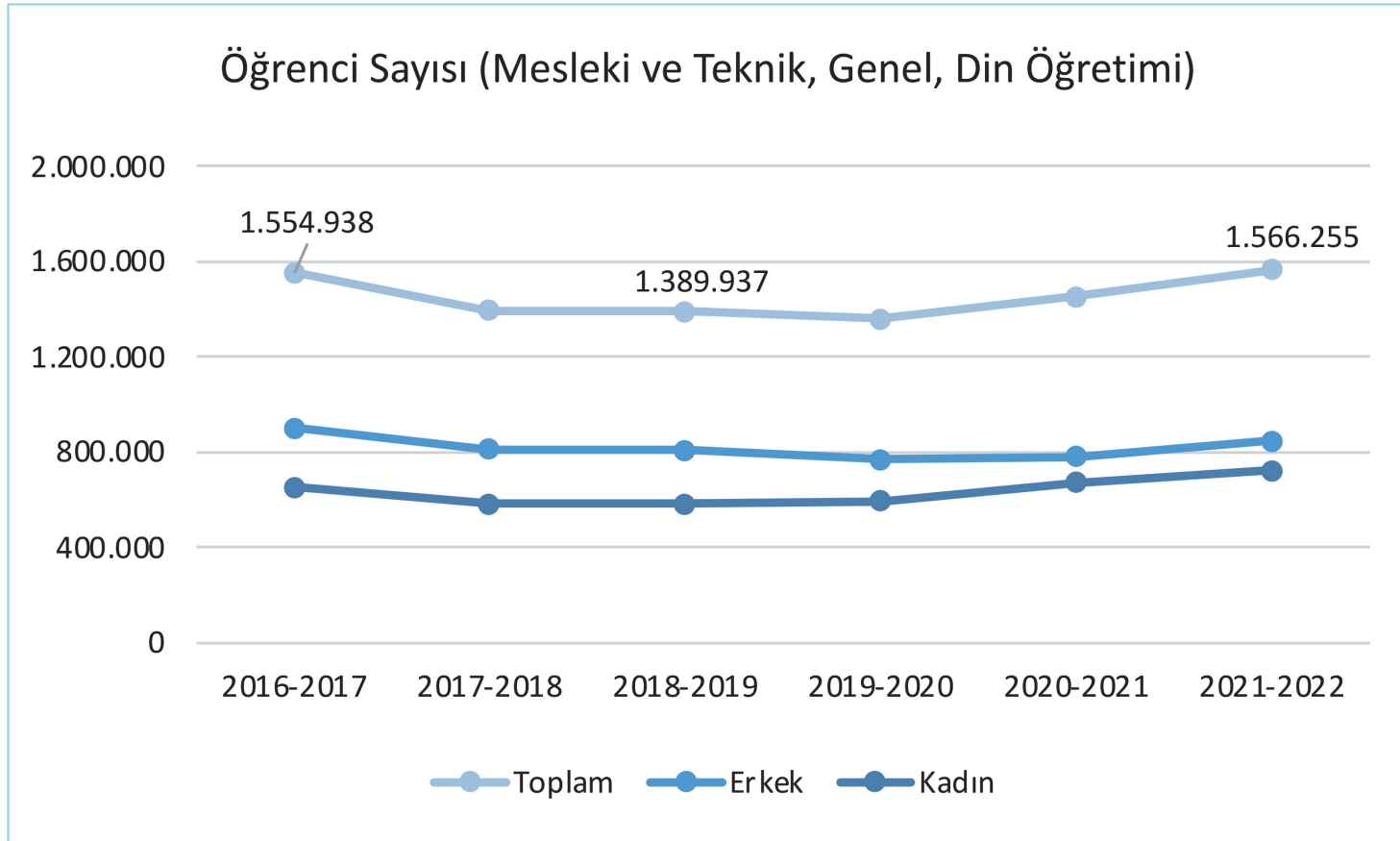
1.4. İSTATİSTİKLERLE ÇOCUK

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

2021/2022 Eğitim Öğretim yılında Açıköğretim liselerine (Genel, mesleki ve din öğretimi) kayıtlı 720.281 kadın, 845.974 erkek olmak üzere toplam 1.566.255 öğrenci kaydı bulunmaktadır (MEB, 2022).

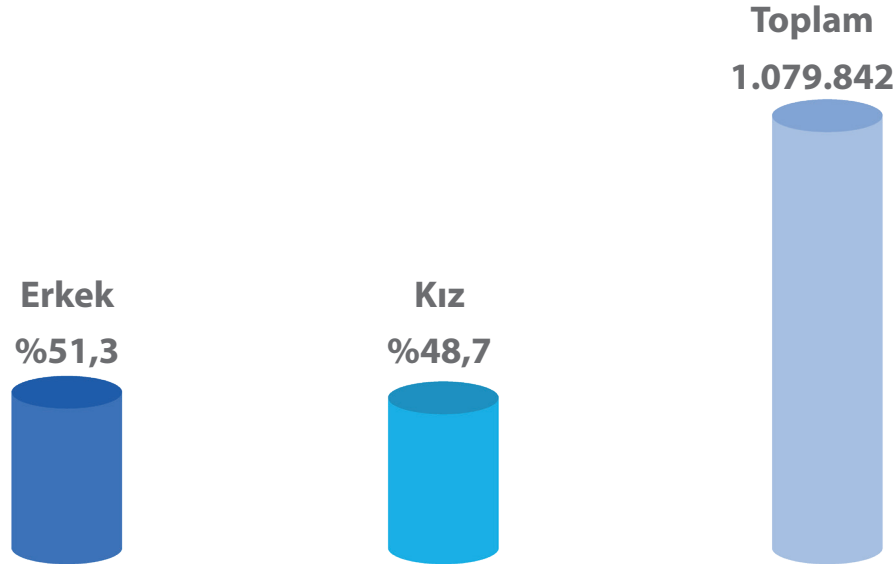
Yıllara Göre Açıköğretim Lisesi (Genel, Mesleki ve Din öğretimi) Kayıtlı Öğrenci Sayısı

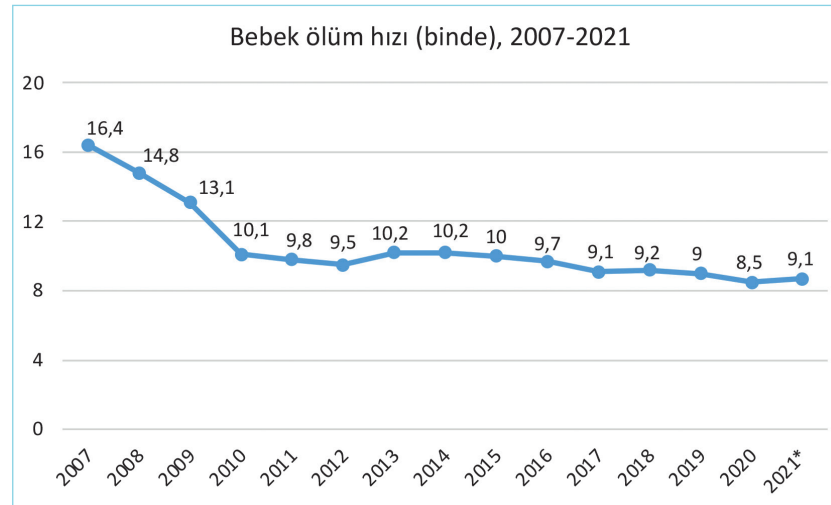
2021 yılında canlı doğan bebek sayısı, 1 milyon 79 bin 842 olmuştur. 2021 yılında canlı doğan bebeklerin %51,3'ü erkek, %48,7'si kızdır (TÜİK Doğum İstatistikleri, 2022).

2021 Yılında Canlı Doğan Bebek Sayısı

Sağlık Bakanlığı 2021 Yılı Faaliyet Raporuna (2022) göre bebek ölüm hızı, 2007-2020 yılları arasında binde 16,4'ten binde 8,5'e düşmüştür.

Yıllara Göre Bebek Ölüm Hızı, 2021

Kaynak: T.C. Sağlık Bakanlığı, 2021 Faaliyet Raporu, (Şubat 2022)

1.4. İSTATİSTİKLERLE ÇOCUK

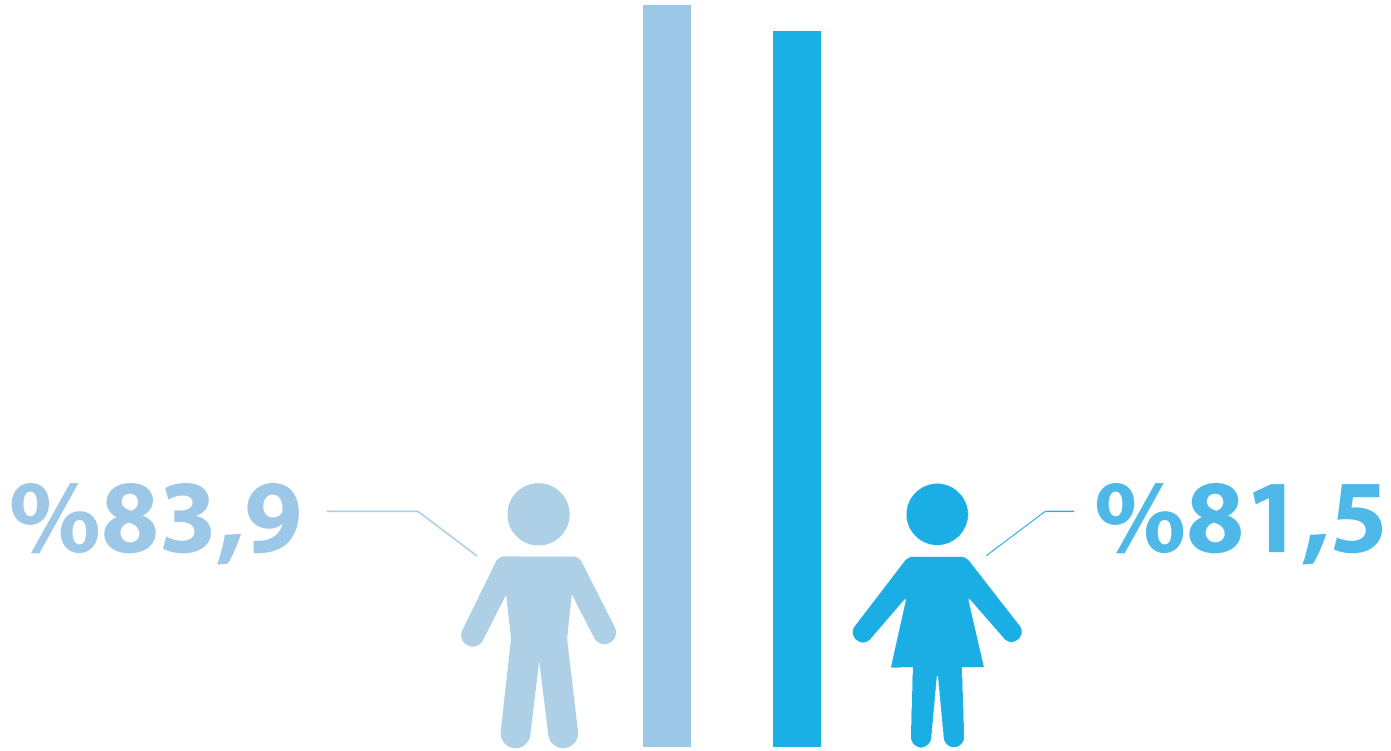

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI

TÜİK tarafından gerçekleştirilen Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırmasının çocuk istatistiklerine baktığımızda; 6-15 yaş aralığındaki çocukların internet kullanım oranları 2021 yılında %82,7 olarak saptanmıştır (Türkiye İstatistik Kurumu, 2021).

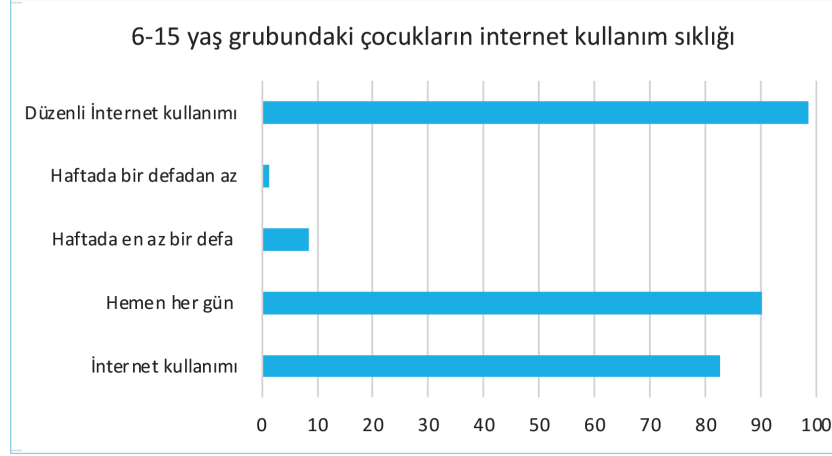
Cinsiyete göre çocukların internet kullanım oranları, 2021 (erkek çocuk %83,9, kız çocuk %81,5)

Cinsiyete Göre İnternet Kullanım Oranları, 2021

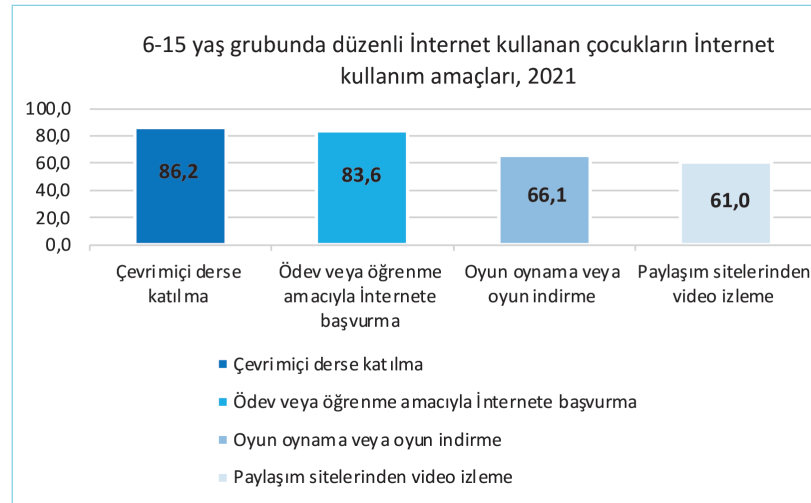

6-15 yaş grubu çocukların internet kullanma sıklıkları, 2021

Kaynak: TÜİK, 2021 Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, (Aralık 2021)

Düzenli internet kullanan çocukların ilk dört kullanım amacı (6-15 yaş), 2021

Kaynak: TÜİK, 2021 Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, (Aralık 2021)

1.4. İSTATİSTİKLERLE ÇOCUK

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI

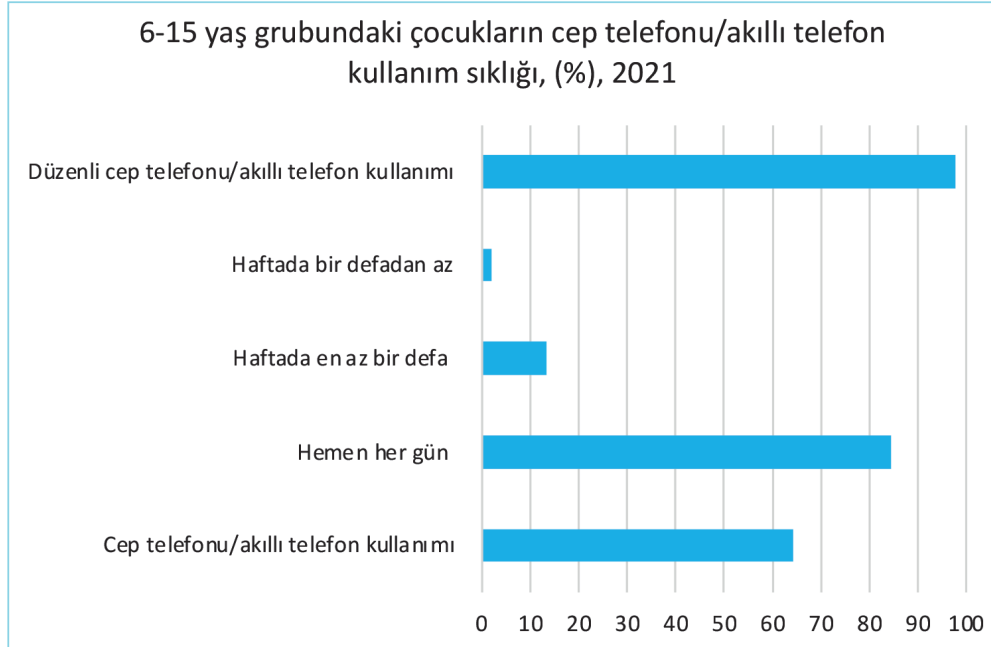
6-15 yaş aralığı çocukların 2021 yılındaki cep telefonu/akıllı telefon kullanma oranları %64,4 olarak saptanmıştır.

**6-15 yaş aralığındaki çocukların
cep telefonu/akıllı telefon
kullanım oranları, 2021**

%64,4

Çocukların cep telefonu/akıllı telefon kullanım sıklıkları incelendiğinde; %84,6'sının hemen her gün, %13,3'ünün haftada en az bir defa ve %2,1'inin ise haftada bir seferden az olarak kullandıkları saptanmıştır (TÜİK, 2021).

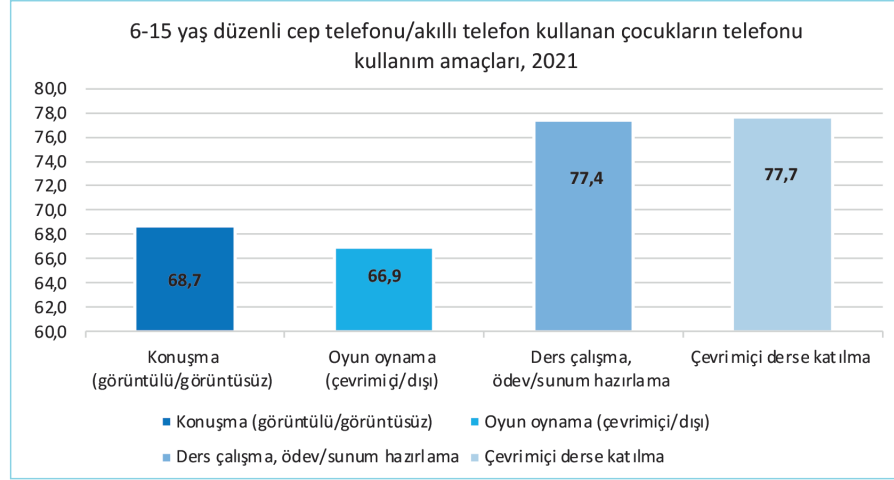
Çocukların cep telefonu/akıllı telefon kullanım sıklıkları (6-15 yaş), 2021

Kaynak: TÜİK, Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, (2021)

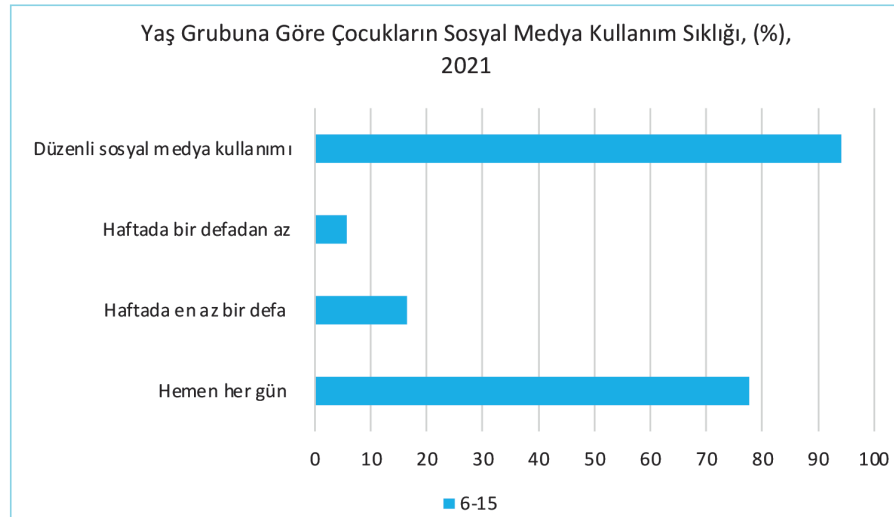

Çocukların cep telefonu/akıllı telefon kullanımının ilk dört amacı (6-15 yaş), 2021

Kaynak: TÜİK, 2021 Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, (Aralık 2021)

6-15 yaş grubu çocukların sosyal medya kullanım sıklıkları, 2021

Kaynak: TÜİK, 2021 Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, (Aralık 2021)

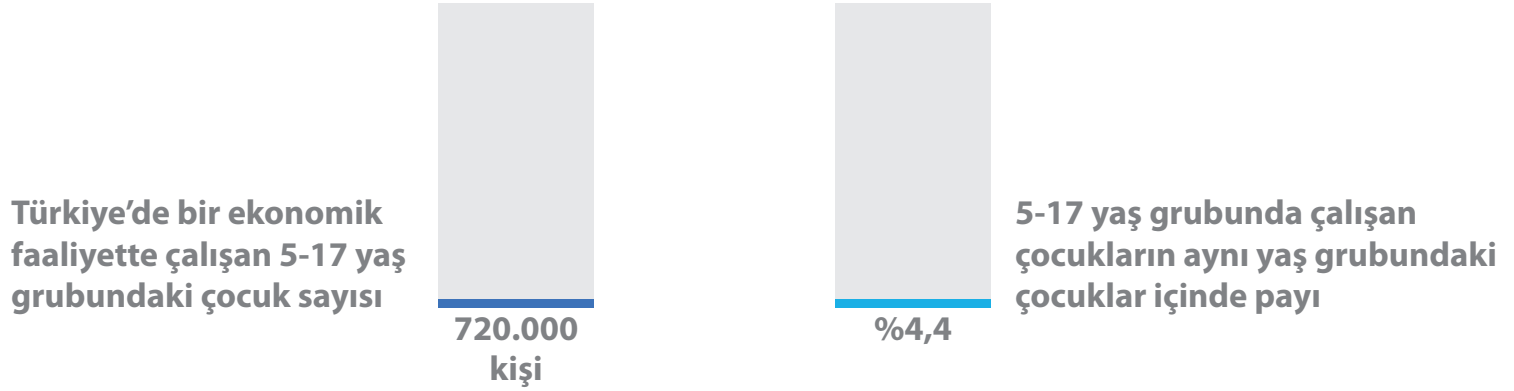

1.4. İSTATİSTİKLERLE ÇOCUK

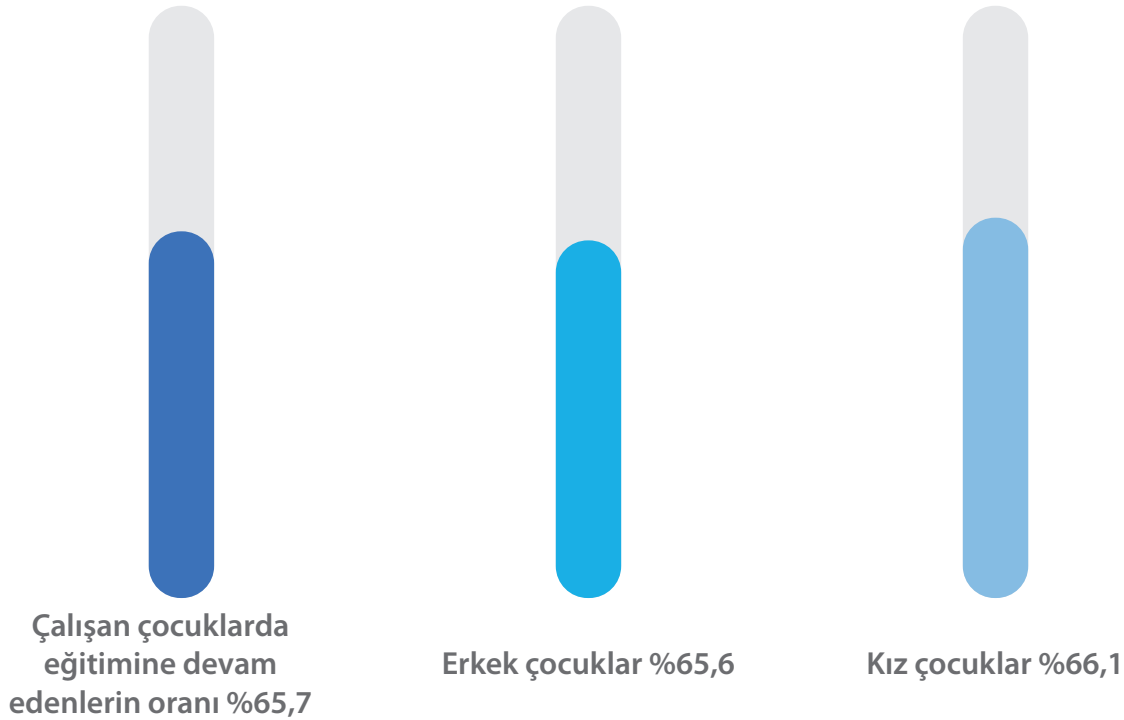

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Türkiye’de bir ekonomik faaliyette çalışan 5-17 yaş grubundaki çocuk sayısı 720 bin kişidir. 5-17 yaş grubunda çalışan çocukların aynı yaş grubundaki çocuklar içinde payı ise %4,4’tür (Türkiye İstatistik Kurumu, 2020).

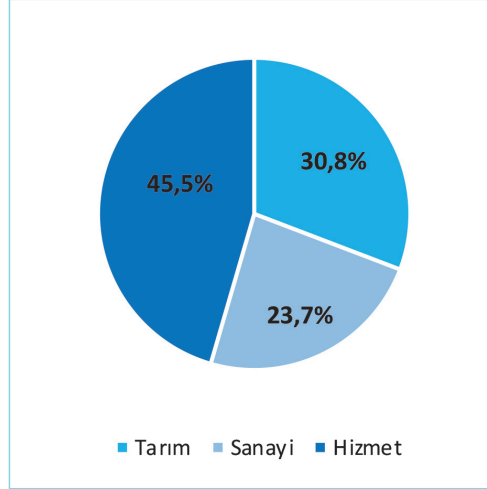

Çalışan çocukların %65,7’si eğitime devam ederken, bu oran erkeklerde %65,6, kızlarda %66,1 olarak tespit edilmiştir (TÜİK, 2020).

5-17 yaş Grubundaki Çocukların İstihdamda Bulunduğu Sektörler, 2019

Kaynak: TÜİK Çocuk İşgücü Anketi Sonuçları, 2019

Yaş grubuna göre incelendiğinde; 5-14 yaş grubunda çalışan çocukların %64'ünün tarım sektöründe, 15-17 yaş grubunda çalışan çocukların ise %51'inin hizmet sektöründe olduğu görülmüştür (TÜİK, 2020).

Yaş grubuna göre incelendiğinde;

5-14 yaş grubunda çalışan çocukların
%64'ü tarım sektöründe çalışıyor

%64

15-17 yaş grubunda çalışan çocukların
%51'i hizmet sektöründe çalışıyor

%51

1.4. İSTATİSTİKLERLE ÇOCUK

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI**

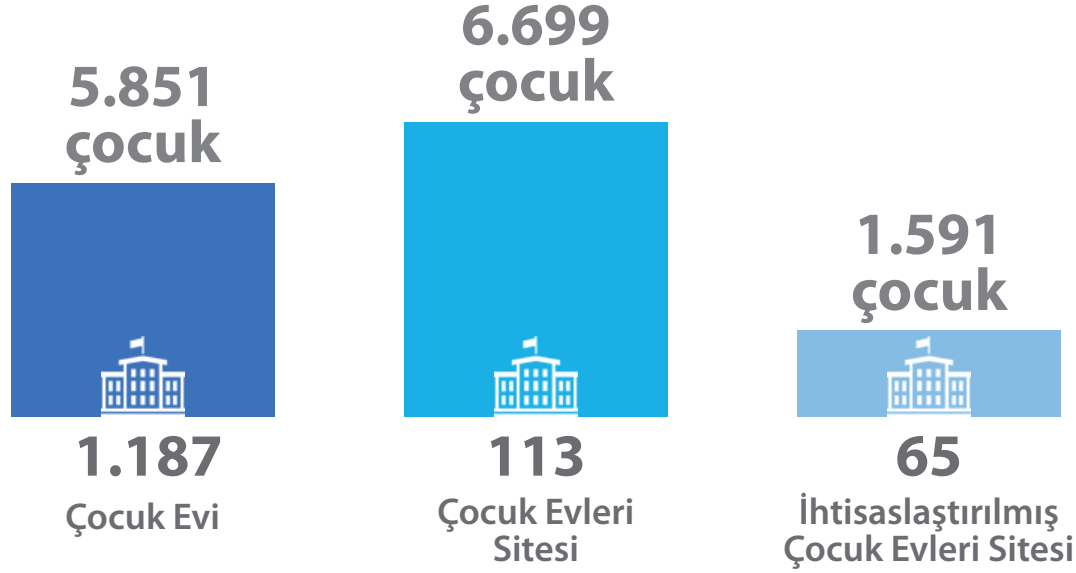
2022 Aralık sonu itibarıyla koruyucu aile hizmetinden faydalanan, toplam 7.439 koruyucu aile yanında 9.011 çocuk bulunmaktadır.

Sosyal ve ekonomik destek (SED) hizmeti ile ailesi yanında desteklenen çocuk sayısı 2022 Aralık sonu itibarıyla 157.248'dir.

Evlat edinme hizmetinden faydalanan çocuk sayısı ise; 2022 Kasım ayı itibarıyla toplam 18.860'dır.

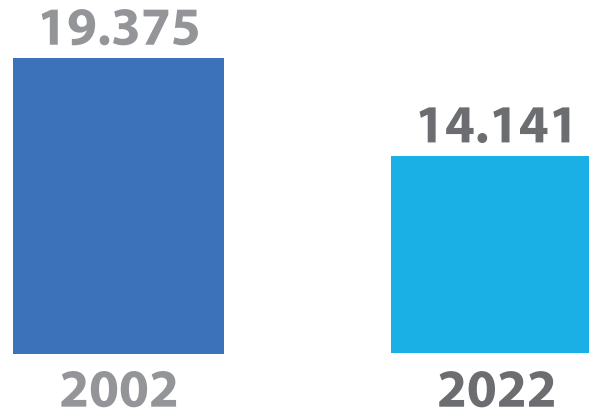

Kuruluş Bakımı Hizmeti kapsamında 3 kuruluş modeli bulunmakla birlikte 2022 Aralık ayı sonu itibariyle; 1.187 çocuk evinde 5.851 çocuğun, 113 çocuk evleri sitesinde 6.699 çocuğun ve 65 ihtisaslaştırılmış çocuk evleri sitesinde 1.591 çocuğun bakımı sağlanmaktadır.

Kurum bakımı altında olan çocuk sayısı 2002 yılında 19.375 iken, 2022 Aralık ayı sonu itibariyle bu sayının %30,2 azalarak 14.141 çocuğa düştüğü görülmektedir.

Kurum Bakımı Altında Olan Çocuk Sayısı

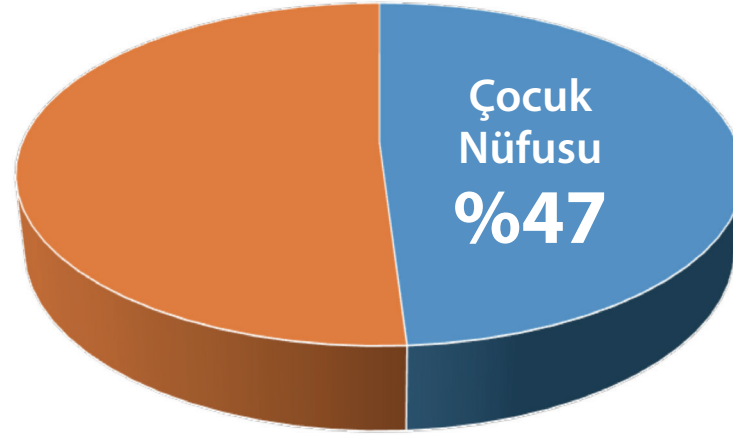
1.4. İSTATİSTİKLERLE ÇOCUK

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

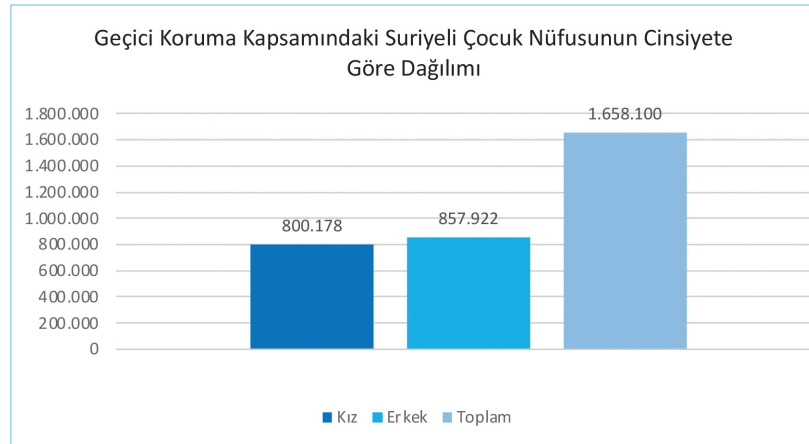
Geçici koruma kapsamındaki Suriyeli nüfusu 3.500.964'tür. Bu sayının %47'sini çocuk nüfusu oluşturmaktadır (Göç İdaresi Daire Başkanlığı, 2023).

**Geçici Koruma
Altındaki Suriyeli
Nüfusu
3.500.964**

Geçici koruma kapsamında bulunan Suriyeli çocuk sayısı 2023 Şubat ayı itibarıyla; 800 bin 178 kız çocuk ve 857 bin 922 erkek çocuk olmak üzere toplam 1 milyon 658 bin 100 olarak bulunmuştur (Göç İdaresi Daire Başkanlığı, 2023).

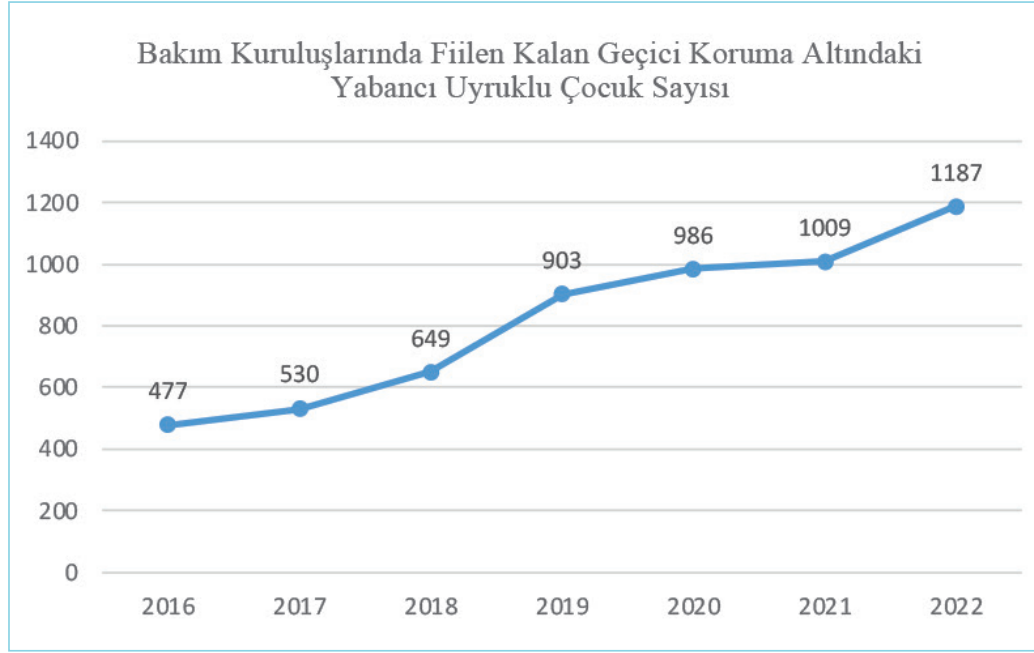
Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Çocuk Nüfusunun Cinsiyete Göre Dağılımı, 2023

Kaynak: Göç İdaresi Daire Başkanlığı, 2023

Yıllara Göre Bakım Kuruluşlarında Fiilen Kalan Geçici Koruma Altındaki Yabancı Uyruklu Çocuk Sayısı

Ailesinden ayrı düşmüş geçici koruma altındaki yabancı çocuklar, koruma ve bakımlarının sağlanması amacıyla kuruluş bakım hizmetlerinden faydalanmaktadır. 2016'dan bu yana bakım kurumlarında fiilen kalmış ve kalmakta olan toplam çocuk sayısı 5741'dir.

2016

2016'dan bu yana bakım kurumlarında fiilen kalmış ve kalmakta olan toplam çocuk sayısı 5741'dir.

1.4. İSTATİSTİKLERLE ÇOCUK

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI**

Çocukların temel eğitim hakkına ulaşabilmeleri amacıyla ekonomik zorluklar çeken ailelere verilen Yabancılara Yönelik Şartlı Eğitim Yardımı Programı (Y-ŞEY), 2022 yılı itibarıyla 667.325 çocuğa ulaşmıştır.

Yabancılara Yönelik Şartlı Eğitim Yardımı Programı (Y-ŞEY)

2022

667.325
Çocuk

Çocuk hakları il çocuk komiteleri aracılığıyla, yabancı çocukların topluma uyumlarının sağlanması, çocuklar arasında karşılıklı diyaloga ve bilgi alışverişine olanak sağlayan Sosyal Uyum Projesi kapsamında 2022 Aralık ayı sonu itibarıyla 5.923 etkinlik düzenlenmiş ve 332.075 çocuğa ulaşılmıştır.

2022 Aralık itibarıyla 5.923 etkinlik düzenlenmiştir.

Ulaşılan Çocuk Sayısı

332.075

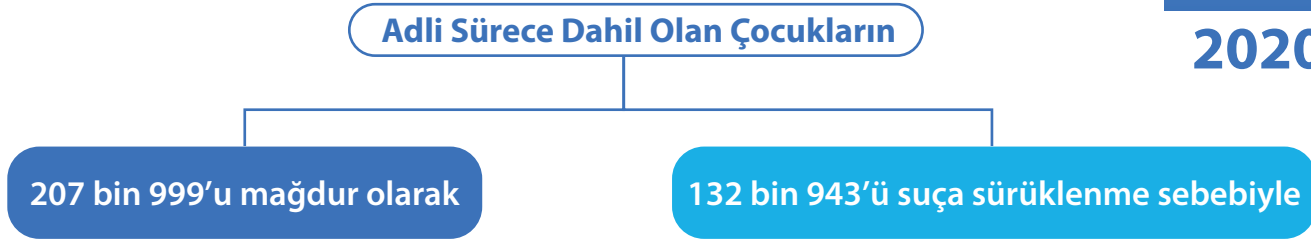
Güvenlik birimlerine gelen veya getirilen çocukların karıştığı olay sayısı 2021 yılında, 2020 yılına göre %10,8 oranında artarak 499 bin 319 olmuştur. Adli sürece dahil olan çocukların 207 bin 999'u mağdur olarak, 132 bin 943'ü suça sürüklenme sebebiyle gelmektedir (TÜİK, 2022).

Güvenlik birimlerine gelen veya getirilen çocukların karıştığı olay sayısı 2021 yılında, 2020 yılına göre %10,8 oranında artarak 499 bin 319 olmuştur.

2021

%10,8

2020

Mağdurları ikincil örselenmelerden korumak amacıyla 81 ilin 151 adliyesinde 158 Adli Görüşme Odası (AGO) oluşturulmuştur (Adalet Bakanlığı).

81 il

151 Adliye

158 AGO

Çocukların ikincil örselenmesini önlemek amacıyla, bütün adli ve tıbbi işlemlerin tek merkezde, tek seferde yapılmasına imkân verecek koşullarda, çocuk dostu bir ortamda sağlanmasına yönelik Çocuk İzlem Merkezleri hizmet vermektedir. 2022 itibarıyla 60 ilde 63 Çocuk İzlem Merkezi (ÇİM) bulunmaktadır (Sağlık Bakanlığı, 2022).

2022

itibarıyla 60 ilde 63 Çocuk İzlem Merkezi (ÇİM) bulunmaktadır.

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI**

**2023-2028 TÜRKİYE ÇOCUK HAKLARI
STRATEJİ BELGESİ VE EYLEM
PLANI HAZIRLIK SÜRECİ**

1.5. 2023-2028 TÜRKİYE ÇOCUK HAKLARI STRATEJİ BELGESİ VE EYLEM PLANI HAZIRLIK SÜRECİ

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Türkiye, Anayasada yer alan sosyal devlet anlayışı çerçevesinde, çocukların bütün haklarının korunması ve yüksek yararlarının gözetilmesi için gerekli yasal ve idari önlemleri almaktadır. Çocukların her türlü ihmal ve istismardan korunarak sağlıklı gelişimlerini temin etmek üzere; ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesini koordine etme görevi 1 no'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına (ASHB) verilmiştir. Başta cinsel istismar olmak üzere çocuklara yönelik her türlü istismar olayının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla 2016 yılında kurulan Meclis Araştırması Komisyonu tarafından hazırlanan raporda, ulusal bir çocuk politikasının geliştirilmesi gerekliliği vurgulanmıştır. Çocukların gelişimlerini, yaşadıkları toplum içerisinde, sağlıklı bir şekilde sürdürebilmeleri için gereken her türlü bileşeni kapsayan ulusal bir çocuk politikasının oluşturulabilmesi sürecinde, bilimsel verilere ve çağın koşullarına uygun düzenlemeler yapmak büyük önem taşımaktadır.

ASHB koordinesinde, ulusal düzeyde uygulama çerçevesini belirleyen ve sürdürülebilir politikalar geliştirilmesine zemin hazırlayan araçların oluşturulması önceliklendirilmektedir. Bu bağlamda ilki 2013 yılında oluşturulan "2013–2017 Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı" çocuk haklarına yönelik bütüncül yaklaşım için önemli bir emsaldir. Uygulamaya konulan 2013-2017 Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı'nın takibi ASHB tarafından, sorumlu kurum ve kuruluşlarca hazırlanan 6 aylık periyodik raporlar aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. 2013-2017 Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı izleme faaliyetlerinde, Çocuk Hakları İzleme ve Değerlendirme Kurulu toplantılarında ve 2012-2017 yıllarını kapsayan Birleştirilmiş 4. ve 5. Periyodik Ülke Raporu çalışmalarında çocuk hakları uygulamaları ile ilgili durum analizleri yapılmıştır. Yapılan analizler neticesinde ortaya konulan güçlü yönler, geliştirilmesi gereken alanlar ve süreçler, 2023-2028 Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planına yansıtılmıştır.

Ülkemiz kayda değer bir çocuk nüfusuna sahiptir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2022 istatistiklerine göre Türkiye nüfusunun %26,5'ini çocuk nüfusu oluşturmaktadır (Bkz. *İstatistiklerle Çocuk Bölümü*).⁷ Öte yandan, çeşitli nedenlerle ülkemizde yaklaşık iki milyon yabancı çocuk yaşamaktadır. Bu nedenle çocuklara yönelik hazırlanacak hizmet ve politikalar, söz konusu çocuk nüfusunu temsil edebilecek düzeyde olmalıdır. Hazırlanan Strateji Belgesi ve Eylem Planı; eğitim, sağlık, adalet hizmetleri, özel gereksinimli çocuklara yönelik hizmetler, aile bütünlüğünün korunması, çocuk koruma sistemi ve bakım hizmetleri, çocuk işçiliği, göç, afet, çocuk ve medya, çocuk katılımı, erken çocukluk gelişimi, bildirim ve izleme mekanizmaları gibi çocuklar ile ilgili alanlara temas etmektedir.

⁷ Türkiye İstatistik Kurumu (2023). *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları 2022*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2022-49685> adresinden ulaşıldı.

2023-2028 Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planının hazırlanması sürecinde, çocuk hakları uygulamalarının ulusal ve uluslararası mevzuat ilkelerini de kapsayacak şekilde geliştirilmesi ve çocukların etkin katılımlarının sağlanması amacıyla, Çocuk Hakları İl Çocuk Komite temsilcisi çocukların görüşleri ile her yıl düzenlenen Çocuk Forumlarında yer alan içerikler de bu belgeye yansıtılmıştır. Aynı zamanda 2023-2028 Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planının hazırlanması sürecinde, Cumhurbaşkanlığı İnsan Hakları Eylem Planı ve Kalkınma Planları başta olmak üzere ulusal düzeydeki plan ve programlardan; uluslararası bakış açısı ile uyumlanmak hususunda ise 2022-2027 Avrupa Konseyi Çocuk Hakları Strateji Belgesinin yöntem ve içeriğinden faydalanılmıştır.

Strateji Belgesi ve Eylem Planı hazırlık sürecinde, taslak belgeye ilişkin ilgili tüm tarafların yazılı olarak görüşlerine başvurulmuş, alınan geri bildirimler doğrultusunda revize edilen doküman tüm tarafların katılımı ile gerçekleştirilen *Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı Çalıştayında* değerlendirilmiştir. Çalıştay sonucunda oluşturulan son taslak belgeye ilişkin ilgili tüm tarafların görüşleri tekrar alınmıştır.

Mevcut Strateji Belgesi ile çocuk hakları alanında belirlenen öncelikler çerçevesinde, 2023–2028 yılları arasında mevzuat, politikalar ve hizmetler dâhil olmak üzere Türkiye’de çocuk hakları alanında yapılacak çalışmalara yön verilmesi hedeflenmektedir. Bu doğrultuda, belgede yer alan eylemlerin gerçekleştirilmesi için her bir eylemden sorumlu kurumun, yıllık çalışma planlarını ve bütçelerini oluştururken eylem planında yer alan görev ve sorumluluklarını dikkate alarak planlama yapmaları son derece önemlidir.

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI**

**TEMEL ÖNCELİK ALANLARI ve
2023-2028 TÜRKİYE ÇOCUK HAKLARI
STRATEJİ BELGESİ VE EYLEM PLANI**

TEMEL ÖNCELİK ALANLARI ve 2023-2028 TÜRKİYE ÇOCUK HAKLARI STRATEJİ BELGESİ VE EYLEM PLANI

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme başta olmak üzere uluslararası çocuk hakları belgelerinde yer alan temel haklar, üst politika belgeleri, 2013-2017 Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı sonuçları, İnsan Hakları Eylem Planı, 11. Kalkınma Planı ve 2022-2027 Avrupa Konseyi Çocuk Hakları Strateji Belgesi'nde yer verilen stratejik amaçlar/öncelikler çerçevesinde, mevcut strateji belgesindeki temel alanlar belirlenmiştir.

Belirlenen stratejik hedefler doğrultusunda oluşturulan her bir faaliyete ilişkin gerekçeler, ilgili başlık altında yer almakta olup faaliyetten sorumlu kurumlar, faaliyetin gerçekleştirilmesinde ilgili kurumlar, faaliyet için belirlenen süre ve performans göstergeleri tablolar halinde sunulmuştur.

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI**

ÇOCUK HAKLARI VE ÇOCUK KATILIMI

Çocuk haklarının hayata geçirilmesi sürecinde çocukların görüşlerinin dikkate alınması, kendileri ile ilgili alınacak kararlara çocukların da katılmaları mutlaka gözetilmelidir. Çocukların görüşlerini ifade edebilmesi için öncelikle uygun koşullara ve erişilebilir ortamlara ihtiyaç duyulmaktadır.

Çocukların, geleceği şekillendireceği düşünüldüğünde onların refah içinde yaşamaları ülkeler açısından oldukça önemlidir. Çocuğun en çok aile ortamında vakit geçirdiği düşünüldüğünde aile içinde alınan eğitim çocuğun geleceğini önemli ölçüde etkilemektedir. Aileler de değişen sosyal ve kültürel şartlarda çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda aile eğitim programları ile zaman zaman desteklenmeye ihtiyaç duymaktadır. Aile eğitim programları ailelere hem ebeveynlik becerileri hem de çocuk bakımı ve eğitimiyle ilgili bilgileri kazandırmaktadır. Bu çerçevede çocuklara hizmet sunan bütün kurum ve kuruluşların, çalışmalarında çocuk odaklı aile eğitim programlarını hayata geçirmeleri önem arz etmektedir.

Medeniyetimizde geleceğin güvencesi olarak kabul edilen çocukları, içinde yetiştikleri ailenin ve buldukları toplumun koşullarından bağımsız değerlendirmek mümkün değildir. Çocukların haklarının korunduğu, esenliklerinin gözetildiği ülkeler yalnızca çocuğun refahını değil aynı zamanda toplumun refahını da sağlamış olurlar. Her çocuğun yaş ve gelişim düzeyine uygun olarak aile ve toplumda katılımı teşvik edilmeli, geleceği çocuklarla birlikte ve çocuklara göre inşa etmek için görüşlerine değer verilmelidir.

Ülkemizde Bakanlıkların ve ilgili kamu kurumlarının üst politika belgeleri olarak kabul edilen stratejik planları değerlendirildiğinde, çocuk hakları, çocuğun görüşünün alınması ve çocuk katılımı ile ilgili stratejilerin geliştirilmesinin gerektiği görülmektedir. Bu kapsamda, doğrudan ya da dolaylı olarak çocukla ilgili karar verici ve uygulayıcı olan kamu kurum ve kuruluşlarının karar verme mekanizmalarında çocukların içinde yer alacağı çalışmalara yer vermesi önem arz etmektedir. Aynı zamanda kurum ve kuruluşların çocuklara yönelik yapacakları etkinliklerin, çocuk hakları hususunda bilinç ve farkındalığı artırarak çocuk hakları kültürünün gelişmesine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Çocuk hakları kültürünün yaygınlaştırılması amacıyla çocuk hakları alanının bilinirliğinin artırılması için uygulama, destek ve araştırmalara ihtiyaç vardır. Bu bağlamda yükseköğretim kurumlarına da önemli görevler düşmektedir. Son dönemlerde çocukla ilgili beşi üniversite ve biri hastane bünyesinde açılan altı Araştırma ve Uygulama Merkezinin ve bu merkezlerin yaygınlaştırılmasının çocuk hakları alanında yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.⁸

⁸ Sektörler Arası Çocuk Kurulu. “Araştırma ve Uygulama Merkezleri”.(Erişim Tarihi: 04.04.2023). <http://www.sck.gov.tr/arastirma-ve-uygulama-merkezleri>

2.1. ÇOCUK HAKLARI VE ÇOCUK KATILIMI

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Türkiye’de çocuk politikaları konusunda ağırlıklı olarak merkezi yönetim öne çıkmakla birlikte, çocuk hakları ile ilgili olarak yapılan çalışmalarda belediyelerin de sorumlulukları bulunmaktadır. 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nda çocuklarla ilişkili olarak bazı düzenlemelere yer verilmektedir. Bu alanda yapılan çalışmaların en önemlilerinden birisi, çocuk meclisleridir. Bu çalışma, yönetim anlayışına dayalı ve sürdürülebilir kalkınma içinde kent yönetimine katkıda bulunmaları, kaliteli ve yaşanabilir bir kentin yönetiminde aktif rol almaları açısından önemli bir adım olarak görülebilir. Belediyeler tarafından şehir planlamalarında çocuklara özgü düzenlemelerin yapılması da önem arz etmektedir. Çocukların oyun hakkı, çocuk dostu alanların artırılması ve çocuk hakları kültürünün yaygınlaştırılması gibi konular belediyeler tarafından göz ardı edilmemesi gereken bir diğer husustur.

Belediyeler bünyesinde yer alan Gençlik Merkezleri, üyesi olan tüm gençlerin beden ve ruh sağlığını korumak, sosyokültürel gelişimlerini desteklemek, ilgi alanları doğrultusunda eğitimlerine katkı sağlamak ve beceri kazanmaları amacıyla faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu çerçevede Gençlik Merkezlerinin, çocuklarda çocuk hakları kültürünün oluşturulmasına yönelik faaliyetler ile çocukların bireysel ve gerektiğinde ebeveynleriyle birlikte kaliteli zaman geçirebilecekleri çeşitli aktivitelerden faydalanabilecekleri alanlar geliştirilmesinin ve güçlendirilmesinin toplumun büyük kesiminde çocuk hakları konusunda farkındalığın artırılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu kapsamda Türkiye Belediyeler Birliğinin, çocukların kendilerini ilgilendiren konularda karar alma mekanizmaları içinde yer almalarına yönelik çalışmalarının süreci daha ileriye taşıyacağı değerlendirilmektedir.

Çocuk hakları konusunun toplumda bilinirliğinin artırılmasına ve çocukların hak arama mekanizmalarını etkili bir şekilde kullanabilmelerine yönelik toplumsal farkındalık çalışmalarının yapılması gerekmektedir. İnsan haklarının korunması, geliştirilmesi ve ayrımcılığın önlenmesi amacıyla kurulan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun (TİHEK),⁹ hak arama yollarının güçlendirilmesinde etkili bir mekanizma olduğu değerlendirilmektedir.

Çocuklara çevre bilinci kazandırmak, daha duyarlı nesiller yetiştirmek, israfı önlemek ve kaynakları daha verimli kullanmak amacıyla 2017 yılında ülkemizde başlatılan “Sıfır Atık Projesi” de çocukların kendilerini ilgilendiren her konuda etkin katılımlarının sağlandığına ilişkin önemli bir gösterge olmuştur. Öte yandan 2022 yılında, 16 ülkeden çocukların katılımıyla “İklim Değişikliği ve Çocuk Katılımı” teması ile gerçekleştirilen Uluslararası Çocuk Forumu da, çocuk katılımının uluslararası anlamda en önemli göstergelerindendir. Kamu kurum ve kuruluşlarının çalışmalarında çocuk katılımının sağlanmasının, iklim değişikliği ve sürdürülebilirliğe yönelik faaliyetlerde çocukların çalışmalara öncülük etmesinin, kendi geleceklerini inşa eden bir neslin oluşmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

⁹ Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu (TİHEKK), Resmi Gazete 29690 (20.04.2016), Kanun No. 6701, md. 1/1.

Bununla birlikte ilgili kurumların, medyada çocuk görünürlüğü konusunda çocuk haklarını gözetmesi, çocuk dostu yayın ilkelerinin belirlenmesi ve çocuklara uygun içerik üretilmesi konularında çocukların görüşünü almaları önemlidir.

Çocukların toplumun en hassas kesimi olmasından hareketle çocuklara yönelik politikaların geliştirilmesinde ve çocuk alanında çalışan profesyonellerin mesleki çalışmalarında çocuk haklarının rehber edinilmesi elzemdir. Bu çerçevede çocukla çalışan profesyonellerin mesleki becerilerinin güçlendirilmesi ve çocuk katılımı ile ilgili duyarlılıklarının artırılması gerekmektedir.

Çocuk ve çocuk hakları kavramı her toplumun kendine özgü sosyokültürel ve ekonomik yapısından doğrudan etkilenmektedir. Türkiye, çocukların korunması ve çocuk hakları ile ilgili konularda köklü bir geleneğe sahiptir. Günümüz politikalarına ve uygulamalarına bakıldığında uluslararası belgeler ile uyumlu biçimde çocuğun haklarının korunması ve geliştirilmesine yönelik ülke geneline yayılan ve çeşitlilik arz eden çalışmalar bulunmaktadır. Özellikle Çocuk Hakları İl Çocuk Komiteleri, Çocuk Danışma Kurulu, Çocuk Forumu, Türkiye Büyük Millet Meclisi Çocuk Hakları Alt Komisyonu gibi özgün ve iyi uygulama örneği olarak sunulabilecek çalışmalar göze çarpmaktadır.¹⁰ (Bkz. *İstatistiklerle çocuk bölümü*).

Çocuk haklarının toplumun her kesiminde bilinirliğinin artırılması, çocukların kendilerini ilgilendiren konularda görüşlerini ifade etmelerine; çocuk katılımının yaygınlaştırılması ise çocuk hakları kültürünün oluşmasına ve bu kültürün gelecek nesillere aktarılmasına vesile olacaktır.

¹⁰ Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2021). *Çocuk Hakları ve Türkiye Uygulaması (23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı Özel Yayımları)*. Çocuk Politikaları Serisi (2) :1-27.

2.1. ÇOCUK HAKLARI VE ÇOCUK KATILIMI

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI

EYLEM PLANI

Stratejik Amaç 2.1. Çocuk Hakları ve Çocuk Katılımı

Stratejik Hedef 2.1.1. Çocuk hakları kültürünün her ortamda geliştirilmesi

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Çocuk Forumları temasına uygun olarak belediye çocuk meclisleri gibi platformlarda faaliyetler düzenlenmesi	MEB GSB Belediyeler	ASHB	Sürekli	Faaliyet sayısı
Belediyeler bünyesinde yer alan Gençlik Merkezlerinde çocukların da yararlanabilecekleri alanların yaygınlaştırılması	Belediyeler		Sürekli	Gençlik Merkezlerinde oluşturulan alan sayısı
Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı Gençlik Merkezlerinde çocuk hakları kültürünün yaygınlaştırılması için ortam oluşturulması	GSB		Sürekli	Gençlik Merkezlerinde oluşturulan alan sayısı

Stratejik Hedef 2.1.2. Kurumlarda çocuklara yönelik karar alma mekanizmalarının güçlendirilmesi

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Çocukların hizmet aldıkları kurumlarda ve kendilerini ilgilendiren konularda karar alma sürecine katılımlarını sağlayacak mekanizmaların oluşturulması	ASHB	Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları Belediyeler Üniversiteler STK	Sürekli	Çocuk katılımını sağlayacak mekanizma oluşturan kurum sayısı Çocukların görüşlerine yer verilmek üzere oluşturulan karar alma mekanizması sayısı Çocukların görüşlerini bildirdiği karar sayısı Katılımı sağlanan çocuk sayısı
Okullarda; aile, öğretmen, okul yönetimi ve öğrencileri bir araya getirecek çocukların karar almada etkin bir rol alacağı mekanizmaların güçlendirilmesi	MEB		Sürekli	Çocuk görüşleri sonrasında yapılan çalışmaların sayısı Katılımı sağlanan çocuk sayısı
Özel gereksinimli çocukların karar alma mekanizmalarına katılımının artırılması	ASHB	Tüm Kamu kurum ve Kuruluşları Medya Kuruluşları	Sürekli	Karar alma mekanizmalarına katılan özel gereksinimli çocuk sayısı Gerçekleştirilen faaliyet sayısı

2.1. ÇOCUK HAKLARI VE ÇOCUK KATILIMI

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Stratejik Hedef 2.1.2. Kurumlarda çocuklara yönelik karar alma mekanizmalarının güçlendirilmesi

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Spor Federasyonları Kurullarına sporcu çocukların katılımının sağlanması	GSB	MEB ASHB	2025	Kurul toplantılarına katılan çocuk sayısı
Sporcu çocukların Çocuk Hakları Komitelerinde aktif rol almalarının ve temsillerinin sağlanması	ASHB	GSB MEB	2025	Çocuk Hakları Komitelerine üye olan sporcu çocuk sayısı
Çocuk Meclislerinin ülke genelinde yaygınlaştırılması	Türkiye Belediyeler Birliği		Sürekli	Çocuk Meclisi sayısı
Çocuk Meclislerinde yer alan çocukların, Çocuk Hakları İl Komitelerine üye olmalarının teşvik edilmesi	ASHB	Türkiye Belediyeler Birliği	Sürekli	Üye olan çocuk sayısı

Stratejik Hedef 2.1.2. Kurumlarda çocuklara yönelik karar alma mekanizmalarının güçlendirilmesi

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Çocuk katılımı sağlanan faaliyetlerin takibinin yapılması	ASHB	Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları Belediyeler Medya Kuruluşları	Sürekli	Faaliyet bildiren birim sayısı
İklim değişikliği, kriz ve acil durumlar için hazırlık modelinin geliştirilmesi ve uygulanma sürecinde çocuklara rol verilmesi	AFAD	ASHB ÇŞİDB MEB Türk Kızılayı STK	2024	Oluşturulan modelde rol verilen çocuk sayısı
İklim değişikliği, Sıfır Atık ve kaynakların verimli kullanımı konularında uluslararası çocuk katılımı platformunun oluşturulması	ÇŞİDB	ASHB DB Uluslararası Kuruluşlar	2025	Oluşturulan platform

2.1. ÇOCUK HAKLARI VE ÇOCUK KATILIMI

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Stratejik Hedef 2.1.3. Çocuk hakları ve çocuk katılımının toplum tarafından bilinirliğine yönelik farkındalık çalışmalarının yapılması

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Çocuk hakları kültürünün toplumda yaygınlaştırılması konusunda bilinçlendirme ve farkındalık çalışmalarının artırılması	ASHB	Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları KDK STK Üniversiteler Medya Kuruluşları	Sürekli	Dağıtılan veya yayımlanan materyal sayısı Düzenlenen faaliyet sayısı
Çocukların (eğitim, sağlık, adalet vb.) karar alma süreçlerinde yer almasına ilişkin toplumsal bilincin artırılması	Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları	Medya Kuruluşları	Sürekli	Farkındalık artırıcı çalışma sayısı Dağıtılan veya yayımlanan materyal sayısı
Çocuk haklarının bilinirliğinin artırılmasına ve çocuk katılımının güçlendirmesine yönelik okullar bünyesinde münazaralar gerçekleştirilmesi	MEB	ASHB	Sürekli	Düzenlenen münazara sayısı

Stratejik Hedef 2.1.3. Çocuk hakları ve çocuk katılımının toplum tarafından bilinirliğine yönelik farkındalık çalışmalarının yapılması

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Çocuk haklarının ve hak arama yollarının bilinirliğinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılması	TİHEK	KDK ASHB AB MEB	Sürekli	Gerçekleştirilen eğitim sayısı Oluşturulan rehber doküman sayısı
Aile Eğitim Programı içerisine "çocuk katılımı" konusunda modül eklenmesi	ASHB		2024	Oluşturulan/eklenen modül sayısı
Çocuk dostu alanlarda, çocuk haklarına yönelik farkındalığı artırıcı temalara yer verilmesi ve bu alanların ulaşılabilir kılınması	Belediyeler	ASHB	2025	Düzenlenen çocuk dostu alan sayısı

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI

ÇOCUK DOSTU ADALET

Her birey belirli hak ve sorumluluklara sahip olarak doğmaktadır. İnsan haklarını merkeze alan medeni toplumlar, doğası gereği korunmaya ihtiyaç duyan çocukların haklarını özellikle gözetmektedirler. Toplumun önemli bir parçası olan çocuğun, aile ve toplum içindeki konumunu hukuk kurallarıyla belirlemek her medeni toplumun görevleri arasındadır. Bu bağlamda Türkiye’de de, çocukların haklarına ve korunmalarına yönelik düzenlemeler yasalar ile güvence altına alınmıştır.¹¹

Çocuk koruma sisteminin bir parçası olan çocuk adalet sistemi yargı sistemine dâhil olan çocuğun durumuna özgü yaklaşım, mevzuat ve hizmetler bütünüdür. Çocuk adalet sisteminin amacı; adalet sisteminin içerisine giren çocukların, çocuklara özgü yargılamaya tabi tutulması, üstün yararlarının gözetilmesi, korunması ve adalet mekanizmasının yıpratıcı süreçlerinden örülenmeden çıkmalarının sağlanmasıdır.

Bu çerçevede Çocuk Koruma Kanunu başta olmak üzere kanunların etkin bir şekilde uygulanması ile adil yargılanma hakkının hayata geçirilmesi, çocukların ikincil mağduriyetlerinin önlenmesi ve özgürlüklerinden yoksun bırakılmalarına son seçenek olarak başvurulması ilkesi çerçevesinde çocuk adalet sistemindeki tüm çocukların (*mağdur, suça sürüklenen, tanık, ebeveynleri ceza evinde olan çocuklar vb.*) haklarının korunması önem arz etmektedir.

Çocuklar, adalet sistemine doğrudan olduğu gibi dolaylı yollardan da dâhil olabilmektedirler. Ebeveynlerinin veya yakınlarının edimleri sonucunda (ebeveynleri boşanan, ebeveynleri ceza evinde olan çocuklar) sürece dâhil olan çocukların yetişkinlere özgü adalet sisteminin etkilerinden zarar görmemeleri için önleyici mekanizmaların geliştirilmesi ve güçlendirilmesi de çocukların haklarının korunması ve ikincil mağduriyetlerin önlenmesi için önemlidir.

Çocuk adalet sisteminde sektörler arası etkin koordinasyon ve iş birliğinin sağlanması, çocuk dostu alanlara yer verilmesi adalet süreçlerine dâhil olan çocukların haklarının eksiksiz bir şekilde hayata geçirilmesi için önemli bir gerekliliktir.

Öte yandan çocuğa sunulan hizmetlerde kurumların eşgüdüm halinde hareket etmesi etkin bir çocuk koruma politikasının gerekliliğidir. Türkiye’de bir çok kanun ve yönetmelikte çocuğa ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır. Bu durum çocuğa sunulan hizmetlerde farklı yorumlamalara neden olabilmekte ve bilgiye zamanında erişimde zorluklar oluşturabilmektedir. Bu nedenle çocuğa yönelik mevzuatın çocuğun yüksek yararı doğrultusunda, tek bir kaynaktan toplanarak erişilebilir hale getirilmesinin uygulamada bütüncül bir bakış açısı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

¹¹ Karataş, Z. ve Mavili, A. (2019). Çocuk adalet sisteminde suça sürüklenen çocuklara yönelik uygulamalarda karşılaşılan sorunlar. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 19 (45): 67-71.

2.2. ÇOCUK DOSTU ADALET

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Ülkemizde hukukun üstünlüğü, yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı ile insan haklarını esas alarak, adalet hizmetlerinin adil, hızlı ve etkili bir şekilde sunulmasını sağlayacak politikaların geliştirilmesi temel misyon olarak belirlenmiştir.

Bu doğrultuda çocuklar için adalet sisteminde çocuğu odağa alan, onarıcı, eğitici, rehabilite edici, sorumluluk yükleyici, toplumsal katılımı ve müzakereyi teşvik edici bütüncül bir adalet anlayışı benimsenmiştir.

Bu misyon ve anlayış doğrultusunda da çocuğun adalet sistemi ile karşılaştığı andan itibaren tüm aşamalarda önemli hak savunuculuğu mekanizmaları oluşturulmuş, adalet süreçlerinin etkin ve verimli sürdürülebilmesine ilişkin yapılar kurulmuş ve uygulamalar hayata geçirilmiştir. Bu uygulamaların başında, güvenlik birimlerinde çocuk şubelerinin oluşturulması, farklı destek araçları (uzman, teknik araç vb.) ile çocuğun ifadesinin tek seferde alınması, adli görüşme odaları, çocuk izlem merkezleri, adli destek ve mağdur hizmetleri birimleri, çocuk teslim merkezlerinin kurulması, görevli uzmanlar aracılığı ile teslim ve kişisel ilişki kararlarının yerine getirilmesi ve uzlaştırma mekanizmalarının kurulması gelmektedir.

Güvenlik birimlerine gelen veya getirilen çocukların karıştığı olay sayısı 2021 yılında, 2020 yılına göre %10,8 oranında artarak 499 bin 319 olmuştur. Adli sürece dahil olan çocukların 207 bin 999'u mağdur olarak, 132 bin 943'ü suça sürüklenme sebebiyle gelmektedir (Bkz. *İstatistiklerle Çocuk Bölümü*).¹² Adalet Bakanlığının 2021 yılı verilerine göre; yaklaşık 95.755 çocuk hakkında mahkemede işlem yapılmıştır. Mahkemeye sevk edilen çocukların ortalama yargılanma süresi, çocuk ceza davaları için 286 gün, çocuk ağır ceza davaları için ise 315 gün olmuştur.¹³ Bu istatistiklerden de görüldüğü üzere çocuk dostu adalet alanının, her zaman politika önceliği olarak görülmesi ve sürekli iyileştirilmesine yönelik politikaların geliştirilmesi önem arz etmektedir. Bu kapsamda yıl bazlı gerçekleştirilen işlem sayısına bakıldığında, güvenlik birimlerinin çocuk şubelerinde hizmet veren ve çocukla ilk teması gerçekleştiren personelin niteliğinin ve niceliğinin geliştirilmesi bir diğer önemli husustur.

BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye göre de çocuğun üstün yararı ilkesine uygun hareket edilerek çocukların adalet sistemi ile karşılaşmalarında; onarıcı adalet yaklaşımı ile adil yargılanma hakları dâhil olmak üzere bütün haklarının korunması, güvenliklerinin sağlanması, fiziksel ve ruhsal sağlıklarına destek verilmesi öncelikli olarak ele alınması gereken konular arasında görülmektedir.

¹² *Türkiye İstatistik Kurumu (2022). Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri 2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Güvenlik-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-Cocuk-İstatistikleri-2021-45586> adresinden ulaşıldı.*

¹³ *Adalet Bakanlığı (2022). Adli İstatistikler 2021. <https://adlisicil.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/adl-istatistikler-yayin-arsivi> adresinden ulaşıldı.*

Bu çerçevede, çocuk adalet sisteminin iyileştirilmesi ile birlikte çocukların suça sürüklenmelerini ve suç mağduru olmalarını önleyecek asgari koşulların bütün çocuklara sağlanması amacıyla da el birliği ile çaba gösterilmesi gerekmektedir.

Ülkemizde çocuk adalet sisteminin genel işleyişi, yaklaşık 18 yıl önce yürürlüğe giren 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu hükümleri doğrultusunda yürütülmektedir. Çocuk adalet sisteminin, uluslararası ilkelere uygun ve çocuğun yüksek yararını gözeterek sürekli gelişime açık yapısı doğrultusunda, mevzuatın, kurumsal yapıların, uygulamaların ve kavramların sürekli değerlendirilmesi, geliştirilmesi ile sistemde yer alan çalışanların mesleki bilgi, beceri ve kapasitelerinin güçlendirilmesi önem arz etmektedir.

Adli süreçlerde ikincil örselenmelerin önlenmesi için adalete erişime ihtiyacı bulunan çocuklara ayrı bir özen gösterilmesi ve adalet sistemine giren mağdur çocuğun şüpheli/fail/sanık/suçta sürüklenen çocuk ile aynı ortamda bulunmasının önlenmesi gerekmektedir.

Çocukların ikincil örselenmesini asgariye indirmek üzere kurulan Çocuk İzlem Merkezlerinin (ÇİM), mağdur, tanık ve suça sürüklenen sıfatıyla adli sürece dâhil olan çocukların ifade ve beyanlarının alındığı adli görüşme odalarının (AGO), çocuk teslimi veya çocukla kişisel ilişki kurulması işlemlerini gerçekleştiren çocuk teslim merkezlerinin yaygınlaştırılması ihtiyacı bulunmaktadır (*Bkz. İstatistiklerle çocuk bölümü*). Mahkeme salonları ile cezaevleri dâhil tüm bu merkezlerin çocuk dostu fiziki imkânlarının özel gereksinimli çocukların ihtiyaçları da dikkate alınarak geliştirilmesi, çocukların kendilerine özgü adalet sisteminden eşit olarak yararlanmaları açısından önem arz etmektedir.

Çocuğun üstün yararı uyarınca çocuk adaleti ve çocuk koruma alanında bütüncül hizmet sunumunun sağlanması ve çocuklara yönelik tüm adli işlemlerin çocuk dostu usuller uygulanarak yerine getirilmesi amacıyla “Çocuk Adalet Merkezi” (ÇAM) isimli yeni bir model geliştirilmiştir. Bu kapsamda söz konusu çalışmanın etki analizinin yapılarak ülke geneline yaygınlaştırılmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

Çok boyutlu çocuk adalet sisteminde, çocukların hayatında ciddi değişikliklere sebep olan ve dikkat edilmesi gereken önemli bir diğer husus da boşanma olgusudur. Boşanma kararının yetişkinler tarafından yapılan bir değerlendirme olması nedeniyle boşanma esnasında ve sonrasında süreçten en çok etkilenen çocuklar olmaktadır. Boşanma sürecinde çocukların örselenmelerinin önlenmesi ve çocukların bu dönemi en az zarar ile atlatabilmesi için aile arabuluculuğu gibi müesseselerin sürece dâhil edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

2.2. ÇOCUK DOSTU ADALET

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Ayrıca ceza infaz kurumlarında annesinin yanında kalan çocukların çok yönlü gelişimlerinin desteklenmesine, hükümlü ve tutuklu annelerin ebeveynlik becerilerinin artırılmasına ve çocukların akranları ile zaman geçirebilecekleri anaokulu, kreş gibi imkânlardan faydalandırılmalarına yönelik çalışmalar yapılması, çocukların sosyal ortamının değişmesi ve akranları ile bir arada olması çocuğun süreçten olumsuz etkilenmesinin önüne geçecektir. Bununla birlikte ceza ve tutukevlerinde yakınlarını ziyaret eden çocuklar için çocuk dostu alanlar geliştirilmesi de ayrıca önemlidir.

Yargılaması tutuklu devam eden ve hükümlü çocukların; hakları, hukuki talepleri ve bu talepleri hangi mercilere iletecekleri konusunda uygun yöntemlerle bilgilendirilmeleri çocuk hakları açısından önemlidir.

Suçta sürüklenen çocukların çocuk koruma altındaki temel ilkeler gözetilerek suç ortamından uzaklaştırılması, korunması, toplum içinde rehabilitasyonunun sağlanarak yeniden suç işlemesinin önlenmesi ve topluma kazandırılmasını sağlayan etkenlerin güçlendirmesi bağlamında ülkemizdeki önemli bir yaklaşım da denetimli serbestlik uygulamasıdır. Bu çerçevede denetimli serbestlik müdürlüklerinin suça sürüklenen çocuklara yönelik hizmetlerde genel amaç ve politikalar çerçevesinde düzenli ve verimli çalışmalarının sağlanması ve denetimli serbestlik hizmetlerine ilişkin politikaların ve hizmetlerin sürekli iyileştirilmesi önem arz etmektedir.

Öte yandan suça sürüklenmiş çocukların, cezaevindeki zamanlarının beceri geliştirme odaklı programlarla, çocuğun zamanını verimli geçireceği şekilde planlanması dikkate alınmalıdır.

Çocuk adalet sisteminde en önemli unsurlardan birisi de insan kaynağının niteliksel ve niceliksel yapısıdır. Yeterli sayıda istihdam imkânı sağlanarak, tüm paydaşların koordinasyonu ve iş birliği ile çocuk adalet sisteminde yer alan insan kaynağının gerekli bilgi ve becerilerle donatılması, mesleki kapasitelerinin geliştirilmesi önem arz etmektedir. Bu çerçevede ilgili eğitim kurumlarının (*Üniversiteler, polis/jandarma ve sahil güvenlik akademisi ve polis okulları vb.*) müfredatlarına çocuk ve ergen psikolojisi ve çocuk hukuku derslerinin zorunlu ders olarak eklenmesinin ve periyodik hizmet içi eğitimler düzenlenmesinin faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

Stratejik Amaç 2.2. Çocuk Dostu Adalet

Stratejik Hedef 2.2.1. Çocuk Koruma alanında mevzuatın gözden geçirilmesi ve güçlendirilmesi

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Çocuğa yönelik mevzuatın bir kaynakta toplanarak erişilebilir hale getirilmesinin sağlanması	AB	ASHB MEB SB İB	2024	Oluşturulan Doküman/Kaynak
5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamındaki uygulamaların etki analizinin yapılması ve analiz doğrultusunda kanunda gerekli revizyonların yapılması	AB	ASHB MEB SB ÇSGB Belediyeler TBB	2027	Analiz Raporu/ Mevzuat düzenlemesi
Çocukların her türlü istismardan korunmasına yönelik mevzuatın güçlendirilmesi	AB	ASHB MEB SB	2027	Mevzuat düzenlemesi

2.2. ÇOCUK DOSTU ADALET

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Stratejik Hedef 2.2.1. Çocuk Koruma alanında mevzuatın gözden geçirilmesi ve güçlendirilmesi

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Çocuğun yargılanması sürecinde, suça sürüklenen çocuk yerine "suça sürüklendiği iddia edilen çocuk" tanımının kullanılmasına yönelik çalışma yapılması	AB	TBB	2026	Mevzuat düzenlemesi
Adli süreçlerde mağdur çocuğun şüpheli/fail/sanık/suça sürüklenen çocuk ile aynı ortamda bulundurulmamasına yönelik çalışmaların yürütülmesi	İB AB	ASHB SB TBB	2025	Gerçekleşen mevzuat değişikliği sayısı
Boşanma sürecinde çocukların örselenmelerini önlemek için aile arabuluculuğu müessesesi oluşturulması	AB		2025	Mevzuat düzenlemesi
Çocuk sporculara yönelik yürütülen disiplin cezalarında ve tahkim kararlarında çocuklara özgü kararların verilmesine yönelik çalışma yapılması	GSB	AB SB	Sürekli	Mevzuat değişikliği

Stratejik Hedef 2.2.2. Telafi edici ve onarıcı adalet sisteminin güçlendirilmesi

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Çocuk mahkemelerindeki duruşma salonlarının, çocuk dostu olacak şekilde düzenlemesi	AB TBB	SB ASHB	2026	Çocuk dostu tasarlanan duruşma salonu sayısı
ÇAM'ların etki analizine bakılarak ülke geneline yaygınlaştırılması	AB	ASHB İB	2028	Yaygınlaştırılan ÇAM sayısı
Emniyet birimlerinin teknik ve fiziksel yapısının özel gereksinimli çocukların erişimine uygun olarak düzenlenmesi	İB	ASHB	2024	Düzenlenen emniyet birimi sayısı
Sosyal çalışma görevlilerinin lisans eğitim programlarına adli psikoloji/hukuk psikolojisi eğitimi ile ilgili zorunlu ders konulması	YÖK	AB Üniversiteler	Sürekli	Ders konulan program sayısı

2.2. ÇOCUK DOSTU ADALET

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Stratejik Hedef 2.2.2. Telafi edici ve onarıcı adalet sisteminin güçlendirilmesi

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
İfade alma süreçlerinde görevlendirilen sosyal çalışma görevlilerine adli psikoloji/hukuk psikolojisi konusunda eğitim verilmesi	AB	ASHB	Sürekli	Eğitim verilen kişi sayısı
Çocuk Koruma Kanununda öngörülen, çocuklara özgü tedbirlerin uygulamasının adli mercilerce etkili izlenmesine ve uygulanmasına yönelik önlemlerin alınması	AB	ASHB MEB SB ÇSGB Belediyeler	2026	Geliştirilen uygulama modeli
Çocukla kişisel ilişki kurulması ve çocuk teslimine yönelik birimlerin ülke genelinde yaygınlaştırılması ve kapasitesinin güçlendirilmesi	AB	ASHB İB Belediyeler	2024	Açılan birim sayısı
Yakınlarını ceza ve tutukevlerinde ziyaret eden çocuklar için çocuk dostu alanların geliştirilmesi	AB		2026	Uygulamanın yapıldığı cezaevi sayısı

Stratejik Hedef 2.2.2. Telafi edici ve onarıcı adalet sisteminin güçlendirilmesi

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Adalet Bakanlığı bünyesinde görev yapan sosyal çalışma görevlilerinin inceleme ve değerlendirme yapabilme becerilerini desteklemek için hizmet içi eğitimlerin verilmesi	AB	SB	Sürekli	Eğitim sayısı
Hukuk fakültelerinde ve polis akademisinde/okullarında müfredata çocuk hukuku ve çocuk psikolojisi alanlarında zorunlu ders konulması	AB İB YÖK	Üniversiteler	Sürekli	Ders konulan müfredat sayısı
Ortaöğretim çağındaki çocuklara yönelik hukuk ve adalet dersinin seçmeli ders olarak müfredata eklenmesi	MEB	AB	2024	Ders konulan müfredat sayısı
Yargılaması tutuklu devam eden ve hükümlü çocuklara, hak ve hukuki talepleri ve bu talepleri hangi mercilere yönelteceğine yönelik eğitim verilmesi	AB		Sürekli	Eğitim verilen çocuk sayısı

2.2. ÇOCUK DOSTU ADALET

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Stratejik Hedef 2.2.3. Çocukların adalet sistemiyle karşılaştıkları andan itibaren süreç içerisinde örselenmelerinin engellenmesi ve ihtiyaç duydukları psikososyal destek hizmetlerinden yararlandırılması

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Adli kontrol ve denetimli serbestlik uygulanan çocuklara ve ailelerine yönelik psikososyal destek hizmetinin güçlendirilmesi	AB	ASHB MEB	Sürekli	Psikososyal destek hizmeti sunulan çocuk ve aile sayısı
Adli görüşme odalarının fiziki imkânlarının geliştirilmesi ve sayılarının artırılması	AB		Sürekli	Yeni açılan/ düzenlenen Adli Görüşme Odası sayısı
Çocuk Şube Müdürlüklerinin yaygınlaştırılması ve sosyal çalışma görevlisi sayısının artırılması	İB	HMB	Sürekli	Yeni açılan şube sayısı İstihdam edilen sosyal çalışma görevlisi sayısı
Çocuk İzlem Merkezlerinin nitelik ve nicelik yönünden güçlendirilmesi	SB	AB	Sürekli	Koşulları geliştirilen/ Açılan çocuk izlem merkezi sayısı

Stratejik Hedef 2.2.3. Çocukların adalet sistemiyle karşılaştıkları andan itibaren süreç içerisinde örselenmelerinin engellenmesi ve ihtiyaç duydukları psikososyal destek hizmetlerinden yararlandırılması

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Suçta sürüklenen çocukların cezaevinden tahliye olmadan önce sosyal hayata uyum sağlayabilmelerine yönelik çalışmaların artırılması	AB	ASHB SB	Sürekli	Çalışma yapılan çocuk sayısı
Cezaevinde annesi ile kalan 0-6 yaş çocukların akranları ile bir araya gelebilecekleri kurumlara (özel kreş, anaokulu, ceza evinde çocuk dostu bölümler gibi) erişim olanaklarının güçlendirilmesi.	AB	MEB ASHB	Sürekli	Oluşturulan kreş ve anaokulu sayısı
Suçta sürüklenmiş çocukların cezaevindeki zamanlarını verimli geçirebilmeleri ve beceri kazanmalarını sağlamaya yönelik faaliyetlerin güçlendirilmesi	AB	MEB	Sürekli	Planlanan faaliyet sayısı

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI

AİLE VE ÇOCUĞA YÖNELİK
KORUMA VE DESTEK HİZMETLERİ

2.3. AİLE VE ÇOCUĞA YÖNELİK KORUMA VE DESTEK HİZMETLERİ

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Günümüzde bilgi ve teknolojiye ileriye adımlar toplumsal değişimi ve gelişimi küresel düzeyde hızlandırarak eğitim süreçlerinin hem süresinde hem de niteliğinde dönüşüm yapılması ihtiyacını gündeme getirmiştir. Kaliteli eğitim, eğitime erişimde fırsat eşitliğinin sağlanmasıyla ve çocukların hem mevcut yeteneklerini hem de potansiyellerini desteklemekle mümkün olmaktadır. Bu çerçevede Türkiye’de Anayasa ve diğer yasal düzenlemeler ile her çocuk için eğitim ve öğrenim hakkı teminat altına alınmış olup ülkemizde temel eğitim ve ortaöğretim zorunlu ve aynı zamanda ücretsiz olarak sağlanmaktadır. Toplumun sosyoekonomik durumunun, eğitim üzerindeki etkisinden hareketle, öncelikli hedef, başta dezavantajlı çocuklar olmak üzere tüm çocukların eğitime katılım oranlarının artırılması ve eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanmasıdır.

Nitelikli eğitim, çocukların okuma yazma ve sayısal becerilerinin yanı sıra, yaşamın temelini oluşturan daha ileri ve karmaşık becerilerle donatılmalarını gerektirir. Bu becerilerin kazandırılması, çocukların buldukları çağın koşullarına uyumlarını sağlar.

Türkiye’de öğretim yılı ve eğitim seviyesine göre net okullaşma verilerine bakıldığında; ilköğretim seviyesinde net okullaşma oranının 2021/2022 öğretim yılında %93,16 ortaokul seviyesinde net okullaşma oranının %89,84 ve ortaöğretim seviyesinde net okullaşma oranının %89,67 olduğu görülmektedir (Bkz. *İstatistiklerle Çocuk Bölümü*).¹⁴

Ülkemizde öğrencilerin ders kitapları ücretsiz olarak sağlanmaktadır. Öte yandan, eğitim öğretim dönemi boyunca ekonomik açıdan dezavantajlı ailelerin çocuklarının kırtasiye, okul kıyafeti, çanta ve benzeri temel okul ihtiyaçları ile taşıma, yemek gibi ihtiyaçları da devlet tarafından karşılanmaktadır. Ayrıca bu çocuklara çeşitli burs destekleri de verilmektedir. Okul çağındaki dezavantajlı çocukların eğitime devamını desteklemek üzere, okula devam etmeleri kaydıyla, Şartlı Nakit Transferi (ŞNT) programı ile düzenli nakdi yardım yapılmaktadır (Bkz. *İstatistiklerle Çocuk Bölümü*).

Çocukların eğitim sürecine katılımlarının sağlanmasının yanı sıra eğitim kademelerini tamamlamaları konusunda sürdürülen politikalar doğrultusunda; eğitimle ilgili ulusal istatistiklerden de anlaşılacağı üzere, eğitim kademesi ve cinsiyete göre okul tamamlama oranlarında yıllara göre bir artış gözlenmiştir. Öte yandan ilköğretim kademelerinde okul tamamlama oranları yüksek iken orta öğrenime geçiş ile birlikte bu oranlarda düşüş olduğu görülmektedir (Bkz. *İstatistiklerle Çocuk Bölümü*). Çocukların eğitim öğretime devamlılığının her kademe sağlanması konusunda tedbirlerin geliştirilmesi önem arz etmektedir.

¹⁴ Milli Eğitim Bakanlığı (2022). Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2021/2022. https://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=460 adresinden ulaşıldı

Bunun yanında zorunlu eğitim çağındaki çocukların akranları ile birlikte hayata hazırlanması, özellikle ergenlik dönemi ile birlikte daha çok yaşanan fiziksel, duygusal ve sosyal gelişimler ile baş etme gibi yaşam becerilerinin güçlendirilmesi, kurumsal yapılar içerisinde olumlu disiplin yöntemleri ile gelişimlerinin sağlanması önem arz etmektedir. Bu çerçevede çeşitli nedenlerle örgün eğitim içerisinde yer alamayan açık lise vb. imkânlarla eğitimlerine devam eden gençlerin desteklenmesi gerekmektedir (*Bkz. İstatistiklerle Çocuk Bölümü*).

Özel yetenekli çocukların eğitimleri tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de gün geçtikçe önemli hale gelmektedir. Bu bağlamda özel yetenekli çocukların eğitim süreçlerinde beklenen; çocukların bireysel kapasitelerini en iyi şekilde ortaya koyup değerlendirmeleri ve çevresiyle uyum içinde olmayı başarmış bireylerin yetişmesine destek olmasıdır. Özel yetenekli çocuklara sağlanan eğitimin, çocukların ilgi, beceri, yetenekleri doğrultusunda etkili ve verimli olabilmesi, özel yetenekli çocukların tanılama süreçlerinin bilimsel bir biçimde ele alınması ve yürütülmesi önemlidir. Bununla birlikte bilimsel değerlendirme süreçleri sonucunda özel yetenekli çocuklara yönelik destek veren kurumların kurumsal kapasitelerinin ve eğitim süreçlerinin iyileştirilmesi önem arz etmektedir.

Erken çocukluk dönemi; çocuğun kişilik ve diğer gelişim alanlarındaki gelişimin en hızlı ve kritik olduğu dönemdir. Bu bağlamda, çocuğun kişiliğinin, düşüncelerinin ve değerlerinin tohumlarının ekildiği erken çocukluk dönemine ilişkin çalışmalar önceliklendirilerek erken çocukluk eğitiminin yaygınlaştırılması ve tüm çocukların bu hizmetten yararlandırılmasına yönelik çalışmaların yürütülmesi önemlidir.

Türkiye’de okul öncesi eğitim; henüz zorunlu ilköğretim çağına gelmemiş çocukların eğitimini kapsamaktadır. Çocukların erken çocukluk eğitimine devamının sağlanabilmesi amacıyla 36 – 68 aylık çocuklar için okul öncesi eğitim hizmeti, MEB’e bağlı anasınıfı, anaokulu ve uygulama sınıflarında ücretsiz olarak verilmektedir. Anaokuluna/ anasınıfına devam eden ekonomik açıdan dezavantajlı ailelerin 3-5 yaş grubundaki çocukları için ödemekle mükellef oldukları zorunlu giderleri de devlet tarafından karşılanmaktadır.

Türkiye’de 3 -5 yaş grubundaki çocukların okul öncesi eğitime kaydettirilme ortalaması %48,84 olup bu oran İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (Organization for Economic Co-operation and Development [OECD]) ülkeleri ile karşılaştırıldığında, ülkemizde erken çocukluk eğitimine katılımın teşvik edilmesine yönelik çalışmaların yapılması gerektiğini göstermektedir. Erken çocukluk eğitimine katılımın artırılması hedefine 11. Kalkınma Planında da yer verilmiş olup Planda, erken çocukluk eğitiminin 5 yaş için zorunlu eğitim kapsamına alınması, alternatif erken çocukluk eğitim modellerinin oluşturulması ve ilave dersliklerin yapılması politika öncelikleri arasında sayılmaktadır. 07.07.2018 tarih 30471 sayılı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’ne göre 36 ayını tamamlayan ve

2.3. AİLE VE ÇOCUĞA YÖNELİK KORUMA VE DESTEK HİZMETLERİ

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI

özel eğitim ihtiyacı olan çocuklar için okul öncesi eğitim zorunludur. Bu bağlamda temel yaklaşım, okul öncesi eğitimin tüm çocuklar için zorunlu hale gelmesi olup buna yönelik çalışmalar sürdürülmektedir. Okul öncesi eğitim programlarının erken çocukluk dönemi açısından önemi ve önceliği göz önünde bulundurulduğunda, okul öncesi eğitim programlarında ücretsiz olarak sunulan beslenme hizmetlerinin yaygınlaştırılması gerektiği düşünülmektedir.

Erken çocukluk eğitiminin yanı sıra güvenli bakım ortamı sunmak, çocukların gelişimini desteklemek, temel değer ve alışkanlıkları kazandırmak amacıyla özel kreş ve gündüz bakımevi hizmetleri yürütülmektedir (*Bkz. İstatistiklerle Çocuk Bölümü*). Bu kapsamda sosyal ve ekonomik açıdan dezavantajlı olan ailelerin çocuklarının, erken çocukluk eğitimine katılımının desteklenebilmesi için kreş ve gündüz bakım evlerinden ücretsiz yararlandırılmalarına yönelik destek ve teşvik mekanizmalarının güçlendirilmesi gerekmektedir (*Bkz. İstatistiklerle Çocuk Bölümü*). Öte yandan güvenli bakımı sağlamak amacıyla çocuğun yüksek yararına uygun standartlarda tesislerin açılmasını güçlendirecek mekanizmalar da oluşturulmalıdır.

Bununla birlikte, erken çocukluk eğitiminin çocukların gelişimi üzerindeki olumlu katkısına ilişkin toplumsal bilincin artırılmasına ve mevcut destek mekanizmaları ile kreş ve gündüz bakımevi hizmetinden yararlanma kriterlerine ilişkin farkındalık çalışmalarının yürütülmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

TÜİK tarafından 2019 yılının IV. çeyreğinde (Ekim-Kasım-Aralık) Hanehalkı İşgücü Araştırması ile birlikte 5-17 yaş grubundaki çocuklara yönelik “Çocuk İşgücü Araştırması” sonuçlarına göre Türkiye’de bir ekonomik faaliyette çalışan 5-17 yaş grubundaki çocuk sayısı 720 bin kişi olup çalışan çocuklar arasında 5 yaşında çocuk bulunmamaktadır. 5-17 yaş grubunda çalışan çocukların aynı yaş grubundaki çocuklar içinde payı ise %4,4’tür. Çalışan çocukların %79,7’sini ise 15-17 yaş grubundakiler oluşturmaktadır. Çalışan çocukların %65,7’si bir eğitime devam ederken, bu oran erkeklerde %65,6, kızlarda %66,1 olarak tespit edilmiştir (Bkz. *İstatistiklerle Çocuk Bölümü*).

Çalışan çocukların %30,8’i tarım, %23,7’si sanayi %45,5’i ise hizmet sektöründe yer almaktadır. Yaş grubuna göre incelendiğinde; 5-14 yaş grubunda çalışan çocukların %64,1’i tarım sektöründe 15-17 yaş grubunda çalışan çocukların ise %51’i hizmet sektöründe yer almaktadır (Bkz. *İstatistiklerle Çocuk Bölümü*).

Anayasamızda kimsenin yaşına, cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılmayacağı ve küçüklerin özel olarak korunacağı belirtilmiştir. Türkiye’de çocuk işçiliği ile mücadeleye yönelik düzenlemelere, başta Anayasanın 50 nci maddesi ve 4857 sayılı İş Kanununun 71 inci maddesi olmak üzere Mesleki Eğitim Kanunu, Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ile İlköğretim ve Eğitim Kanununda yer verilmiştir.

ÇSGB tarafından, sanayide ağır ve tehlikeli işlerde, sokakta ve mevsimlik gezici geçici tarımda olmak üzere başta en kötü biçimlerdeki çocuk işçiliğinin önlenmesi temel hedefiyle, ilgili tarafların katkılarıyla hazırlanan “Çocuk İşçiliği ile Mücadele Ulusal Programı (2017-2023)” uygulanmaktadır. Bu çerçevede “Mevsimlik Gezici Tarım İşçilerinin Çalışma ve Sosyal Hayatlarının İyileştirilmesi Projesi (METİP I-II)” hayata geçirilmiştir. Proje ile yoğun mevsimlik tarım işçisi göçü alan illerde Valiliklerce eylem planları oluşturulmuş, mevsimlik tarım işçilerinin yaşam koşullarının iyileştirilmesi ile çocuklarının okula yönlendirilmesine yönelik faaliyetlere öncelik verilmiştir.

Okula devamı sağlanamayan ve mesleki eğitime yönelen çocuklar Mesleki Eğitim Merkezleri aracılığıyla iş ve eğitim hayatlarını eş zamanlı olarak yürütebilmekte, meslek sahibi olarak iş yaşamına dâhil olmaktadır. Bu çerçevede örgün eğitime devam edemeyen ilköğretimi tamamlamış çocukların da mesleki eğitimle desteklenerek hayata hazırlanması önem arz etmektedir.

Bu kapsamda çalışma hayatında yer alan çocukların barınma, eğitim, sağlık, güvenlik, sosyal çevreyle ilişkiler gibi ihtiyaç alanlarındaki koşullarının iyileştirilmesi için kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları arasında koordinasyon ve iş birliğinin sağlanması önem arz etmektedir.

Spor, toplumsal yaşama etki eden önemli bir unsur olmasının yanı sıra takım ruhu, dayanışma, hoşgörü gibi ortak değerlerin oluşmasına da katkı sağlamaktadır.

2.3. AİLE VE ÇOCUĞA YÖNELİK KORUMA VE DESTEK HİZMETLERİ

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Günümüzde spora özel olarak önem verilmekte, erken yaşlardan itibaren çocuklar beden eğitimi ve spor programlarına yönlendirilmektedir. Özellikle çocuk nüfusu fazla olan ülkelerde çocukların geleceğe daha güvenli bir şekilde bakabilmeleri için uygun zeminin hazırlanması, spor ve benzeri etkinlikler aracılığıyla zararlı alışkanlıklardan korunmasına yönelik önlemlerin alınması kamusal ve toplumsal görev olarak ön plana çıkmaktadır.

Türkiye Sportif Yetenek Taraması ve Spora Yönlendirme Programı kapsamında spora yeteneği olan çocuklara destek, teşvik ve ödül mekanizmalarının güçlendirilmesine yönelik çalışmalar yürütülmektedir. Sportif faaliyetlerin, başta dezavantajlı çocuklar olmak üzere tüm çocuklar için artırılması, özellikle boş zamanların etkin kullanımı açısından spor vasıtası ile sosyalleşme alanlarının oluşturulması önemlidir.

Ayrıca 11. Kalkınma Planında yer alan "Spor eğitimi, okul öncesinden başlayarak ilk ve ortaöğretim kademelerinde yaygınlaştırılacak, okul spor müsabakaları faaliyet çeşitliliği ile okul spor kulübü sayısı artırılarak çocukların farklı spor branşlarına yönlendirilmesi sağlanacaktır." hususuna istinaden; çocukların aktif yaşama katılımlarını artırmak, erken yaşlarda koordinasyon ve birlikte çalışma becerisi ile gelişimlerini desteklemek amacıyla çocuklara erken yaşta fiziksel okuryazarlığı benimsetmek önceliklendirilmektedir.

Bununla birlikte çocukların sağlıklı gelişimi için okul dışı zamanlarını değerlendirmelerine yardımcı olmak, çocukları kültürel, sanatsal, bilimsel ve sportif faaliyetlere yönlendirmek, zararlı alışkanlıklar hakkında bilinçlendirmek, çeşitli oyun ve aktiviteler içinde yer alarak sosyal beceriler geliştirmelerine katkı sağlamak konusunda tüm kurumlara önemli roller düşmektedir.

Bu çerçevede çocukların erken yaşta başlayarak geleneksel çocuk oyunları ile tanıştırılmaları, kültürel, sanatsal, bilimsel ve sportif faaliyetlerle gelişimlerinin desteklenmesi, bu faaliyetlerin erişilebilir olması, boş zamanlarını verimli değerlendirmeleri için sistematik programların hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Özel gereksinimli bireylerin yaşamları boyunca ihtiyaç duydukları en önemli husus çevresel düzenlemelerin ihtiyaçlarına göre tasarlanmasıdır. Özellikle özel gereksinimli çocukların toplumsal hayata aktif katılımları, akranları ile birlikte eğitim alabilmeleri, temel hizmetlere erişebilmelerine yönelik ihtiyaçlarına duyarlı özel düzenlemelerin yaygınlaştırılması önem arz etmektedir.

Çocukların sağlıklı bir şekilde gelişimlerinde, ihtiyaçlarına yönelik tasarlanmış fiziksel çevrenin önemi büyüktür. Bu doğrultuda oluşturulan ve çocukların güvende olduğu çocuk dostu çevreler, onların fiziksel, duygusal ve sosyal gelişimlerini destekleyerek, gelecek kuşakların daha sağlıklı bireyler olarak yetişmelerine katkı sağlayacaktır.

Çocuk refahı söz konusu olduğunda; çocukların iyilik hali, sağlıklı gelişimleri ve sağlık hizmetlerine erişimlerinin sağlanmasının önemli olduğu bilinmektedir. Türkiye’de tüm çocuklar ayırım gözetmeksizin genel sağlık sigortası kapsamında sayılmakta ve sağlık hizmetlerinden ücretsiz faydalanmaktadır.

2009 yılında başlatılan aile hekimliği uygulaması sağlık hizmetlerine erişimi destekleyen bir uygulama olup çocukların izlem, tarama ve tedavi işlemleri bu kapsamda yürütülmektedir. Çocukların sağlık durumunun düzenli takibi, çocuk ölümlerini azaltmayı, hastalıkları önlemeyi, çocukların gelişim dönemlerinde oluşabilecek aksaklıkları tespit etmeyi mümkün kılan koruyucu önleyici çalışmalardandır. Çocukların düzenli bir şekilde gelişimsel takiplerinin yapılması, geleceklerinde sağlıklı bireyler olmaları konusunda önem arz etmektedir.

15.12.2022 tarihinde yayımlanan Çok Disiplinli Çocuk ve Genç Ruh Sağlığı Merkezleri Yönetmeliği ile zihinsel özel gereksinimi olan çocuk ve gençlerin biyopsikososyal takip süreçlerinde rolü olan meslek mensuplarının bir arada hizmet vereceği, çok disiplinli bir şekilde çocuklar ve ailelerine hizmet sunulmasına olanak sağlayan çocuk ve genç ruh sağlığı merkezleri oluşturulmaya başlanmıştır. Bu merkezlerin özellikle ergenlik dönemindeki gençlerin hayata hazırlanması, süreci aileleri ile birlikte sağlıklı bir şekilde geçirebilmeleri ve yetişkinlerin ebeveynlik becerilerinin desteklenmesi konusunda önemli bir rol üstleneceği değerlendirilmektedir.

Sağlıklı bir toplum açısından ele alınması gereken bir diğer önemli husus da, çocukların bağımlılık yapıcı zararlı alışkanlıklara karşı korunmalarıdır. Bu doğrultuda koruyucu ve önleyici çalışmalar kapsamında tütün, alkol, madde, teknoloji ve davranışsal bağımlılık konularında toplumsal farkındalığın artırılmasına yönelik çalışmalar yürütülmesi elzemdir.

Başta madde bağımlılığı olmak üzere çocukların her türlü riskten korunması amacıyla ilgili birimler tarafından çocukların bulunduğu toplumsal alanlarda alınan tedbirlerin geliştirilmesi gerekmektedir. Buna ek olarak, bağımlılıkla mücadelede koruyucu ve önleyici çalışmalar kapsamında maddeye ulaşılmasının ve madde satışının önlenmesine yönelik çalışmalarının artırılması önemli görülmektedir.

Çocukların madde bağımlılığına yönelik tedavi hizmetleri, Çocuk ve Ergen Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezlerinde (ÇEMATEM) sunulmaktadır. Bu merkezlerde tıbbi tedavinin yanı sıra çocukların bağımlılığa ilişkin bilgilendirilmesi çalışmaları, psikososyal destek ve topluma uyum kapsamında “Sigara, Alkol ve Madde Bağımlılığı Programı” uygulanmaktadır.

2.3. AİLE VE ÇOCUĞA YÖNELİK KORUMA VE DESTEK HİZMETLERİ

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Madde ve alkol kullanımı nedeniyle haklarında tedbir kararı verilen çocukların öncelikle bu amaçla kurulmuş resmî veya özel sağlık kuruluşlarında tedavi süreçlerini tamamladıktan sonra diğer tedbir kararlarının gerçekleştirilmesi önem arz etmektedir. Bu çerçevede çocuğun tedavi sürecine gönüllü katılımını teşvik edici mekanizmaların ve spesifik olarak ilgili mevzuatta tedaviye özgü öngörülen uygulama usullerinin hayata geçirilmesinin güçlendirilmesi gerekmektedir. Öte yandan söz konusu merkezlerin yaygınlaştırılmasına ve nitelikli personel sayısının artırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Çocuk refahını etkileyen diğer önemli bir unsur da ailenin sosyoekonomik koşullarıdır. Bu çerçevede çocuk koruma politikalarında, aileleri ekonomik ve sosyal yönden destekleyerek güçlendirmek yoluyla aile birliğinin korunması, çocukların aileleri ve yakınları yanında bakımlarının sağlanması ve desteklenmesi temel yaklaşım olarak benimsenmektedir. Bu kapsamda, Sosyal Ekonomik Destek (SED) hizmeti, Öksüz ve Yetim Yardımı Programı, Şartlı Eğitim ve Şartlı Sağlık Yardımı, Asker Ailesi Yardımı, babası askerde olan çocuklar için Asker Çocuğu Yardımı, Çoklu Doğum Yardımı Programları, Çocuk Desteği Bileşenine sahip Türkiye Aile Destek Programı ile işe yönlendirme ve işe başlama yardımı, yakacak, elektrik, doğalgaz destekleri, çeyiz yardımı gibi hizmetler yürütülmektedir.

Öte yandan, ekonomik olarak desteklenen ailelere ve çocuklarına yönelik verilen hizmetlerde sosyal destek mekanizmalarının geliştirilmesi ile sosyal destek, rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin güçlendirilmesi de önem arz etmektedir. Bu kapsamda, ailelere ve çocuklara ihtiyaçları doğrultusunda rehberlik ve danışmanlık hizmetinin verilebilmesi ve etkili hizmet sunumunun sağlanabilmesi için personel sayısının ve niteliğinin artırılmasına da ihtiyaç duyulmaktadır.

Çocukların sağlıklı gelişimlerini desteklemek, onları önlenemez risklerden koruyarak refah içinde yaşamalarını sağlamak amacıyla ASHB tarafından koruyucu ve önleyici hizmetlere ağırlık verilmektedir. Bu amaçla geliştirilen Çocuklar Güvende Programı kapsamında oluşturulan çocuk koruma mobil ekipleri ile farklı risk gruplarındaki çocukları korumaya yönelik tespit ve müdahale çalışmalarının yanı sıra izleme faaliyetleri de yürütülmektedir. Bu çerçevede, söz konusu hizmetlerin arz odaklı olarak sunulabilmesi için çocuk koruma mobil ekiplerinin nicelik ve nitelik açısından kapasitelerinin geliştirilmesi önem arz etmektedir.

Bununla birlikte kapsayıcı, sürdürülebilir ve toplum temelli bir hizmet anlayışıyla, çocukların psikososyal gelişimlerinin desteklenmesine ve risklerden korunmasına ilişkin çalışmaları yürütmek amacıyla farklı hizmet modellerinin (gündüzlü hizmet merkezleri, psikolojik destek birimleri vb.) geliştirilmesi gerekmektedir.

Çocuk bakım kuruluşlarında görevli personel başta olmak üzere, çocuklara hizmet veren tüm çalışanların çocukla etkili iletişim kurabilmesi ve çocuğa ilişkin ihmal, istismar gibi riskleri fark edip uygun mekanizmaları harekete geçirebilmesi hayati önem arz etmektedir. Bu kapsamda çocukla temas eden tüm çalışanların bilgi ve beceri düzeyini artırmaya yönelik faaliyetlerin geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Diğer yandan boşanma; aile birliğinin yasal, ekonomik, sosyal ve psikolojik açıdan çok boyutlu bir şekilde etkilendiği bir süreçtir. Gerek boşanma aşamasında gerekse sonrasında aile bireylerinin tamamının psikolojik, sosyal, ekonomik durumlarının yaşamın olağan akışına uygun şekilde devam etmesinin sağlanması ve aile bireylerinin boşanma sürecinden olumsuz etkilenmesinin önlenmesi çocukların sağlıklı gelişimleri açısından önemlidir. Bu doğrultuda; boşanma sürecinde çocukların okul, sosyal çevre ve aile yapısındaki değişikliklere uyum sağlayabilmeleri amacıyla; çocukların yaş ve gelişim durumları, ailenin kültürel değerleri, boşanmanın kritik aşamalarının neler olduğu, sosyal destek ağlarının güçlendirilmesi gibi hususlar da göz önünde bulundurularak çocuk odaklı müdahale programlarının geliştirilmesi gerekmektedir.

Çocuk refahını etkileyen en önemli unsurlardan bir diğeri de gerek aile ve sosyal çevresi içinde, gerekse akranlar arası gerçekleşen şiddet olgusudur. Ülkemizde, hangi koşullar altında ve hangi nedenle olursa olsun şiddete sıfır tolerans yaklaşımı ile çocuğa yönelik şiddet unsurlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin çalışmalar yürütülmektedir. Çocuğa yönelik şiddetin önlenmesi, şiddet olgusunun çok yönlülüğü nedeniyle bütüncül bir yaklaşımla etkin bir mücadele gerektirmektedir.

Çocuğa yönelik şiddetle mücadele konusunda çeşitli kurum ve kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerin iş birliği ile yapılması gereken önemli görevler bulunmaktadır. Bu çerçevede çocuğun bakımından sorumlu kişiler ile çocukla çalışanlar başta olmak üzere toplumun; şiddet, şiddetin zararları ve olumlu sorun çözme yöntemleri konularında farkındalığının artırılması gerekmektedir.

Bununla birlikte, çocuklara yönelik akran zorbalığına ilişkin farkındalık çalışmalarının yapılması, kendini ifade etme becerisi, öfke ile başa çıkma ve stres yönetimi, özel alanının farkına varabilme ve diğer insanların özeline saygı duyarak çevresi ile arasına sağlıklı sınırlar koyabilme becerisi kazandırılması önemlidir.

Ayrıca, çocukların gerektiğinde destek alabilecekleri ve ihbarda bulunabilecekleri 7 gün 24 saat kesintisiz olarak hizmet veren Alo 183 Sosyal Destek ve Alo 112 Acil Çağrı Merkezi hatlarına ilişkin farkındalıklarının artırılması ve bu çağrı merkezlerinde çalışan personelin niteliksel ve niceliksel kapasitelerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

2.3. AİLE VE ÇOCUĞA YÖNELİK KORUMA VE DESTEK HİZMETLERİ

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI

Stratejik Amaç 2.3. Aile ve Çocuğa Yönelik Koruma ve Destek Hizmetleri

Stratejik Hedef 2.3.1. Koruyucu ve önleyici hizmetlerin güçlendirilmesi

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Çocuğa yönelik ihmal, istismar ve şiddeti önlemeye yönelik eğitimlerde kullanılmak üzere standart paketlerin/ programların geliştirilmesi ve eğitimlerin gerçekleştirilmesi	ASHB	MEB SB İB	Sürekli	Geliştirilen ve/veya revize edilen program sayısı Verilen eğitim sayısı
Çocuklara yönelik, istismar riskinden korunma eğitimi verilmesi	MEB	ASHB	Sürekli	Verilen eğitim sayısı Eğitime katılan çocuk sayısı
Erken çocukluk eğitiminde esnek zamanlı ve alternatif eğitim modelleri ile ilave dersliklerin oluşturulması	MEB	ASHB SBB	2026	Oluşturulan eğitim modeli sayısı İlave derslik sayıları

Stratejik Hedef 2.3.1. Koruyucu ve önleyici hizmetlerin güçlendirilmesi

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Dezavantajlı ailelerin çocuklarının özel kreş ve gündüz bakımevi hizmetlerinden yararlandırılmalarına yönelik mekanizmaların güçlendirilmesi	ASHB	MEB STB UAB	Sürekli	Özel kreş ve gündüz bakımevi hizmetinden yararlandırılan çocuk sayısı Servis hizmetinden yararlanan çocuk sayısı
Organize sanayi bölgelerinde kreş imkânlarının güçlendirilmesi	STB	ASHB MEB	Sürekli	Açılan kreş sayısı Yararlanan çocuk sayısı
Çocuğa yönelik hizmet vermek üzere ruhsatlandırılan (oyun evi oyun atölyesi vb.) tesislere yönelik izleme ve denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi	İB ÇŞİDB Belediyeler	ASHB MEB SB	Sürekli	Geliştirilen mevzuat Oluşturulan denetim mekanizması İşlem yapılan tesis
Okullarda akran zorbalığının ortadan kaldırılmasına yönelik eğitimlerin yaygınlaştırılması	MEB	ASHB	Sürekli	Verilen eğitim sayısı Eğitime katılan çocuk sayısı

2.3. AİLE VE ÇOCUĞA YÖNELİK KORUMA VE DESTEK HİZMETLERİ

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Stratejik Hedef 2.3.1. Koruyucu ve önleyici hizmetlerin güçlendirilmesi

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Özel gereksinimi olan çocuklar başta olmak üzere tüm çocukların eğitime erişiminin ve devamlılığının sağlanmasına yönelik tedbirlerin alınması	MEB	ASHB SB UAB	Sürekli	Okul çağında olan çocukların eğitime devam oranı Öğretim programına uygun olarak hazırlanan dijital içerik (simülasyon, video vb.) sayısı Eğitim materyallerine erişebilen çocuk oranı (çevrimiçi eğitim dâhil) Okul çağında olan özel gereksinimli çocuk/ eğitime devam oranı Ulaşım desteği verilen çocuk sayısı
Çocukların örgün eğitim dışında kalma gerekçeleri gözetilerek örgün eğitime katılımlarını sağlayıcı politika ve tedbirlerle desteklenmesi	MEB	ASHB SB UAB	Sürekli	Oluşturulan teşvik uygulaması Yararlanan öğrenci sayısı

Stratejik Hedef 2.3.1. Koruyucu ve önleyici hizmetlerin güçlendirilmesi

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Zorunlu olarak açık lise, açık öğretim gibi eğitim modellerinden faydalanmak durumunda olan çocuklara yönelik destek unsurlarının güçlendirilmesi	MEB	ASHB AB	Sürekli	Destek verilen çocuk sayısı
Çocukların bireysel yetkinlikleri ve yetenekleri doğrultusunda mesleki eğitim konusunda bilinçlendirilmesi	MEB	ÇSGB	Sürekli	Mesleki eğilim/ yatkınlık belirleme envanteri uygulanan çocuk sayısı Mesleki eğitime katılan çocuk sayısı
Çocuk ve genç işçilerin mesleki eğitime yönlendirilmesi	ÇSGB	MEB AB ASHB	Sürekli	Mesleki eğitime yönlendirilen çocuk sayısı Eğitim tedbiri (mesleki eğitim) sayısı
Çocuk alanında (koruma, gelişim, eğitim, sağlık, vb.) bilimsel araştırmaların artırılması	ASHB	TÜİK BTK GSB MEB SB SBB YÖK STK	2025	Araştırma sayısı

2.3. AİLE VE ÇOCUĞA YÖNELİK KORUMA VE DESTEK HİZMETLERİ

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI

Stratejik Hedef 2.3.2: Çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimlerinin desteklenmesi

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Özel yetenekli çocuklara yönelik tanılama ve değerlendirme araçlarının iyileştirilmesi	MEB	Üniversiteler	Sürekli	Geliştirilen ölçme aracı Oluşturulan değerlendirme birim sayısı
Özel yetenekli çocuklara yönelik kurumsal yapı ve süreçler ile eğitim ortamlarının iyileştirilmesi	MEB		2025	Açılan BİLSEM sayısı Eğitim verilen öğretmen sayısı
Özel yetenekli çocukların eğitim sürecindeki takipleri, ilgi, beceri, yetenekleri doğrultusunda yönlendirilmeleri ve ailelerinin bilgilendirilmelerine yönelik sistemin güçlendirilmesi	MEB	Üniversiteler	Sürekli	Yönlendirilen çocuk sayısı Takip edilen çocuk sayısı
Okul öncesi eğitim programlarında ücretsiz olarak sunulan beslenme hizmetlerinin yaygınlaştırılması	MEB		Sürekli	Beslenme hizmeti verilen çocuk sayısı

Stratejik Hedef 2.3.2: Çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimlerinin desteklenmesi

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Çocuklara yönelik kültürel, sanatsal, bilimsel ve sportif faaliyetlerin yaygınlaştırılarak tüm çocuklar için erişilebilir hale getirilmesi	GSB	MEB ASHB KTB Belediyeler RTÜK TRT Medya Kuruluşları TB	Sürekli	Etkinlik sayısı
Çocukların çok yönlü gelişimini (akademik, sanatsal, zanaat, spor, yabancı dil vb.) destekleyici programların düzenlenmesi ve yaygınlaştırılması	MEB	GSB KTB ÇSGB ASHB Belediyeler GİB	Sürekli	Etkinlik sayısı Faydalandırılan çocuk sayısı
Geleneksel çocuk oyunlarının, envanterinin oluşturulması ve tanıtılması amacıyla mevcutta yürütülen çalışmaların tespitinin yapılması, analizi ve analiz sonucunda belirlenecek çalışmaların yürütülmesi	ASHB	KTB GSB MEB STK	2023	Oluşturulan envanter sistemi Oluşturulan rehber doküman sayısı
Gelişimsel açıdan destekleyici ve dijital platforma uyumlu olabilecek geleneksel oyunların dijital versiyonlarının oluşturulması	GSB	KTB ASHB MEB BTK STK	2026	Dijital oyun sayısı

2.3. AİLE VE ÇOCUĞA YÖNELİK KORUMA VE DESTEK HİZMETLERİ

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI

Stratejik Hedef 2.3.2: Çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimlerinin desteklenmesi

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Okullar başta olmak üzere çocuklara hizmet sunan kurumlarda geleneksel çocuk oyunları ve spor dallarının alt yapısını oluşturan oyunların çocuklara öğretilmesi ve yaygınlaştırılması	MEB	GSB ASHB KTB DİB STK	Sürekli	Yapılan etkinlik sayısı Yararlanan çocuk sayısı
0-6 yaş grubu çocuklara spor alışkanlığı kazandırmaya yönelik "oyunla temel spor eğitimi" modüllerinin hazırlanması ve okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanması	MEB	GSB	2025	Hazırlanan eğitim modülü Eğitim modülünü uygulayan kurum sayısı
Okul, site ve toplu konut bahçeleri, parklar ve benzeri mekânların, özel gereksinimi olan çocuklar başta olmak üzere tüm çocukların eğitim ve öğretim faaliyetlerini, bedensel ve sosyal gelişimlerini destekleyecek ve sağlıklarına zarar vermeyecek şekilde tasarlanması	ÇŞİDB	MEB Belediyeler	Sürekli	Oluşturulan çocuk dostu alanlar

Stratejik Hedef 2.3.2: Çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimlerinin desteklenmesi

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Farklı ilgi ve beceri alanlarını destekleyen çocuk ve genç dostu yapısal mekânların (İçerisinde kütüphane, sanatsal faaliyet, ders çalışma, toplantı mekânı gibi bölümleri bulunan, ücretsiz internet, bilgisayar erişimi olan ve zamanı etkin kullanıma uygun tasarımı) geliştirilmesi.	ÇŞİDB Belediyeler	KTB GSB	Sürekli	Oluşturulan çocuk dostu tesis sayısı Yararlanan çocuk sayısı
Çocuklara yönelik faaliyet alanları ve yaşam alanları arasındaki bağlantı yollarında korunaklı bisiklet yollarının yapılması	ÇŞİDB Belediyeler	İB	Sürekli	Yapılan bisiklet yolu uzunluğu (km)
Çocuklara yönelik faaliyet alanlarının çevresinde (taşıt akış hızını azaltacak zemin malzemeleri, şerit daraltma, asfalt boyama gibi) güvenlik önlemlerinin alınması	Belediyeler	İB ÇŞİDB	Sürekli	Güvenlik önlemi alınan mekân sayısı
Çocuk dostu alanların etkin izlenmesi ve takibi için kamera sistemleri ve güvenlik ekiplerinin artırılması	Belediyeler	İB ÇŞİDB	Sürekli	Görevli güvenlik personeli sayısı Kamera destekli güvenlik sağlanan mekan sayısı

2.3. AİLE VE ÇOCUĞA YÖNELİK KORUMA VE DESTEK HİZMETLERİ

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI

Stratejik Hedef 2.3.2: Çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimlerinin desteklenmesi

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Çocuklara yönelik faaliyet alanlarında, çocukların risklerden korunmalarına yönelik farkındalık artırıcı bilgi içerikli levha ve işaretlemelerin bulundurulması	Belediyeler	ASHB İB MEB ÇŞİDB	Sürekli	Hazırlanan bilgi içerikli levha, pano, afiş ve benzeri materyallerin sayısı
Çocukların terkedilmiş binaları kullanmalarını engellemek için gerekli önlemlerin alınması	Belediyeler	ÇŞİDB İB	Sürekli	Güvenlik önlemi alınan bina sayısı
Sokak, cadde, kaldırım, yaya yolu ve benzeri ortak kullanım alanlarında çocukların güvenli hareket etmelerini sağlayacak yeterli aydınlatmanın sağlanması	Belediyeler		Sürekli	Önlem alan belediye sayısı Alınan önlem sayısı

Stratejik Hedef 2.3.2: Çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimlerinin desteklenmesi

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Çocuklara yönelik spor eğitimlerinin beden eğitimi ve spor öğretmenleri ile beden eğitimi ve spor alanında pedagojik formasyonu olan antrenörlerce verilmesinin sağlanması	MEB	GSB	Sürekli	Spor eğitimi alan çocuk sayısı/ Beden eğitimi ve spor alanında pedagojik formasyon alan eğitimci sayısı
Özel gereksinimi olan çocukların spora katılımına yönelik görsel ve işitsel dokümanlarla zenginleştirilmiş eğitim materyallerinin hazırlanması	MEB	GSB ASHB	2025	Hazırlanan eğitim materyali sayısı
Sporda güvenli ortamın hazırlanabilmesi için ihtiyaçlar ve risklere ilişkin mevcut durumun analiz edilmesi ve spor alanında çocuk koruma önlemlerinin alınması	GSB	MEB ASHB Belediyeler	2026	Analiz raporu Alınan çocuk koruma önlemleri

2.3. AİLE VE ÇOCUĞA YÖNELİK KORUMA VE DESTEK HİZMETLERİ

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI

Stratejik Hedef 2.3.3. Ailenin güçlendirilmesi ve ebeveynlik becerilerinin desteklenmesi

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Çocuklara yönelik fiziksel ve psikolojik şiddetin ortadan kaldırılması, olumlu ebeveynlik becerilerinin geliştirilebilmesi için bilgilendirme dokümanı hazırlanması ve ailelere eğitim verilmesi	ASHB MEB	SB İB	Sürekli	Eğitim dokümanı sayısı Eğitim sayısı Eğitim katılımcı sayısı
Rehberlik ve araştırma merkezleri tarafından sağlanan hizmetlere ilişkin toplumsal farkındalığın artırılmasına yönelik çalışma yapılması	MEB	ASHB SB	Sürekli	Hazırlanan bilgilendirme dokümanı
Çok Disiplinli Çocuk ve Genç Ruh Sağlığı Merkezi (ÇÖZGEM) sayısının ve bu merkezlere yönelik toplumsal farkındalığın artırılması	SB	ASHB MEB	Sürekli	Açılan merkez sayısı Yararlanan çocuk sayısı

Stratejik Hedef 2.3.3. Ailenin güçlendirilmesi ve ebeveynlik becerilerinin desteklenmesi

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Üniversitelerin tüm lisans ve önlisans programlarına çocuk hakları ve aile eğitimine ilişkin zorunlu ortak ders konulması	YÖK	MEB ASHB	2026	Ders konulan program sayısı
Çocuk işçiliğinin olumsuz etkilerine ilişkin bilinç artırıcı/ farkındalık oluşturuvcu çalışmaların yapılması	ÇSGB	ASHB MEB Belediyeler TRT DİB	Sürekli	Etkinlik sayısı Bilinçlendirmeye yönelik hazırlanan yazılı veya görsel materyal sayısı
Ekonomik olarak desteklenen ailelere ve çocuklarına yönelik sosyal destek rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin güçlendirilmesi	ASHB	MEB Belediyeler	Sürekli	Eğitime katılan personel sayısı Sosyal destekten yararlandırılan çocuk sayısı Danışmanlık hizmeti verilen aile ve çocuk sayısı
Boşanma sürecinde, çocukların ikincil örselenmelerini önlemek amacıyla Çocuk Odaklı Psikososyal Destek Modülü/ Programı oluşturulması	AB ASHB	MEB	Sürekli	Oluşturulan Çocuk Odaklı Psikososyal Destek Modülü/ Program Psikososyal destek hizmeti verilen aile ve çocuk sayısı

2.3. AİLE VE ÇOCUĞA YÖNELİK KORUMA VE DESTEK HİZMETLERİ

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Stratejik Hedef 2.3.4. Risk altında bulunan çocuklar için sunulan hizmetlerin güçlendirilmesi

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Çocuk koruma mekanizması (bildirim, koruma hizmetleri) konusunda toplumsal farkındalığın artırılmasına ilişkin çalışmaların yürütülmesi	ASHB	İB MEB TRT RTÜK DİB SB	Sürekli	Bilgilendirme dokümanı sayısı Kamu spotu sayısı Eğitim verilen kişi sayısı
Risk altındaki çocuklara ilişkin bildirimleri/başvuruları alma ve değerlendirme yapma sorumluluğu olan kurum ve kuruluşların değerlendirme kapasitelerinin güçlendirilmesi	ASHB	İB SB MEB AB	Sürekli	Eğitime katılan personel sayısı
Risk altında olduğu tespit edilen çocukların uygun hizmetlerden yararlandırılması ve hizmetlerin takibinin sağlanması	ASHB	SB MEB İB Belediyeler	Sürekli	Uygun hizmete yönlendirilen çocuk sayısı Danışmanlık ve rehberlik verilen çocuk sayısı

Stratejik Hedef 2.3.4. Risk altında bulunan çocuklar için sunulan hizmetlerin güçlendirilmesi

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Çocuk koruma mobil ekiplerinin nitelik ve niceliğinin artırılması	ASHB	MEB SB İB Belediyeler	Sürekli	Ekip sayısı Hizmet verilen çocuk sayısı
Çocuklara gündüzlü hizmet veren birimlerin geliştirilmesi	ASHB	MEB SB GSB İB ÇSGB	Sürekli	Açılan merkez sayısı Hizmet verilen çocuk sayısı
Üniversiteler bünyesinde yer alan Çocuk Hakları Uygulama Ve Araştırma Merkezlerinin sayısının artırılması	YÖK	Üniversiteler	Sürekli	Faaliyete geçen merkez sayısı
Çocuk işçi olan ve sokakta yaşadığı/çalıştırıldığı tespit edilen çocukların ailelerinin temel hizmetlere erişimi ile gelir ve yaşam koşullarının iyileştirilmesine yönelik önlemlerin alınması	ASHB	ÇSGB Belediyeler	Sürekli	Yapılan müdahale sayısı Yararlandırılan hizmet sayısı

2.3. AİLE VE ÇOCUĞA YÖNELİK KORUMA VE DESTEK HİZMETLERİ

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI

Stratejik Hedef 2.3.4. Risk altında bulunan çocuklar için sunulan hizmetlerin güçlendirilmesi

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Mevsimlik tarım işçisi ailelerin çocuklarına yönelik kaynak ve hizmetlere erişimlerini sağlayacak mekanizmaların güçlendirilmesi	ÇSGB	ASHB MEB SB İB Belediyeler TOB	Sürekli	Ulaşılan çocuk sayısı
Çocukların hizmet aldığı kurum/kuruluşların çevresinde güvenlik önlemlerinin artırılmasının sağlanması	İB	MEB ASHB GSB DİB Belediyeler	Sürekli	Görevlendirilen ekip sayısı Güvenlik önlemi alınan kurum ve kuruluş sayısı
Engelli tanısı bulunan çocuklar hakkında, engel/özel gereksinim türlerine göre istatistiklerin oluşturulması	SB	ASHB MEB TÜİK	2026	Oluşturulan istatistik seti sayısı

Stratejik Hedef 2.3.5. Çocukların bağımlılıktan korunmalarına yönelik tedbirler alınması

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Madde bağımlılığı konusunda ailelere yönelik bilinçlendirme ve farkındalık sağlama çalışmalarının yapılması	MEB	ASHB SB DİB GSB STK	Sürekli	Eğitim sayısı Etkinlik sayısı
Riskli gruplara ve çocukla çalışan profesyonellere yönelik etkin eğitim programlarının oluşturulması ve eğitimlerin verilmesi	SB MEB	ASHB İB DİB GSB RTÜK TRT Medya Kuruluşları STK		Verilen eğitim sayısı Eğitim verilen çocuk sayısı Yayınlanan içerik sayısı
Halk sağlığı merkezlerinin çocukların bağımlılıktan korunmasına yönelik önleyici hizmetler aşamasında etkin rol almalarının sağlanması	SB	ASHB İB MEB DİB GSB		Eğitim verilen çocuk sayısı Eğitim verilen sağlık personeli sayısı Eğitim verilen profesyonel sayısı

2.3. AİLE VE ÇOCUĞA YÖNELİK KORUMA VE DESTEK HİZMETLERİ

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Stratejik Hedef 2.3.5. Çocukların bağımlılıktan korunmalarına yönelik tedbirler alınması

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
YEDAM'lardaki rehabilitasyona ve sosyal uyuma yönelik atölyelerin yaygınlaştırılması	YEŞİLAY	ASHB SB İB MEB DİB		Açılan yeni atölye sayısı
Ruh sağlığı alanında çocuklara tedavi hizmeti veren sağlık kuruluşlarının kapasitesinin, nicelik ve niteliğinin artırılması	SB	HMB	2024	İstihdam edilen personel sayısı Hizmet veren birim sayısı Arttırılan kapasite sayısı
Madde kullanım öyküsü nedeniyle tedaviye ihtiyaç duyan çocuklara yatılı hizmet veren birimlerin sayılarının ve kapasitelerinin artırılması	SB		2024	Yatılı hizmet veren ÇEMATEM sayısı ve kapasitesi

Stratejik Hedef 2.3.6. Sosyal hizmet işgücü alanının güçlendirilmesi

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Sosyal hizmet işgücü eğitim müfredatının tüm ilgili kurumlar ile gözden geçirilmesi	YÖK	ASHB AB MEB SB DİB	2026	Müfredatı güncellenen program sayısı
Çocuklara yönelik hizmet sunan kurum çalışanlarının çocuğa yönelik riskli durumları fark etme ve yönlendirme becerilerinin geliştirilmesi	ASHB	MEB SB DİB GSB Belediyeler	Sürekli	Materyal sayısı Eğitime katılan personel sayısı
Çocuklara ve ailelerine yönelik rehberlik ve danışmanlık hizmeti sunan personelin kapasitesinin güçlendirilmesine ilişkin eğitim içeriğinin oluşturulması ve eğitimlerin verilmesi	MEB	ASHB SB GSB	Sürekli	Geliştirilen eğitim materyali Eğitime katılan personel sayısı

2.3. AİLE VE ÇOCUĞA YÖNELİK KORUMA VE DESTEK HİZMETLERİ

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI

Stratejik Hedef 2.3.6. Sosyal hizmet işgücü alanının güçlendirilmesi

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Çocukla çalışan personelin çocuğa yönelik ihmal ve istismar belirtilerini fark edip uygun mekanizmaları harekete geçirebilmesine yönelik bilgi ve becerilerini artırıcı faaliyetlerin yürütülmesi	ASHB	MEB SB DİB GSB	Sürekli	Oluşturulan rehber kılavuz Eğitim verilen personel sayısı
Çocukla çalışan personele yönelik çocuğa yaklaşım ve çocukla etkili iletişim kurma konusunda bilgi ve becerileri artırıcı faaliyetler yürütülmesi	ASHB	MEB SB DİB GSB	Sürekli	Oluşturulan rehber kılavuz Eğitim verilen personel sayısı
Bağımlılıkla mücadele kapsamında çocukla çalışan personelin hizmet içi eğitimler ile desteklenmesi	SB	ASHB STK	Sürekli	Eğitim sayısı
ÇEMATEM ve ÇÖZGEM'de istihdam edilen nitelikli personel sayısının artırılması	SB	HMB	2025	İstihdam edilen personel sayısı Hizmet içi eğitim alan personel sayısı

Stratejik Hedef 2.3.7. Çocuk koruma alanında koordinasyonun güçlendirilmesi ve desteklenmesi

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Çocuk Koruma Hizmetlerinde Koordinasyon Strateji Belgesinin güncellenmesi	AB ASHB	MEB SB ÇSGB KDK Belediyeler Uluslararası Kuruluşlar	2026	Oluşturulan Strateji Belgesi
Riskin, çok sektörlü tespiti ve müdahalesi için düzenlemelerin yapılması, standart uygulama ve bilgi paylaşım prosedürlerinin geliştirilmesi	ASHB	AB MEB SB İB ÇSGB Belediyeler	Sürekli	Paydaşların ortak katılımı ile oluşturulan müdahale ekibi sayısı, Geliştirilen hizmet prosedürü
İl, ilçe ve merkezi koordinasyon mekanizmalarının etkinliklerinin artırılması	AB ASHB	İB MEB SB GSB Belediyeler	Sürekli	Yıllık yapılan toplantı sayısı, İl özelinde oluşturulan eylem planı sayısı
Koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarının izlenmesine ve bilgi paylaşımına ilişkin bilgi işlem altyapısının güçlendirilmesi	AB ASHB UAB	İB MEB SB GSB Belediyeler	2027	Bilgi işlem alt yapısı

2.3. AİLE VE ÇOCUĞA YÖNELİK KORUMA VE DESTEK HİZMETLERİ

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI

Stratejik Hedef 2.3.8. Çocuk koruma alanında vaka yönetimi sisteminin güçlendirilmesi

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Çocuk koruma alanında karar destek mekanizmalarının güçlendirilmesi	ASHB	AB MEB SB İB Uluslararası Kuruluşlar	2025	Geliştirilen doküman sayısı Eğitim verilen personel sayısı
Sosyal hizmet alanında çalışan uzmanların ihtiyaç duyduğu standart belge ve uygulama araçlarının geliştirilmesi, yaygın şekilde kullanılması için bilgi verici faaliyetlerin düzenlenmesi	ASHB	AB MEB SB İB Uluslararası Kuruluşlar	2025	Geliştirilen standart belge sayısı Geliştirilen uygulama aracı sayısı Düzenlenen faaliyet sayısı Eğitim verilen personel sayısı

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI

ALTERNATİF BAKIM HİZMETLERİ

2.4. ALTERNATİF BAKIM HİZMETLERİ

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Ülkemizin korunma gereksinimi olan çocuklara yönelik temel politikası çocukların aile bütünlüğü içerisinde korunması, desteklenmesi ve bakımlarının sağlanmasıdır. Bu politikanın ana bileşeni çocukların kendi ailelerinin yanında sağlıklı bir şekilde yaşamlarını sürdürmelerine yönelik sağlanan hizmetlerdir. Çocukların koruma ve bakım gereksinimlerinin aile odaklı bakış açısıyla değerlendirilmesi ve koruma altında bulunan çocukların aile yanına döndürülmesine yönelik uygulamaların geliştirilmesi ve sürdürülmesi oldukça önemlidir.

Aile odaklı hizmet politikasının bir sonucu olarak ülkemizde koruma altına alınan çocuk sayısı pek çok ülkeye oranla düşük bir düzeydedir (Bkz. *İstatistiklerle Çocuk Bölümü*). Bu bağlamda, özellikle koruma altındaki çocukların biyolojik aileleri ile yürütülen mesleki çalışmalar ve aile yanında dönüş süreçlerinin ülke genelinde standart hale gelecek biçimde yapılandırılması temel hedefler arasında yer almaktadır.

Ülkemizde çocuklar ancak öz aileleri yanında bakımlarının mümkün olmadığı durumlarda korunma ve bakım altına alınmaktadır. Aile odaklı hizmet politikası gereğince koruma altına alınan çocuklar öncelikle koruyucu aile ve evlat edinme hizmetinden faydalandırılmaktadır. Çocukların sıcak ve güvenli bir aile ortamında bakımlarının sağlanmasını merkeze alan bu yaklaşım ile aile odaklı bakım hizmetlerinden yararlandırılan çocukların oranında ciddi bir artış olmuştur. 2000'li yılların başında koruma altında bulunan çocukların yaklaşık %2'si koruyucu aile hizmetinden yararlanmakta iken, günümüzde bu oran %40 seviyesine yaklaşmıştır.

Bununla birlikte, koruma altındaki tüm çocukların yaş ve ihtiyaçları doğrultusunda aile odaklı bakım hizmetlerinden faydalanabilmesi amacıyla koruyucu aile hizmetinin ülke genelinde daha da yaygınlaştırılması ve hizmetin çeşitli açılardan güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, özel gereksinimli çocuklar ve suç mağduru çocuklar başta olmak üzere farklı gelişim ve bakım ihtiyaçlarına sahip çocukların yararlanabileceği hizmet modellerinin etkinliğinin artırılması, bakım sağlayan ailelerinin becerilerinin gelişimini sağlayacak eğitim ve destek mekanizmaların güçlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Bir başka aile odaklı bakım modeli olan evlat edinme hizmeti kapsamında, çocuklar yerleştirildikleri aile ortamında evlat edinme öncesinde bir yıl süre ile izlenmektedir. Bu süreçte, çocuğun bakımı ve gelişimi takip edilmekte, ayrıca çocuk ile aile arasındaki bağın güçlendirilmesi amacıyla danışmanlık ve rehberlik sağlanmaktadır. Aile odaklı hizmetlerden yararlandırılmasının mümkün olmadığı değerlendirilen çocuklar son seçenek olarak aile ortamına en yakın olan ve ev sisteminde planlanan kuruluş bakım modellerinden yararlandırılmaktadır. Kuruluş bakım hizmetlerinin günümüzdeki öncelikli hedefleri çocukların aile bağlarının korunması ve mümkün olması halinde ailelerin yanına dönmelerinin sağlanması, bakım ve gelişim ihtiyaçlarının çok yönlü olarak karşılanması ve kuruluş bakımı sonrası hayata etkin bir şekilde hazırlanmasıdır.

2002 yılına kadar kuruluş bakım hizmeti, ağırlıklı olarak çok sayıda çocuğun bir arada kaldığı çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları gibi koğuş tipi yapılarda yürütülmüştür. 2005 yılından itibaren gerçekleşen dönüşüm ile birlikte büyük fiziksel binalar ve koğuş tipi yapılar yerine, aile ortamına en yakın özellikleri taşıyan ev tipi hizmet modeline öncelik verilmiş, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları aşamalı olarak kapatılarak çocuk evleri ve çocuk evleri sitesi modellerine geçilmiştir (Bkz. *İstatistiklerle Çocuk Bölümü*).

Çocukların çok yönlü gelişimlerini desteklemek amacıyla çocuk evleri siteleri ve çocuk evleri koordinasyon merkezine (ÇEKOM) bağlı olarak iş ve işlemlerini yürüten çocuk evlerinde uygulanmak üzere ÇODEP gibi programlar hayata geçirilmiştir. Söz konusu programların çocukların yaş ve gelişim dönemleri ile ihtiyaç durumları doğrultusunda ülke genelinde etkin olarak uygulanmasını sağlayacak biçimde yaygınlaştırılması önem taşımaktadır.

Çocukların bireysel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik hizmet modellerinin geliştirilmesi açısından kuruluşların ihtisaslaştırılması önem arz etmektedir. 2013-2017 Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesinde de ifade edildiği üzere, suça sürüklenen ve suç mağduru çocuklara yönelik hizmet veren kuruluşların nitelik ve nicelik açısından iyileştirilmesi amacıyla ihtisas kuruluşları oluşturulmuştur. Bu kuruluşlarda uygulanmak üzere uluslararası standartlarda ve disiplinlerarası bir yaklaşımla psikososyal destek programları geliştirilmiştir. Bu kapsamda geliştirilen psikososyal destek programlarından biri olan Anka Çocuk Destek Programının ülke genelinde etkin bir şekilde uygulanabilmesi için etki analizlerinin yapılması ve gerekli görülen revizyonların gerçekleştirilmesi önem teşkil etmektedir.

Kuruluşlarda yürütülen hizmetlerin diğer bir boyutu çocukların sosyal, kültürel ve sportif alanlarda daha etkin biçimde yer almalarına ve potansiyellerini ortaya çıkarabilmelerine olanak veren çalışmalardır. Çocukların sağlıklı gelişimlerinin desteklenmesi için değerler eğitimi ve mahremiyet eğitimi gibi programlar uygulanmakta, farklı kurum ve kuruluşlarla iş birliği içerisinde kreş ve gündüz bakım evleri, anaokulu ve gençlik kamplarından yararlanmaları sağlanmaktadır. Çocukların hayata hazırlanmasının çok paydaşlı ve disiplinler arası etkileşim gerektiren bir süreç olmasından dolayı, paydaş kurum ve kuruluşlarla etkin çalışmalar yürütülmesi ve var olan çalışmaların güçlendirilmesi gerekmektedir.

Kurum bakımında yürütülen destek çalışmalarının yanı sıra kurum bakımı sonrası hayata hazırlık programları yoluyla çocukların bağımsız yaşama geçişlerinin kolaylaştırılması hedeflenmektedir. Bu hedef doğrultusunda koruma altındaki çocuklara ve alanda çalışan meslek elemanlarına yönelik rehberler hazırlanmış ve ASHB İl Müdürlükleri bünyesinde kurum bakımı sonrasındaki süreçlerin takibi ve desteklenmesi amacıyla çeşitli mekanizmalar oluşturulmuştur. Bu kapsamda, çocuklara kurum bakımından ayrıldıktan sonra toplumsal hayata uyumlarını desteklemek üzere verilen rehberlik ve toplum içinde destek mekanizmalarının güçlendirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

2.4. ALTERNATİF BAKIM HİZMETLERİ

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI

Kuruluş bakımı kapsamında çocukların örgün eğitim sistemine dâhil olması ve sistem içerisinde kalmalarını sağlayacak mekanizmaların güçlendirilmesi diğer bir önemli konudur. Örgün eğitime dâhil olmayan çocukların ise ilgi ve yetenekleri doğrultusunda mesleki beceriler kazanabilmeleri amacı ile mesleki ve yaygın eğitim modellerinden yararlandırılmaları gerekmektedir.

Son yıllarda korunma gereksinimi olan çocuk profilindeki değişim doğrultusunda yeni hizmet modellerinin oluşturulmasına yönelik çalışmalar çocukların farklılaşan bakım ve gelişim ihtiyaçlarına en uygun yanıtları sunabilecek yeni modellerin geliştirilmesine yönelik planlamaları önemli hale gelmiştir. Ayrıca, mesleki süreçlerin etkili biçimde yürütülmesinin temini açısından kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi ve alanda çalışan profesyonellerin yetkinliklerinin artırılması gerekmektedir.

Bu doğrultuda, mevcut hizmetlerin güncel ihtiyaçlar doğrultusunda geliştirilmesinin, hizmet altyapısı ve insan kaynakları kapasitesinin süreklilik arz eden biçimde güçlendirilmesi önem arz etmektedir.

Stratejik Amaç 2.4. Alternatif Bakım Hizmetleri

Stratejik Hedef 2.4.1. Korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik aile odaklı hizmetlerin güçlendirilmesi ve yaygınlaştırılması

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Koruyucu aile hizmetinin yaygınlaştırılması ve koruma altındaki çocukların koruyucu aile hizmetinden yararlandırılması oranının artırılması	ASHB	DİB STK Belediyeler	Sürekli	Aile odaklı hizmetlerden faydalandırılan çocuk oranı Eğitim, bilinçlendirme ve tanıtım faaliyeti sayısı STK'lar ile iş birliği içerisinde gerçekleştirilen çalışma sayısı
Koruyucu aile hizmet modellerinin etkinliğinin artırılması	ASHB		Sürekli	Geçici koruyucu aile modelinden yararlandırılan çocuk sayısı Uzmanlaşmış koruyucu aile modellerinden yararlandırılan çocuk sayısı

2.4. ALTERNATİF BAKIM HİZMETLERİ

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Stratejik Hedef 2.4.1. Korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik aile odaklı hizmetlerin güçlendirilmesi ve yaygınlaştırılması

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Aile odaklı bakım hizmetleri kapsamında bakım sağlayan ailelerin çocuk bakımı ve gelişimi konusundaki becerilerini geliştirmeye yönelik destek mekanizmalarının güçlendirilmesi	ASHB	SB	Sürekli	Oluşturulan ve güncellenen eğitim modülü sayısı Eğitim alan aile sayısı Rehber koruyucu aile hizmetinden yararlandırılan aile sayısı Erken çocukluk ve ergenlik dönemindeki çocuklara özel destek/ danışmanlık sunulan aile sayısı
Koruma altındaki çocukların aileye dönüş süreçlerine yönelik yapılandırılmış bir programın oluşturulması	ASHB	AB	2025	Geliştirilen program Eğitim verilen personel sayısı Aile yanına döndürülen çocuk sayısı

Stratejik Hedef 2.4.2. Koruma ve bakım altındaki çocukların psikososyal, akademik ve bireysel gelişimlerinin desteklenmesi

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Kurum bakımından hizmet alan çocukların örgün eğitim sistemi içerisinde eğitim almasına yönelik tedbirlerin geliştirilmesi	ASHB	MEB	Sürekli	Örgün eğitime yönlendirilen ve eğitime devam eden çocuk sayısı
Koruma ve bakım altında olup örgün eğitime devam etmeyen çocukların ilgi ve yetenekleri doğrultusunda eğitim sistemi içerisinde kalabilmeleri ve mesleki becerileri kazanabilmeleri için uygun eğitim programlarının yaygınlaştırılması	MEB	ASHB ÇSGB	Sürekli	Eğitim programı sayısı Kaydı yapılan çocuk sayısı
Koruma altındaki çocuklara yönelik değerler eğitimi programının güçlendirilmesi	DİB ASHB		Sürekli	Revize edilen/eklenen modül sayısı Eğitim verilen çocuk sayısı

2.4. ALTERNATİF BAKIM HİZMETLERİ

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Stratejik Hedef 2.4.2. Koruma ve bakım altındaki çocukların psikososyal, akademik ve bireysel gelişimlerinin desteklenmesi

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Koruma altındaki çocukların kurum bakımından ayrıldıktan sonra toplumsal hayata uyumlarını desteklemek üzere rehberlik hizmetlerinin geliştirilmesi	ASHB	MEB	Sürekli	Revize edilen/ geliştirilen içerik sayısı Rehberlik yapılan çocuk sayısı Hazırlanan dijital materyal ve rehber sayısı
Koruma ve bakıma ihtiyaç duyan çocuklara yönelik terapötik bakım modellerinin yaygınlaştırılması	ASHB SB	AB MEB İB GSB STK	2025	Terapötik bakım desteği verilen çocuk sayısı Terapötik bakım alanında ihtisaslaşan kuruluş sayısı
Koruma ve bakım altında olan çocukların sosyal, kültürel ve sportif gelişimlerinin desteklenmesine yönelik çalışmaların artırılması	ASHB	GSB MEB KTB STK	Sürekli	Gerçekleştirilen etkinlik/program sayısı Katılım sağlayan/ yararlanan çocuk sayısı
Koruma ve bakım altındaki özel gereksinimli çocukların akranları ile bir arada hizmet aldığı program ve projelerin geliştirilmesi	ASHB	SB GSB MEB	Sürekli	Gerçekleştirilen etkinlik/program sayısı Katılım sağlayan/ yararlanan çocuk sayısı

Stratejik Hedef 2.4.3. Kurumsal altyapı ve kapasitenin güçlendirilmesi

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Koruma ve bakım hizmetleri alanında çalışan profesyonellerin mesleki yetkinliklerinin artırılmasına yönelik çalışmaların sürdürülmesi	ASHB		Sürekli	Hizmet içi eğitim programı sayısı Eğitim alan personel sayısı
Çocuk Destek Gelişim ve Eğitim Programı'nın (ÇODEP) yaygınlaştırılması	ASHB		2024	ÇODEP uygulanan çocuk sayısı ÇODEP Eğitimi alan personel sayısı
Anka Çocuk Destek Programının etki analizinin yapılması, bu doğrultuda programın geliştirilmesi ve güçlendirmesi	ASHB		2024	Revize edilen/eklenen modül sayısı Çalışmaya ilişkin hazırlanan rapor

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI**

**AFET, KRİZ VE ACİL DURUMLARDAN
ETKİLENEN ÇOCUKLARA YÖNELİK
HİZMETLER**

2.5. AFET, KRİZ VE ACİL DURUMLARDAN ETKİLENEN ÇOCUKLARA YÖNELİK HİZMETLER

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Afetlerde, krizlerde ve acil durumlarda çocukların ekonomik, sosyal ve kültürel haklarının korunması zorlaşmakta ve haklara erişim konusunda eşitsizlikler ortaya çıkabilmektedir.

Dünyamızda gerçekleşen çevre ve iklim krizi, geleceğin mirasçıları olan çocukları risklerle karşı karşıya getirebilmekte, çocukların sağlıklı bir çevrede yaşama haklarını engelleyebilmektedir. Bu doğrultuda, iklim krizi ile mücadelede, yenilenebilir ve sürdürülebilir enerji kaynaklarına yönelik bilinçlendirme çalışmaları yapılması ve yapılacak olan çalışmalarda çocuk katılımının önceliklendirilmesi gerekmektedir.

Tüm dünyayı etkileyen salgınlar da çeşitli kriz ve acil durumları beraberinde getirmektedir. Örneğin, COVID-19 salgını, küresel boyutta hemen her çocuğu kapsayacak şekilde bir halk sağlığı krizine ve bazı ülkeler için ciddi ekonomik krizlere neden olmuştur. Bu süreçte, ülkemizdeki çocuklar da dünyadaki diğer her çocuk gibi biyopsikososyal ve akademik açıdan zorluklarla karşılaşmıştır.¹⁵ COVID-19 salgını ile başa çıkma süreçlerinde ülkelerin nüfus yoğunlukları, ekonomik seviyeleri ve sağlık hizmetlerinin mevcut durumu gibi bileşenleri gözetererek bastırma ve yatıştırma/hafifletme olmak üzere iki temel yaklaşım doğrultusunda hareket ettikleri görülmüştür.¹⁶ Ülkemizde son yirmi yıllık sürede sağlık hizmetlerinde önemli başarılar elde edilmesinin, krize müdahale ve risk yönetimi konusunda deneyimli olunmasının da etkisiyle, pandemi sürecinin Türkiye’de görülmesini takiben pandemiyle mücadelede bastırma stratejisi benimsenmiş, kararlı ve etkili tedbirler alınarak uygulamaya geçilmiştir.¹⁷ Bu bağlamda Türkiye, diğer acil ve kriz durumlarında olduğu gibi pandemi sürecinde de ilk günlerden itibaren enfeksiyonu azaltmaya, hayat kurtarmaya ve ailelerin sosyoekonomik ihtiyaçlarına yanıt vermeye yönelik bir dizi tedbirden oluşan ulusal bir müdahale planını uygulamaya başlamıştır.

Öte yandan Türkiye, başta depremler olmak üzere doğa kaynaklı afetlerin sıklıkla yaşandığı bir coğrafyada yer almaktadır. Heyelan, sel ve çığ gibi birçok afetin yanı sıra jeopolitik konumu itibarıyla da insan kaynaklı afetler olarak nitelenebilecek insani krizlerle de karşı karşıya kalabilmektedir. Küresel Risk Yönetim Endeksi’nden hareketle 2019 yılında hazırlanan rapora göre Türkiye insani krizler ve afetler bakımından “yüksek riskli” ülkeler grubunda yer almaktadır.

¹⁵ Talu, E. ve Gençtanırım Kurt, D.(2022). COVID-19 salgınının çocuklar üzerindeki akademik ve psikososyal etkileri. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(1): 172-189.

¹⁶ Imperial College, (2020). *Impact of Non-Pharmaceutical Interventions (NPIs) to Reduce COVID19 Mortality and Healthcare Demand*, (COVID 19 Response Team).

¹⁷ Duran, H. (2020). *Devletlerin koronavirüsle karşılaştırmalı mücadele stratejileri*. *SETA Analiz*, 317: 1 - 27.

Bu yüksek risk potansiyeli, profesyonel acil müdahaleleri de zorunlu kılmaktadır. Bu acil müdahale yönetimi; acil durum öncesi, sırası ve sonrası olmak üzere üç aşamayı içermektedir. AFAD'ın Türkiye Afet Yönetimi Strateji ve Eylem Planının özellikle vurgu yaptığı bu aşamalarla bağlantılı olarak bütünleşik yönetim anlayışı, risk yönetimi, planlama, müdahale, iyileştirme ve rehabilitasyon gibi faaliyetleri öne çıkmaktadır. Bunun yanı sıra mevcut eylem planının, yalnızca yetişkinler özelinde değil farklı yaş ve gelişim dönemlerine hitap edecek şekilde, farklı dillerde olmak üzere çocuk dostu versiyonlarının oluşturularak çocukların afet yönetimi konusunda bilinçlendirilmesi de önemlidir. Afete hazırlık, afet yönetiminin etkinleştirilmesi, müdahale ve iyileştirme basamaklarının çocuklara hizmet veren tüm kamu kurum ve kuruluşlarınca bütünleşik olarak uygulanması gerekmektedir.

Bu noktada afetlerle ilgili olarak; kamu kurum ve kuruluşlarının; yürürlükte olan mevzuatını yeniden düzenlemesi ve afet yönetiminde her kurumun kendi finansman yönetimini planlaması yoluyla en yüksek faydayı sağlamayı amaçlaması gerekmektedir. Afet, kriz ve acil durumlar yaşanmadan önce paydaşlar arası iş birliği ve koordinasyon çalışmalarıyla önlemler alınması, zararın en aza indirgenmesini sağlayacağından bu iş birliği ve koordinasyon çalışmaları geliştirilmeli ve artırılmalıdır.

Afet, kriz ve acil durumlar sonrasında ihtiyacı olan çocuklar için hızlı, etkin ve sürdürülebilir çalışmaların yürütülebilmesi için sağlık, eğitim, barınma gibi temel ihtiyaçların yanında psikososyal destek hizmetleri için de doğru sevk ve yönlendirmelerin yapılması gerekmektedir.

Afetlere hazırlık çalışmalarının aileler, kamu kurum ve kuruluşları, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülmesi gerekmekte olup bu çalışmalar aynı zamanda sürdürülebilir olmalıdır. Çocuklar özelinde afet risklerinin anlaşılması ve mevcut risklerin azaltılması için ihtiyaçların tespiti ve kaynakların etkin değerlendirilmesi; güvenli yerleşim, çocuk dostu yapılaşma ve dirençli alanlar oluşturulması önemlidir.

AFAD, özellikle afet ve acil durum sonrası insanların geçici olarak barındıkları alanların koordinasyonunda aktif olarak rol almaktadır. AFAD başta olmak üzere diğer kamu kurum ve kuruluşlarının desteği ile bu alanların çocuk dostu alanlar haline getirilmesi, çocukların kendilerini güvende hissedebilmeleri ve yaşanabilecek olası risklere karşı hazır olmaları açısından önem arz etmektedir.

Afet, kriz ve acil durumlarda çocuklar için ilk fiziki müdahalelerin yanında psikolojik ilk müdahalenin de uygulanması gerekmektedir. Afet ve acil durumlarda sağlık hizmeti kapsamında ilk yardım hizmetleri SB tarafından; psikososyal destek hizmetleri ise ASHB tarafından sunulmaktadır. Psikososyal ilk müdahale özellikle çocuklar için; teknik bilgiye sahip, alanında yetkin, çocuk odaklı yaklaşımı benimseyen personel aracılığıyla gerçekleştirilmelidir. Bu

2.5. AFET, KRİZ VE ACİL DURUMLARDAN ETKİLENEN ÇOCUKLARA YÖNELİK HİZMETLER

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

kapsamda, müdahalenin etkinliği açısından alanda çalışan personelin psikolojik sağlamlık ve krize müdahale konusunda güçlendirilmesi gerekmektedir.

Başarılı bir afet yönetiminin gerçekleştirilebilmesi için hem kısa hem de uzun vadeli önlemler alınması gerekmektedir. Olup afet yönetimi sürecinde toplumun tüm fertlerinin ayırım yapılmaksızın sürece dâhil edilerek bu alanda sosyal projeler geliştirilmeli ve bu projelerde çocuk grupları için özelleştirilmiş başlıklara yer verilmelidir.

Bunun yanı sıra, özel gereksinimli çocuklar da göz önüne alınarak acil durum planları hazırlanmalı, bu planların güncel ve kullanım alanlarında etkili olmasına özen gösterilmelidir. Paydaş kurum ve kuruluşlarla bu konu hakkında koordinasyonun sağlanması da hayati önem arz etmektedir. Afet, kriz ve acil durumlarda yalnızca özel gereksinimli bireyler alanında değil; çocukla bire bir çalışan, çocuk hizmetleri alanındaki her personelin afet yönetimi hakkında donanımlı olması gerekmektedir.

Afet ve acil durumlar gibi olağanüstü zamanlar sırasında ve sonrasında çocuk koruma sisteminin işleyişinde bazı temel risk faktörleri ortaya çıkmaktadır. Bu risk faktörlerini en aza indirmek için çocuklara yönelik bir koruyucu çevrenin ve gerekli planlamanın yapılmış olması hayati önem taşır.

Afet bölgesinde, afetten etkilenen çocukların, kimlik bilgilerinin, afet lokasyonunun, yaralı çocukların sevk yerlerinin, aile bilgilerinin önceden planlanmış tek bir sistem üzerinden sağlanması ve bu sistem üzerinden koordinasyonun sürdürülmesi, çocuklar için risk teşkil edebilecek durumların önüne geçilmesinde önem arz etmektedir. Bu doğrultuda, afetten etkilenen ebeveynlerin ve çocuklara bakım veren kişilerin çocuklarını takip, koruma ve bakımlarını sağlama konusunda ilk müdahalede mevcut kapasitelerini güçlendirmeye yönelik, bilişim sistemlerine ihtiyaç duyulmaktadır.

Afetlerden etkilenen bireylerin afet, kriz ve acil durumlara ilişkin kayıtların tutulduğu bilgi merkezlerinin oluşturulması; bu kayıtlar aracılığıyla çocuklara ilişkin kanıta dayalı istatistikî verilere ulaşabilmenin kolaylaştırılması hizmetlerin kalitesinin artırılması açısından da önemlidir.

Tarihsel süreçte vuku bulan ülkeler arası çatışmalar, savaşlar ve afetler sebebiyle kişilerin yaşadıkları ülkeden göç etmesi veya zorla yerinden edilmesi de ayrıca üzerinde çalışılması gereken çeşitli risk ve zorlukları beraberinde getirmektedir. Bu zorlukların en derin etkileri ise şüphesiz çocuklar üzerinde belirmektedir. Zorla yerinden edilmiş çocuklar, ülkelerinden başka bir ülkeye aileleri refakatinde gidebildiği gibi sosyal, kültürel, ekonomik zorluklar gibi nedenlerle ailesinden ayrılarak tek başlarına da ülkelerini terk etmek zorunda kalabilmektedir.

Bazı durumlarda ise çocuklar, aile ile çıkılan göç yolculuklarında aile bireylerinin vefatı veya aile bireylerinden ayrı düşme gibi nedenlerle sığınılan ülkede yalnız ve refakatsiz kalmaktadır. Refakatsiz olsun ya da olmasın bu çocuklar göç öncesi, göç esnası ve göç sonrasında istismar, insan ticareti ve sömürüsü gibi çeşitli risklerle karşı karşıya kalabilmektedir.

Bu kapsamda ülkemize düzensiz göç yolu ile gelen ve kolluk birimleri tarafından tespit edilen refakatsiz yabancı çocuklar hakkında; 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 66'ncı maddesi, 17.03.2016 tarihli ve 29656 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ve ASHB'nin 20.10.2015 tarih, 152065 sayılı Refakatsiz Çocuklar Yönergesi doğrultusunda hizmetler yürütülmektedir.

Refakatsiz yabancı çocukların tespit edilmesi aşamasında; ilgili kurum ve kuruluşların üzerine düşen sorumlulukları iş birliği içerisinde yerine getirmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda, çocukların ASHB bünyesinde hizmet veren kuruluşlara yerleştirilmesi sağlanıncaya kadar geçen sürede korunmalarının gerçekleştirilebilmesi amacıyla GİB tarafından oluşturulacak geçici barınma birimlerinin hizmete açılmasının sağlanması; ayrıca bu merkezlerde çocuklara, yaşadıkları topluma uyumlarına ve geleceklerini planlayabilmelerine yönelik gerekli danışmanlığın verilerek fiziksel ve psikolojik olarak ilk yardımın sunulması da oldukça önemlidir.

Refakatsiz yabancı çocuklar ASHB bünyesinde korunma altına alınmalarının ardından; faydalanacağı hizmet modelleri belirlenirken yüksek yararları gereğince öncelikle aile yanında bakım modelleri değerlendirilmektedir. Refakatsiz yabancı çocukların aile odaklı bakım modellerinden yararlanamaması halinde ise kuruluş bakım modeline başvurulmakta ve koruma altına alınma nedeni, yaş ve cinsiyet gibi özelliklerine göre çocuk evleri, çocuk evleri siteleri, ihtisaslaştırılmış çocuk evleri sitesi gibi farklı hizmet modellerinden yararlandırılmaktadırlar (Bkz. *İstatistiklerle Çocuk Bölümü*).

2.5. AFET, KRİZ VE ACİL DURUMLARDAN ETKİLENEN ÇOCUKLARA YÖNELİK HİZMETLER

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

ASHB bünyesinde bulunan bu kuruluşlarda çocukların, aile odaklı hizmet modellerinden faydalandırılıncaya ya da reşit oluncaya kadar kuruluş bakımında geçirdiği süre içerisinde temel bakım ihtiyaçlarının sağlanmasının yanı sıra psikososyal rehabilitasyonları, kültürel ve toplumsal uyumları ile eğitim planlamaları sağlanarak kurum bakımı sonrasında biyopsikososyal yönden sağlıklı bireyler olarak hayatlarını devam ettirebilmeleri amaçlanmaktadır.

Ülkemizde bulunan yabancı uyruklu çocukların doğup büyümüş oldukları aile ve çevrelerinden uzak kalmaları, farklı bir kültür içinde olmaları, dil bilmemeleri gibi sorunları en aza indirmek amacıyla Çocuk Hakları İl Çocuk Komiteleri aracılığıyla topluma uyumlarının sağlanması, çocuklar arasında karşılıklı diyaloga ve bilgi alışverişine olanak sağlayacak bir platformun oluşturulması amacıyla "Sosyal Uyum Programı" düzenlenmeye devam etmekte olup bu program ile çocukların sosyal uyum problemlerini en aza indirmek, toplumdaki mevcut risklere ve faydalanabilecekleri kaynaklara ilişkin farkındalıklarını artırmak, bununla birlikte kültürler arasında karşılıklı anlayışın ve hoşgörünün geliştirilmesini sağlamak hedeflenmektedir (*Bkz. İstatistiklerle Çocuk Bölümü*).

Refakatsiz yabancı çocuklara sunulan bu hizmetlerin çocukların gelişimini desteklemek amacı ile kurumlar arası iş birliği doğrultusunda etkin bir şekilde yürütülmesi, sosyal uyum süreçlerinin desteklenmesi ve ayrımcılığın önlenmesine yönelik çalışmaların yürütülmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda, ilgili kurum ve kuruluşlarla yapılacak olan çalışmaların bir uygulama planı ve işlevsel bir görev dağılımı ile birlikte yapılandırılması önem arz etmektedir.

Stratejik Amaç 2.5. Afet, Kriz ve Acil Durumlardan Etkilenen Çocuklara Yönelik Hizmetler

Stratejik Hedef 2.5.1. Afet, kriz ve acil durumlardan etkilenen çocuklara yönelik sunulan hizmetlerin güçlendirilmesi

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Afet, kriz ve acil durumlarda çocuk odağında bütünleşik acil durum yönetimini içeren bir koordinasyon planı oluşturulması	AFAD SB ASHB MEB	Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları Belediyeler	Sürekli	Oluşturulan koordinasyon planı
Afet yönetim planlarında, enkaz kurtarma ve hasta nakil süreçlerinde çocukların kimlik, olay lokasyonu, aile bilgileri, tıbbi durumları ve sevk bilgilerinin takip edilebilmesi için bebek ve çocuklara özel olarak takip sistemi kurulması	ASHB AFAD SB İB	MEB ÇSGB STK	Sürekli	Sistem ve Kullanılan Yöntem Tanıtımı Yapılan idari düzenleme sayısı Eğitim Alan Personel Sayısı Tatbikat sayısı
Ülke genelinde afetten etkilenen çocukların takibi, kimlik tespiti ve aile birleştirmeleri konusunda kurumlar arası bilişim sistemlerinin güçlendirilmesi	AB ASHB MEB SB İB	GİB BTK TÜBİTAK STK	Sürekli	Yapılan idari düzenleme sayısı Eğitim Alan Personel Sayısı Sisteme Entegre Kurum Sayısı
Afet, kriz ve acil durumlarda dikkat edilecek hususlara ilişkin çocukların ihtiyaçları ve gelişim düzeyleri dikkate alınarak çocuklara yönelik bilinçlendirme çalışmalarının yürütülmesi	AFAD MEB TRT RTÜK GİB Belediyeler	Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları Uluslararası Kuruluşlar Medya kuruluşları	Sürekli	Tatbikat sayısı Eğitsel faaliyet sayısı Yazılı, görsel, işitsel materyal sayısı

2.5. AFET, KRİZ VE ACİL DURUMLARDAN ETKİLENEN ÇOCUKLARA YÖNELİK HİZMETLER

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Stratejik Hedef 2.5.1. Afet, kriz ve acil durumlardan etkilenen çocuklara yönelik sunulan hizmetlerin güçlendirilmesi

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Afet, kriz ve acil durumlarda oluşturulacak geçici barınma yerleşkelerinde çocuk dostu alanların düzenlenmesine ilişkin gerekli planlamaların yapılması	AFAD ASHB SB MEB	ÇŞİDB Belediyeler STK	Sürekli	Düzenlenmesi planlanan çocuk dostu alanların sayısı
Afet, kriz ve acil durumlarda koruma altındaki çocukların tahliyesi için eylem planlarının ve uygun tahliye kuruluşlarının oluşturulması, iller arası eşleştirmelerin yapılması, eşleştirilen iller arası koordinasyonun sağlanması	ASHB	AFAD SB ÇŞİDB	Sürekli	Eylem planının oluşturulması İller arası koordinasyon planının oluşturulması
Çocuklara hizmet veren tüm kurum ve kuruluşların afet, kriz ve acil durumlara karşı hazır hale getirilmesi	AFAD ASHB MEB SB AB	Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları STK	Sürekli	Eylem planı hazırlanması Yapılan idari düzenleme sayısı
Afet, kriz ve acil durumlarda, insan ticareti gibi, çocuklara yönelik risk teşkil edebilecek durumlara karşı koruyucu önleyici faaliyetlerin geliştirilmesi	AFAD GİB İB	ASHB MEB ÇSGB Belediyeler	Sürekli	İdari ve yerel düzenleme sayısı Eğitim verilen personel sayısı Eğitim sayısı

Stratejik Hedef 2.5.1. Afet, kriz ve acil durumlardan etkilenen çocuklara yönelik sunulan hizmetlerin güçlendirilmesi

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Afet, kriz ve acil durumlarda sunulan psikososyal destek hizmetlerinde görevlendirilen personelin kapasitesinin güçlendirilmesi	ASHB AFAD	MEB Belediyeler STK	Sürekli	Geliştirilen psikososyal destek modül sayısı Eğitim alan personel sayısı
Afet, kriz ve acil durumlara karşın özel gereksinimli çocukları kapsayıcı erişilebilir, koruyucu ve destekleyici çalışmalar planlanması	AFAD ASHB MEB SB	Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları STK Uluslararası Kuruluşlar	Sürekli	Yapılan tatbikat sayısı Personele verilen eğitim sayısı Özel gereksinimli çocuklara verilen eğitim sayısı Kamu spotu sayısı İdari düzenleme sayısı
Afet, kriz ve acil durumlarda çocukla çalışacak gönüllülerin çocuğa yaklaşım ve çocukla iletişim gibi konularda eğitimler almasının sağlanması	AFAD ASHB	Belediyeler STK Uluslararası Kuruluşlar	Sürekli	Eğitim sayısı Eğitim alan gönüllü sayısı
İklim krizi, yenilenebilir ve sürdürülebilir enerji kaynakları vb. konularda çocuklara yönelik bilinçlendirme çalışmalarının yürütülmesi	ETKB ÇŞİDB MEB TRT RTÜK Medya Kuruluşları	ASHB Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları Yerel Kuruluşlar Uluslararası Kuruluşlar	Sürekli	Eğitim verilen çocuk sayısı Eğitim verilen personel sayısı Eğitsel dijital uygulama sayısı Yazılı, görsel, işitsel materyal sayısı

2.5. AFET, KRİZ VE ACİL DURUMLARDAN ETKİLENEN ÇOCUKLARA YÖNELİK HİZMETLER

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Stratejik Hedef 2.5.2. Refakatsiz yabancı çocukların sosyal uyum, psikososyal, akademik ve bireysel gelişimlerinin desteklenmesi

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Refakatsiz yabancı çocukların sosyal hayata uyumlarının artırılması için Türkçe dil becerilerinin geliştirilmesi	MEB	GİB ASHB Belediyeler STK	Sürekli	Açılan kurs sayısı Kurslara katılan çocuk sayısı
Refakatsiz yabancı çocukların okula devamında sürekliliği sağlayacak projelerin geliştirilerek mevcut faaliyetlerin güçlendirilmesi	MEB	ASHB Belediyeler Uluslararası Kuruluşlar	Sürekli	Okullaşma oranı Faaliyet sayısı Proje sayısı
Refakatsiz yabancı çocuklardan ekonomik faaliyetlerde çalışan ve örgün eğitime devam edemeyenlerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda mesleki ve yaygın eğitime yönlendirilmesi	ASHB MEB ÇSGB	GİB GSB Belediyeler STK	Sürekli	Mesleki ve yaygın eğitime yönlendirilen çocuk sayısı

Stratejik Hedef 2.5.2. Refakatsiz yabancı çocukların sosyal uyum, psikososyal, akademik ve bireysel gelişimlerinin desteklenmesi

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Refakatsiz yabancı çocukların sosyal uyum süreçlerini desteklemek üzere yürütülecek olan faaliyetlerin artırılması	ASHB	MEB GİB GSB SGK Belediyeler STK	Sürekli	Faaliyet sayısı
Refakatsiz yabancı çocukların hakları, yasal sorumlulukları, sosyal uyumları gibi konularda destekleyici animasyonların, bilgilendirici ve eğitici materyallerin yaygınlaştırılması	GİB	ASHB ÇSGB MEB İB	Sürekli	Dağıtılan veya yayımlanan materyal sayısı

2.5. AFET, KRİZ VE ACİL DURUMLARDAN ETKİLENEN ÇOCUKLARA YÖNELİK HİZMETLER

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Stratejik Hedef 2.5.3. Refakatsiz yabancı çocuklara yönelik kurumlar arası koordinasyonun sağlanması ve hukuki alt yapının güçlendirilmesi

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Refakatsiz yabancı çocuklara yönelik hizmetlerin yürütülmesine ilişkin koordinasyon planının oluşturulması	GİB	ASHB SB MEB GSB SGK Belediyeler STK	2024	Oluşturulan koordinasyon planı
Refakatsiz yabancı çocukların bakım ve gözetiminin daha etkin sağlanabilmesi için tüzel kişi vesayet sisteminin hayata geçirilmesi	AB	ASHB GİB	Sürekli	Konuyla ilgili düzenlenen mevzuat sayısı
Refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş yabancı çocukların aile birleşim süreçlerinin daha etkin yürütülebilmesi amacı ile kurumlar arası iş birliğinin artırılması	GİB ASHB	DB STK Uluslararası Kuruluşlar	Sürekli	Protokol sayısı Aile birleşimi sayısı
Refakatsiz yabancı çocukların yaş tespiti ve bulaşıcı hastalık tetkikleri tamamlanıncaya kadar geçen sürede korunma ve barınma sunabilecek kurumlar arası koordineli hizmet veren geçici barınma merkezlerinin güçlendirilmesi ve yaygınlaştırılması	GİB	SB ASHB MEB AB STK Uluslararası Kuruluşlar	Sürekli	Açılan merkez sayısı Protokol sayısı

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI**

**BİLGİ TEKNOLOJİLERİNE ERİŞİM
VE GÜVENLİ İNTERNET KULLANIMI**

2.6. BİLGİ TEKNOLOJİLERİNE ERİŞİM VE GÜVENLİ İNTERNET KULLANIMI

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Son yıllarda mikro elektronik veri iletiminin yanında, faks makineleri, mobil telefonlar, televizyonlar, bilgisayarlar, bilgi ağlarını ve çevrimiçi veri tabanlarını da kapsayan, bilgi teknolojilerinin ilerlemesi ve internet kullanım alanlarının yaygınlaşması ile birlikte her konuda bilgiye erişim ve bilgi aktarımı hızlanmıştır.¹⁸

Günümüzde bu hızlı erişim imkânlarının kullanıcılara vakit kazandırması; yazılı, sözlü ve görsel kaynaklara erişimin kolaylaşması gibi faydalı yönleri olmakla birlikte özellikle çocuklar için bu kaynakların kontrolünü de zorlaştırmıştır. Bu süreç çocukların psikososyal gelişimlerini olumsuz etkileyecek içeriklere maruz kalmalarına sebep olabilmekle birlikte yapılan araştırmalar göstermektedir ki; çocuklar dijital medyayı olumlu sosyal bağlantılar kurma, nitelikli bilgiye erişim, eğitime katkı sağlamak, kendini ifade etme becerilerini geliştirmek, üretkenlik ve eğlenceli vakit geçirmek gibi bir takım ortak ve olumlu amaçlar için kullanmaktadır.¹⁹

Bu bağlamda teknoloji, özel gereksinimli bireylerin çevresiyle olan etkileşimlerinin artırılmasında önemli bir rol üstlenmekte, sağladığı imkânlarla özel gereksinimli bireylerin günlük hayatlarını kolaylaştırmaya hizmet etmektedir. Günümüzde eğitimin tüm alanlarında ve günlük yaşantımızın çoğunluğunda yer alan teknoloji; eğitimde fırsat eşitliği sağlamanın yanı sıra özel gereksinimli bireylerin yaşam kalitesini de artırmaktadır.

Bununla birlikte toplumdaki tüm bireylerin dijital teknoloji araçlarının ve internetin getirmiş olduğu fırsatlardan yararlanabilmelerinin yanı sıra zararlı içeriklerden de korunmalarının sağlanması konusu gündeme gelmektedir.

Çocukların akranları ile yüz yüze iletişimde olabileceği alanların kullanımının azalmasının; bunun yerini, hızla çoğalan dijital teknoloji alanlarının almasının ve bu mecraların çocukların günlük yaşamlarının vazgeçilmez bir parçası haline gelmesinin, çocuklar üzerinde birçok olumsuz etkiye neden olabildiği görülmektedir. Çocukların ve gençlerin tablet, telefon, bilgisayar gibi dijital ortamda vakit geçirdikleri araçlara bağımlılık geliştirmeleri bu olumsuz etkiler arasında sayılabilmektedir.²⁰

Bağımlılık; kişinin zarar verici sonuçları olmasına karşın bir maddeyi kullanması veya bir davranışı devam ettirmesi ve bunları kontrol edememesi olarak tanımlanabilir. Davranışsal bağımlılık, bir maddeye bağımlılık olmaksızın madde arayışı içeren davranış özelliklerinin sergilendiği bağımlılık durumudur ve gerek birey gerekse toplum için olası olumsuz sonuçları açısından son derece önemlidir.

¹⁸ Yeşilorman, M. ve Koç, F. (2014). Bilgi toplumunun teknolojik temelleri üzerine eleştirel bir bakış. *Fırat University Journal of Social Science*, (24) 1: 117-133.

¹⁹ Konuk, N. ve Güntaş, S. Sosyal medya kullanımı eğitimi ve bir eğitim aracı olarak sosyal medya kullanımı. *International Journal Entrepreneurship and Management Inquiries*, 3 (4): 1-25.

²⁰ Mustafaoğlu, R., Zirek, E., Yasacı, Z. ve Razak Özdiñler, A. (2018). Dijital teknoloji kullanımının çocukların gelişimi ve sağlığı üzerine olumsuz etkileri. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 5 (2): 1-21.

Günümüzde teknoloji kullanımının artmasıyla beraber bilgisayar oyunları, televizyon, cep telefonu ve internet bağımlılığı gibi yeni davranışsal bağımlılıklar ortaya çıkmıştır. Çocukların küçük yaşlarda teknolojiyle tanışmasının faydalarına işaret eden görüşlere karşın, bu teknolojinin doğru bir şekilde kullanılmaması durumunda çocukların gelişimine ve sağlığına zararlı olabileceğine dair birçok bulgu mevcuttur.²¹

Ekranla etkileşimin ve teknolojik cihazlarla oyun için ayrılan sürenin uzamasıyla çocukların tek başlarına geçirdikleri süreler artarken, akranları ile yüz yüze iletişimleri de azalmaktadır (Bkz. *İstatistiklerle Çocuk Bölümü*). Teknolojik cihazlarda oynanan oyunların eğlenceli ve merak uyandırıcı olmasına karşın birçok oyunun dolaylı veya doğrudan şiddet içeriklerine sahip olduğu bilinmektedir. Şiddet içerikli dijital oyunlarda; sorun çözme aracı olarak şiddete başvurulabileceği, amaca ulaşabilmek, kazanabilmek ya da daha fazla kişiyi yönetebilmek için her yolun kullanılabilmesi mesajı verilebilmektedir. Bununla beraber okul öncesi ve okul çağındaki çocukların dijital teknoloji kullanımı; yaş ve gelişimlerine uygun olan fiziksel etkinliklere daha az zaman ayırmalarına, dikkat ve uyum sorunlarına, yeme bozukluklarına, uyku sorunlarına, gündelik hayata aktif şekilde katılamamalarına ve çevreleri ile daha az etkileşim kurmalarına neden olmaktadır.²²

Çocukların internete erişiminin, çevrimiçi kalma sürelerinin, tablet ve akıllı telefon gibi mobil cihaz kullanımının artması; iletişimlerinin çoğunu sosyal medya platformları üzerinden gerçekleştirmeye çalışmaları; söz konusu cihazlarda, farklı platformlar ve internet oyunları ile zaman geçirmeleri nedeniyle dijital çevre kaynaklı yeni riskler ve çocuk hakları ihlalleri karşımıza çıkmaktadır (Bkz. *İstatistiklerle Çocuk Bölümü*). Dijital medya, mahremiyetin ihlal edilmesi, siber zorbalık, çevrimiçi platformda karşılaşılan bir bireyle iletişimin gerçek hayata taşınması gibi çevrimiçi ve çevrimdışı riskleri içeren temas riskleri ile çocukları karşı karşıya getirebilmektedir. Dijital dünyada çocukların karşısına çıkacak risklerden bir diğeri de içerik riskleridir. Çocukların izledikleri, dinledikleri ve okudukları içeriklerin çoğu zaman psikososyal gelişimleri açısından yaşlarına ve gelişimlerine uygun olmaması durumunda dijital ortamın, çocukların sağlıklı gelişimleri için önemli bir risk oluşturduğu bilinmektedir.

Çocukların teknolojik cihazlarla erken yaşlarda tanışmaları, fazla zaman geçirmeleri ve uygunsuz içeriklere maruz kalmaları; öz kontrollerini sağlamalarında, zihinsel esnekliklerinde, diğer insanların düşüncelerini ve duygularını anlama becerilerinde olumsuz etkiye neden olabilmektedir.²³ Teknolojik cihazların çeşitliliğinin

²¹ Arısoy, Ö. (2009). *İnternet bağımlılığı ve tedavisi. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(1): 55-67.

²² Kanter, A. (2020). *Dijital bağımlılığın okul öncesi dönemdeki çocuklarda problem davranışlarına etkisi. Social Science Studies* 8 (2): 207-221.

²³ Nathanson, A. I., Sharp, M. L., Aladé, F., Rasmussen, E. E., and Christy, K. (2013). *The relation between television exposure and theory of mind among preschoolers. Journal of Communication*, 63 (6): 1088-1108

2.6. BİLGİ TEKNOLOJİLERİNE ERİŞİM VE GÜVENLİ İNTERNET KULLANIMI

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

artmasının, çocukların dikkatlerini sürdürme, becerilerinde zayıflamaya sebep olabileceği görülmektedir.²⁴ Bu unsurlar göz önüne alındığında teknolojik cihazların, çocukların hayal gücü ile dil gelişimini sekteye uğratabildiği, bilgiyi işleme yeteneklerinin ve erken okuryazarlık becerilerinin oluşmasını olumsuz yönde etkileyebildiği değerlendirilmektedir. Ayrıca, teknolojik cihazların aşırı kullanımı çocukların iş birliği ve paylaşma becerilerinin gelişimini engellemekte, motivasyonlarını azaltmakta, sorumluluk alma ve bir işi tamamlayabilme becerilerini olumsuz yönde etkileyebilmekte, böylece çocukların duygusal gelişimleri risk altına girebilmektedir.

Bu bağlamda mevcut fırsat ve risklerin farkına varılarak etkili bir şekilde yönetilmesi, Türkiye’de, “dijital yerliler (dijital kuşaklar)” olarak adlandırılan gençlerin ve çocukların bu teknolojileri daha nitelikli, doğru, etkili ve üretken biçimde kullanmalarına olanak sağlayacaktır. Çocukların doğaları gereği siber zorbalık, uygunsuz içerik, kişisel verilerin korunması ve mahremiyetin ihlali gibi konularda savunmasız bir konumda bulunmaları nedeni ile çocukların teknoloji, medya ve internet kullanımıyla ilgili olarak ailelerin ya da çocuğa bakım ve hizmet veren yetişkinlerin özel bir sorumluluğu bulunmaktadır. Özellikle, ebeveynlerin çocuklar üzerindeki koruyucu ve eğitici sorumluluğu; dijital dünyadaki çeşitli uygulamaların ve pratiklerin neden olduğu risklere karşı çocukların korunması açısından önem arz etmektedir. Bu doğrultuda dijital vatandaşlık ve medya eğitiminin verilmesi, çocukların interneti güvenli bir şekilde kullanmasına ilişkin içeriklerin hazırlanması ve bu içeriklere ilişkin ailelerin ve çocukların bakımından sorumlu bireylerin bilgilendirilmesi gerekmektedir.

Teknolojik gelişmelerle birlikte çocukların yaş dönemleri gözetilerek ailelerin teknolojinin güvenli kullanımına ilişkin farkındalığını artıracak faaliyetlerle desteklenmesi ve bu faaliyetlerin sürekliliğinin sağlanması, çocuk refahı alanına olumlu yönde katkıda bulunacaktır. Çocukların kişisel verilerinin ve mahremiyetlerinin korunması için ilgili kurum ve kuruluşların, sivil toplum kuruluşlarının, çocukların ve ebeveynlerin farkındalığının artırılması ve bu konuda sorumluluğun paylaşılması büyük önem arz etmektedir.

Sürekli değişen ve gelişen bilgi iletişim teknolojilerinin sunduğu fırsatlar bağlamında çocukların bu araçları uygun şekilde kullanmalarını sağlamak, bilgi iletişim teknolojilerinin olası risklerinden çocukları korumak, fiziksel ve zihinsel gelişimlerine katkı sunabilecek günlük yaşam aktivitelerine vakit ayırmalarını sağlamak, ebeveynlerin, çocukların ve toplumdaki her bir bireyin bilgi teknoloji iletişim araçlarına yönelik farkındalıklarını artıracak politikalar üretmek ve geliştirmek, teknolojiye erişim ve güvenli internet kullanımı kapsamında alınacak tedbirler arasında yer almaktadır.

²⁴ Fan, J., McCandliss, B. D., Fossella, J., Flombaum, J. I., & Posner, M. I. (2005). The activation of attentional networks. *NeuroImage*, 26(2), 471–479. <https://doi.org/10.1016/j.neuroimage.2005.02.004>

Stratejik Amaç 2.6. Bilgi Teknolojilerine Erişim ve Güvenli İnternet Kullanımı

Stratejik Hedef 2.6.1. Çocukların dijital ortamların risklerinden korunması ve gelişimlerinin desteklenmesi

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Dijital ortamlarda çocukların zararlı içeriklerden korunmasına yönelik kontrol ve koordinasyon mekanizmasının oluşturulması	BTK	İB STB AB MEB ASHB KDK RTÜK	2025	Oluşturulan koordinasyon mekanizması
Çocuk dostu görsel, işitsel ve yazılı yayın ilkelerinin geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve uygulanmasının teşvik edilmesi	RTÜK MEB ASHB KTB	DİB GSB UAB BTK MEB TRT Medya Kuruluşları	Sürekli	İçerik sayısı Geliştirilen yayın ilkeleri

2.6. BİLGİ TEKNOLOJİLERİNE ERİŞİM VE GÜVENLİ İNTERNET KULLANIMI

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Stratejik Hedef 2.6.1. Çocukların dijital ortamların risklerinden korunması ve gelişimlerinin desteklenmesi

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Çocukların, dijital ortamda risklerden korunması, kişisel verilerin korunması, mahremiyetin sağlanması, dijital hakları konusunda farkındalıklarının artırılması	BTK KVKK	ASHB STB MEB AB İB RTÜK TRT	Sürekli	Faaliyet sayısı Eğitim verilen çocuk sayısı Rehber doküman sayısı
Çocuklara ilişkin geliştirilen bilgilendirici içeriklerin dijital platformlarda ve ana akım medya kanallarında yayınlanmasına yönelik teşvik mekanizmasının güçlendirilmesi	BTK RTÜK	ASHB MEB İB GSB TRT Medya Kuruluşları	Sürekli	Oluşturulan kamu spotları, kısa tanıtım videoları Gerçekleşen mevzuat değişikliği sayısı Yayınlanan içerik sayısı
Çocuklara ve ebeveynlere aile içi iletişimin artırılmasına ve dijital bağımlılığın önlenmesine yönelik eğitim verilmesi	BTK STB ASHB MEB	SB Belediyeler	Sürekli	Eğitim verilen çocuk sayısı Eğitim verilen ebeveyn sayısı

Stratejik Hedef 2.6.2. Çocukların, gelişimlerini olumsuz etkileyebilecek içeriklerden korunmasına yönelik tedbirlerin alınması

Faaliyetler	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum/Kuruluş	Süre	Performans Göstergesi
Eğitim müfredatının yeni teknolojilerin ortaya çıkardığı fırsatlar ve riskler konusunda revize edilmesi	MEB	BTK STB ASHB RTÜK	Sürekli	Revize edilen içerik sayısı
Çocuklar için alternatif oluşturabilecek dost uygulamaların özel gereksinimli çocukların ihtiyaçları da gözetilerek (web sitesi, mobil uygulama vb.) geliştirilmesi ve içerisinde eğitici içeriklerin yer almasının sağlanması	STB ASHB MEB	KTB BTK TRT	Sürekli	Geliştirilen uygulama sayısı
Siber dolandırıcılığa ilişkin çocuklara ve yetişkinlere yönelik bilinçlendirme faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi	İB BTK	ASHB MEB RTÜK TRT Medya Kuruluşları	Sürekli	Geliştirilen materyal sayısı Yapılan faaliyet sayısı
Çocuklara internet etiği konusunda eğitim verilmesi	MEB	BTK ASHB	Sürekli	Verilen eğitim sayısı

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI**

İZLEME VE DEĞERLENDİRME

İzleme ve değerlendirme süreci, mevcut eylem planında başarının vazgeçilmez gerekliliklerindedir. Kurumların birlikte belirledikleri amaç ve hedeflere ne derece ulaşabildiklerinin, ulaşamadıkları hedefler için devam eden süreçte neler yapılması gerektiğinin bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmesi önem arz etmektedir. Belgenin birden çok kuruma sorumluluk yüklüyor olması, belirlenen amaç ve hedeflerin sorumlu bir kurum tarafından izlenmesini ve bunların gerçekleştirilmesinde etkin ve şeffaf bir hesap verebilirlik mekanizması oluşturmasını gerekli kılmaktadır.

Bu eylem planının izlenmesi ve revizyon yetkisi ASHB Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü sekreterliğinde ve Çocuk Hakları İzleme ve Değerlendirme Kurulu sorumluluğundadır. Bu sorumluluk çerçevesinde, kurumlarla iş birliği ve çocuk katılımına olanak sağlayacak bir politika eşliğinde eylem planının uygulanışı izlenecektir.

Eylem planında yer verilen faaliyetlerin izlenmesine ilişkin Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından bir raporlama formatı oluşturulacaktır. Belirlenen raporlama formatı çerçevesinde eylem planında sorumluluğu bulunan kurum ve kuruluşlar hazırlayacakları raporları, Aralık ayında olmak üzere yılda bir kez Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne göndereceklerdir.

Sorumlu kuruluşların sunduğu raporlar doğrultusunda Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından derlenen Yıllık İzleme Raporu çerçevesinde, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı başkanlığında kurum ve kuruluşların üst düzey temsilcilerinin katılımı ile yıl içinde toplanan "Çocuk Hakları İzleme ve Değerlendirme Kurulu" tarafından Eylem Planı'nın yıllık değerlendirmesi yapılacaktır.

2023-2028 Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planında yer alan eylemlerin tüm kurumlar tarafından eşgüdüm içerisinde uygulanması gerekmektedir.

- Adalet Bakanlığı (2022). Adli İstatistikler 2021. <https://adlisicil.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/adl-istatistikler-yayin-arsivi> adresinden ulaşıldı.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2021). Çocuk Hakları Ve Türkiye Uygulaması (23 Nisan Ulusal Egemenlik Ve Çocuk Bayramı Özel Yayını). Çocuk Politikaları Serisi (2) :1-27.
- Akyüz, E. (2000). *Ulusal ve uluslararası hukukta çocuğun haklarının ve güvenliğinin korunması*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Arısoy, Ö. (2009). *İnternet Bağımlılığı Ve Tedavisi. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(1): 55–67.
- Duran, H. (2020). Devletlerin Koronavirüsle Karşılaştırmalı Mücadele Stratejileri. *İstanbul: Seta Yayınları*.
- Erbay, E. (2013). Çocukların Katılım Hakkı Üzerine Bir Türkiye Değerlendirmesi. *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, (2) 1: 38 -52.
- Ertuğrul, T. A. L. U., & Kurt, D. G. Covid-19 Salgınının Çocuklar Üzerindeki Akademik Ve Psiko-Sosyal Etkileri. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(1), 172-189.
- Fan, J., McCandliss, B. D., Fossella, J., Flombaum, J. I., & Posner, M. I. (2005). The activation of attentional networks. *NeuroImage*, 26(2), 471–479. <https://doi.org/10.1016/j.neuroimage.2005.02.004>
- Göç İdaresi Daire Başkanlığı (2023). Geçici Koruma. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> adresinden ulaşıldı.
- Imperial College, (2020). Impact Of Non-Pharmaceutical Interventions (Npis) To Reduce Covid19 Mortality And Healthcare Demand, (Covid 19 Response Team).
- Kanter, A. (2020). Dijital Bağımlılığın Okul Öncesi Dönemdeki Çocuklarda Problem Davranışlarına Etkisi. *Social Science Studies* 8 (2): 207-221.
- Karataş, Z., & Mavili, A. (2019). Çocuk Adalet Sisteminde Suça Sürüklenen Çocuklara Yönelik Uygulamalarda Karşılaşılan Sorunlar. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 19(45), 1013-1043.
- Konuk, N., & Güntaş, S. (2019). Sosyal Medya Kullanımı Eğitimi Ve Bir Eğitim Aracı Olarak Sosyal Medya Kullanımı. *International Journal Of Entrepreneurship And Management Inquiries*, 3(4), 1-25.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2022). Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2021/2022. https://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=460 adresinden ulaşıldı.
- Mustafaoğlu, R., Zirek, E., Yasacı, Z. Ve Razak Özdiñçler, A. (2018). Dijital Teknoloji Kullanımının Çocukların Gelişimi Ve Sağlığı Üzerine Olumsuz Etkileri. *Addicta: The Turkish Journal On Addictions*, 5 (2): 1-21.

Nathanson, A. I., Sharp, M. L., Aladé, F., Rasmussen, E. E., And Christy, K. (2013). The Relation Between Television Exposure And Theory Of Mind Among Preschoolers. *Journal Of Communication*, 63 (6): 1088–1108

Sağlık Bakanlığı (2022). T.C. Sağlık Bakanlığı 2021 Yılı Faaliyet Raporu. <https://sgb.saglik.gov.tr/TR-87502/tc-saglik-bakanligi-2021-yili-faaliyet-raporu-yayinlanmistir.html> adresinden ulaşıldı.

Sektörler Arası Çocuk Kurulu. " Araştırma ve Uygulama Merkezleri".(Erişim Tarihi: 04.04.2023). <http://www.sck.gov.tr/arastirma-ve-uygulama-merkezleri>

Sevil, K. U. R. T. Çocuk Haklarına İlişkin Temel Uluslararası Belgeler Ve Türkiye Uygulaması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, (36).

Türkiye İnsan Hakları Ve Eşitlik Kurumu Kanunu (Tihekk), Resmi Gazete 29690 (20.04.2016), Kanun No. 6701, Md. 1/1.

Türkiye İstatistik Kurumu (2023). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları 2022. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2022-49685> adresinden ulaşıldı.

Türkiye İstatistik Kurumu (2021). Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması 2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Cocuklarda-Bilisim-Teknolojileri-Kullanim-Arastirmasi-2021-41132> adresinden ulaşıldı.

Türkiye İstatistik Kurumu (2020). Çocuk İşgücü Anketi Sonuçları 2019. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Child-Labour-Force-Survey-2019-33807> adresinden ulaşıldı.

Türkiye İstatistik Kurumu (2022). Doğum İstatistikleri 2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dogum-Istatistikleri-2021-45547> adresinden ulaşıldı.

Türkiye İstatistik Kurumu (2022). Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri 2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Guvencuk-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-Cocuk-Istatistikleri-2021-45586> adresinden ulaşıldı.

Türkiye İstatistik Kurumu (2022). İstatistiklerle Çocuk 2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Cocuk-2021-45633> adresinden ulaşıldı. .

Yeşilorman, M., & Firdevs, K. (2014). Bilgi Toplumunun Teknolojik Temelleri Üzerine Eleştirel Bir Bakış. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(1), 117-133.

Zorlu, S. E. (2013). Günümüz Ve İslam Hukukunda Çocuk Hakları Karşılaştırmalı Bir İnceleme. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 21(2), 125-160.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI

NOTLAR

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI